כספי מכבי חיפה עוקלו לבקשת הכדורגלן ארמלי

מאת יואב אביה, כתב „על המשמר"

ארבעת חשבונותיה הבנקאיים של קבוצת הכדורגל מכבי חיפה עוקלו אתמול בהוראת השופטת בלהה גילאור, לבקשת החלוץ הבין־לאומי של הקבוצה, זאהי ארמלי. הטוען, כי הקבוצה חייבת לו כ־70 אלף דולר.

בתביעה טוען הכדורגלן, באמצעות פרקליטו, עו"ד סלמאן פארג, כי קבוצת הכדורגל ומנהליה לא עמדו בהתחייבותם כלפיו ואין להם טענות־הגנה כלשהם. בחוזה, המצורף לתביעה, בין ארמלי למכבי חיפה נאמר, כי השחקן ישווק בשנים 86' — 87' ו־88'־89' תמורת 235 אלף דולר. על־פי ההסכם, יזכה ארמלי במענק חתימה מינימלי של 70 אלף דולר ויקבל 70 אלף דולר עם חתימת החוזה. כן יקבל פרמיה של 500 דולר בעבור כל נקודה, לפי מסגרת של 55 נקודות בשנה.

כן אמור לקבל ארמלי ממכבי חיפה עשרת אלפים דולר כמענק אליפות וחמש־אלפים דולר בעבור זכייה בגביע. הפרש הכספים אמור להיות משולם לארמלי בחלוקה חודשית.

השחקן טוען, כי הקבוצה חייבת לו 140, 114 ש"ח, בצירוף ריבית והצמדה, ובסך הכל כ־135 אלף ש"ח.

השופטת בילהה גילאור הורתה בהחלטתה לעקל את הכספים המגיעים לו עד לסכום זה.

300 אלף שקל — מענק לסיום השביתה בג'וליס

מאת יהודה צור, כתב „על המשמר"

משרד הפנים התחייב להעניק 300 אלף שקל לכיסוי גרעון הפיתוח של הכפר הדרוזי ג'וליס, בגליל, כצעד ראשון לסיום השביתה המוניציפלית, הנמשכת זה 12 יום.

בפגישה בין מנכ"ל משרד הפנים לבין ראש המועצה, סאלח טאריף, ועוד 4 חברי כנסת מוועדת הפנים, סוכם להגדיל את המענק לישוב בכ־20 אחוזים. ראש המועצה הבטיח, שברגע שהכסף יכנס לבנק, תסתיים השביתה.

כן הבטיח מנכ"ל משרד הפנים, לבדוק את האפשרות למצוא דרכים לחיסול גרעון המועצה, המגיע ל־750 אלף שקל.

ראש המועצה ציין, שההצעות מהוות רק פתרון זמני ואין בהן כדי לפתור באורח יסודי את הבעיות האמיתיות של ג'וליס. לדבריו מנסה המועצה עתה לבטל את העיקולים על חשבונות הבנק שלה, שהוצאו לבקשתם של הביטוח הלאומי, קבלנים וספקים, אשר להם חייבת ג'וליס סכומים גדולים מאוד. בג'וליס חוששים, שבגלל העיקולים, עלולים התובעים להשתלט על הסכומים שיועברו משרד הפנים.

שביתה בלתי־מוגבלת בעיריית אום־אל־פחם

מאת קאסם זייד, כתב „על המשמר"

עובדי עיריית אום־אל־פחם פותחים היום בשביתה בלתי־מוגבלת, במחאה על אי־קבלת משכורותיהם לחודשים אוקטובר־דצמבר.

ועד העובדים טוען, שהעירייה לא שילמה בשביל העובדים תנאים סוציאליים וקרן השתלמות במשך שנה שלמה.

המורים בבית־הספר התיכון בעיר פתחו גם הם שלשום בשביתה, המאושרת על־ידי ארגון המורים העל־יסודיים. לכתבנו נודע, שאירגון המורים התיכוניים מאיים להשבית את הלימודים בבתי־הספר התיכוניים באזור ולקיים הפגנה מול משכן הכנסת, אם תוך זמן קצר לא תשלם העירייה את המשכורות.

כתבנו מעיר, כי העירייה דחתה הצעה להקים עמותה, שתנהל את ענייני בית־הספר התיכון באום־אל־פחם. משרד החינוך שוקל הצעה זו ברצינות.

וועדת המעקב הציבורית לפיזור עיריית אום־אל־פחם, שנבחרה לפני כ־6 חודשים בכנס ציבורי, מחדשת את הדרישה לפיזור העירייה. מכתב ששלחה הוועדה אתמול לשר הפנים ולחברי ועדת הפנים של הכנסת נאמר, שדרישה זו משקפת את דעת רוב התושבים בעיר. עוד נאמר, שהעירייה אינה מספקת לתושבים אפילו את השירותים האלמנטריים.

ישראל מציעה לחברות בינ"ל שיטעון בנמליה

מאת ירון זליג, כתב „על המשמר"

רשות־הנמלים מנהלת מו"מ בשלבים מתקדמים עם מספר חברות ספנות בינלאומיות, להביא אותן לשימוש בנמלי ישראל כנמלי־שיטעון בינלאומיים — כך מסר אתמול מנכ"ל רשות הנמלים, שאול רוזיאל.

במסיבת עיתונאים בחיפה, מסר רוזיאל, כי המגמה לעניין חברות ספנות בינלאומיות לשטעון מטענים בנמלי ישראל מבוססת, בין השאר על סקר שערכה הרשות, ממנו עולה, כי התעריפים בישראל זולים בשיעור ניכר מהתעריפים בנמלים הגדולים באירופה.

כך, למשל, עולה מהסקר, כי שיטעון מטען כללי באירופה יקר מנמלי ישראל בשעור של פי־שניים עד פי־חמישה. שינוע מתכות בנמלי אירופה יקר פי 3 בערך מנמלי ישראל, ואילו שינוע מטענים באוניות גלנוע יקר באירופה פי 2 בערך ממחירי השיטעון באוניות הגלנוע בישראל.

רוזיאל ציין, כי אחת הסיבות העיקריות להפרשים הינה התחרות העזה בנמלי אירופה השונים וכן בתחרות העזה קיימת בין החברות השונות, המעניקות שירותי נמל זחים בנמלים השונים.

לעומת זאת, המצב בישראל, לפיו מגישה רשות־הנמלים את כל השירותים לחברות הספנות השונות, ללא כל צורך בתחרות, מאפשרת לרשות לגבות תעריפים זולים יותר. התחרות באירופה גרמה לכך, שרמת השירותים שם מעולה, אולם רמת השירות בישראל טובה דיה לצרכיהן של החברות המשתמשות בנמלי ישראל אמר רוזיאל.

ח"כ גרוסמן: שכר השוטרים גובל בשערוריה

מאת מוטי בסוק כתב „על המשמר" בכנסת

אם תהליך ההתפטרות מהמשטרה יימשך, הרי שבעוד שנה, ולא בעוד עשר, לא תוכל המשטרה למלא את תפקידה. השנה פרשו מהמשטרה 1,600 שוטרים. 75 אחוז מהם היו שוטרים צעירים מעולים, עם ותק של שבע עד עשר שנים — הבהיר אתמול השר בר־לב, בתשובה להצעה לסדר־היום של חייקה גרוסמן (מפ"ם).

גרוסמן טענה, כי שכר השוטרים הוא שערוריה וכי מגיעים למשרתי הציבור שכר גבוה יותר ותנאי־עבודה נוחים יותר. לדבריה, השכר התחילי של שוטר הוא 420־670 ש"ח ומסלול הקידום של השוטרים רומה למהירות הצב. לנוכח הנתונים, הבטיחה גרוסמן, כי תפסיק לבקר את השוטרים. לחיות היום שוטר זו ממש הקרבה, והנותרים משלימים את הכנסתם במלצרות ובטיפים. זו בושה ושערורייה, אמרה.

„תראו ממי רוצים לקחת" יפגינו הנכים ביום א' בת"א

קיסר: אם התוכנית הכלכלית תפגע בעובדים — ההסתדרות תגיב ● מכיני התוכנית לא התייעצו עם מומחי הביטוח הלאומי

מאת א. קווה,
כתבנו לענייני הסתדרות

מצעד מחאה של מאות נכים ייערך ביום א' הקרוב בתל־אביב במחאה על המגמה להטיל מיסוי על קיצבאות הנכות. על כך הוחלט בכנס מחאה של נכים שהתקיים בבניין הוועד הפועל בתל־אביב.

הכנס נערך ביוזמת אירגון הגג של הנכים בישראל, המייצג 26 אירגונים, והשתתפו בו חברי הכנסת אורה נמיר ודן כהן, יו"ר האגף לארגון ולמועצות פועלים, גדעון בן־ישראל, נציג האגף לבטחון סוציאלי, אבי גולן ומזכירת איגוד העובדים הסוציאליים, שרה זילברשטיין.

רן כהן אמר, כי חברה שמתאכזרת לנכים היא חברה חולה ונכה בעצמה. בן־ישראל הביא את דבר ההסתדרות שעיקרו התנגדות נחרצת לפגיעה בהנחות ובזכויות מוקנות, כפי שבא הדבר לידי ביטוי ברפורמת נסים.

דורון יהודה, יו"ר אירגון הנכים, אמר, כי על פי התוכנית יימחקו כל הסעיפים הרפואיים וכי הקיצוץ בתקציב משרד הבריאות יהיה בעיקר על חשבון הנכים. כ־400 אלף במספר.

נציגים נוספים קבלו על מיעוט חברי כנסת בכנס המחאה.

הוחלט כי צעדי המחאה והמאבק יימשכו ללא פשרות תחת הכותרת „תראו ממי רוצים לקחת".

ההסתדרות תגיב

מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר, אמר אתמול, כי אם הממשלה תבצע את הרפורמה הכלכלית בלי להידבר עם המעסיקים וההסתדרות, ואם ייפגעו העובדים - ההסתדרות תגיב. דבריו נאמרו בישיבת מזכירות תגינית בבית ברנר בתל־אביב, שבה שהה אורח מועצת הפועלים המקומית.

קיסר אמר, כי סיכסוך העבודה עליו הכריזה ההסתדרות עומד בעינו, ואם הממשלה תפעל באורח חד־צדדי — תצא השביתה לפועל.

נתונים לא נכונים

מכיני התוכנית הכלכלית לא התייעצו עם מומחים בתחום הכלכלי־חברתי של המוסד לביטוח לאומי ולא דנו עימם כלל במשמעויות החברתיות של התוכנית ובנושאים הקשורים ישירות בפעולות הביטוח הלאומי. דברים אלה אמר שר העבודה והרווחה, משה קצב, בפני מועצת הביטוח הלאומי שהתכנסה אתמול. עם זאת הביע השר תמיכה במיסוי חלק מהקיצבאות [illegible] מהפטורים, על אף [illegible] החברתית שתיגרם [illegible].

מנכ"ל הביטוח הלאומי [illegible] ציפורי, אמר, שבשל [illegible] מכיני התוכנית עם [illegible] המוסד, לפני הגשת [illegible] לממשלה נתונים [illegible] וההערכות שאין להן [illegible] כמבחן המציאות. [illegible] סיעת העובדים [illegible] הלאומי, אמר [illegible] לכל שינוי בחוק [illegible] כפי שמוצע בתוכנית [illegible] לשם הורדת עלות [illegible] הרגיש, שההסתדרות [illegible] לביטול הפטורים [illegible] הקיצבאות ולפגיעה [illegible] חברתיים מהותיים [illegible] וביטוח לאומי, על־ידי [illegible] הנטו.

„מניאק מטומטם" — התנפל ביטון על הכתב ש„קיפח" את וילנר

מאת מוטי בסוק ואתי רונאל, כתבי „על המשמר"

צ'רלי ביטון, ח"כ חד"ש, תקף אתמול בצורה ברוטאלית ביותר, שעל גבול האלימות הפיזית, את הכתב הפרלמנטורי של „קול ישראל", חיים זיסוביץ. תא הכתבים הפרלמנטרים קרא לחד"ש לקרוא את ביטון לסדר. התא ביקש מיו"ר הכנסת, לטפל בביטון, באמצעות מוסדות הבית. זיסוביץ עצמו הגיש תלונה במשטרה.

ביטון היה אתמול נסער במיוחד. הוא הטיח בגאולה כהן (התחיה) דברים שהנייר אינו סובל. לעבר עובדיה עלי (ליכוד) קרא ח"כ חד"ש: „אתה פרענק. בגלל שאתה נראה כמו ערבי..." ו„אתה יודע שהאשכנזים יורקים עליך בכל פינה".

התקרית עם זיסוביץ היתה חמורה ביותר. וגם כתבים ותיקים טענו כי אינם זוכרים אירוע כזה בכנסת. ביטון נכנס לחדר של „קול ישראל" באגף העתונאים ודרש מזיסוביץ הסברים מדוע צוטט את וילנר. בפרשת ארנסט יפת. ולא הביא את הדברים בקולו של מזכ"ל רק"ח.

לפני שהכתב הספיק להגיד מלה, התקרב אליו ביטון בצורה מאיימת, תוך שהוא מקלל: „מניאק", „מטומטם". „חרא" „טינופת". „אשכנזי". „יש לך מזל שלא תפסתי אותך באולפן. אחרת הייתי מפצח לך את הראש".

זיסוביץ, שחית חמום, דרש מביטון לעזוב את החדר. אך זה אחז בשולחן בצורה מאיימת והמשיך בשלו. הכתבים האחרים [illegible] לחדר ניסו להרחיק את הח"כ המקלל מהמקום. אך ללא [illegible] האיום להזעיק את המשטרה. לא הועיל. בסופו של דבר, [illegible] תא הכתבים הפרלמנטרים, דוד אגמון, חצץ פיזית בין הח"כ [illegible] לעתונאי המאויים. עזב ביטון את המקום.

כשצועקים לא בוררים במלים

בשיחה עם כתבתנו אומר זיסוביץ, כי באי־השמעת קולו של [illegible] וילנר לא היה שום קיפוח. משום שבכתבה זו צוטטו גם חברי [illegible] רמון, תיכון ובן־אליעזר מבלי שקולם יישמע.

מגיב ביטון: „ביקשתי למחות על הדרך בה מדווח הכתב [illegible] על הסיעה שלנו בשנה האחרונה. זה לא פייר. את הסיעה שלנו [illegible] תמיד מוחק. אז צעקתי. וכשצועקים לא כל כך בוררים במלים. [illegible] צעקתי כל מה שעולה על הדעת. כשיש לך מצע ברגל [illegible] אז צועקים. זה מה שאני יכול לעשות במסגרת האפשרויות [illegible] המדינה הזאת".

יו"ר רשות השידור, מיכה ינון, מחה אתמול בפני יו"ר הכנסת [illegible] התנהגותו של ח"כ ביטון. הוא ביקש מיו"ר הכנסת לאשר [illegible] ראשות השידור למלא את תפקידים לפי שיקול דעתם [illegible] להפעיל עליהם איומים באלימות. גם מנהל „קול ישראל" [illegible] לב־ארי, מחה בפני יו"ר הכנסת על הפגיעה בכתב „קול ישראל".

האוצר: פיצול החינוך הפנימייתי עולה למדינה 50 מיליון ש"ח בשנה

מאת יצחק שור, כתבנו בכנסת

„בחינוך הפנימייתי שורר בזבוז עצום. ישראל מחזיקה בשיא עולמי של פנימיות לבני הנעורים ולומדים בהן כ־22 אחוז מהתלמידים. הן מרוקנות ישובים שלמים מבני הנוער ומדלדלות את בתי־הספר העל־יסודיים. יש להוציא ילדים לפנימיות רק כאשר מצבם המשפחתי איננו סביר וכאשר חישוב אינו נותן פתרון הולם לצרכיהם".

דברים אלה אמר אתמול לכתבנו יו"ר ועדת החינוך של הכנסת, נחמן רז, בעקבות מידע שמסר לוועדה נציג האוצר, איזי קפלן.

לדברי קפלן מטפל משרד־החינוך בכ־70 — 100 פנימיות באמצעות שש מערכות מינהליות נפרדות, כמו האגודה לקידום החינוך והמפעל להכשרת ילדי ישראל. ההשקעה בהחזקת נער בפנימייה עולה 4000 ש"ח לשנה. ההשקעה הלאומית בפנימיות מגיעה ל־180 — 200 מיליון ש"ח. מתוך 48,000 ילדים ובני נוער בפנימיות, 8000 הם בגיל החינוך היסודי, 20,000 לומדים בישיבות תיכוניות ובאולפנות, 5000 נמצאים במוסדות למפגרים ויתרם — בבתי־ספר חקלאיים ותיכוניים חילוניים. בהחזקת הפנימיות משתתפים הגורמים הציבוריים הבאים: משרדי החינוך, הרווחה, הדתית, הסוכנות ויצ"ו, נעמת ותורמים. אילו היתה יד אחת מרכזת את כל הפנימיות במסגרת של „רשות פנימיות ממלכתית" ניתן היה לחסוך רבע מן ההוצאה, כלומר 50 מיליון ש"ח בערך — אמר איזי קפלן.

כן טוען קפלן, שרוב הפנימיות מונות בין 80 ל־150 תלמידים, שעה שניתן היה להרחיב בקלות את תפיסתן ל־200 — 400 תלמידים ולסגור עשרות מוסדות מיותרים.

מנהל בית־ספר ממלכתי־דתי „אבן העזר" במועצה האזורית מטה יהודה אמר, שמתוך 72 תלמידים שהיו צריכים לאכלס את [illegible] השנה הגיעו לבית־הספר [illegible] והיתר נשלחו לפנימיות.

המורה למוסיקה לא הסית נגד צה"ל — טוענים תלמידיו

מאת יצחק שור, כתבנו לענייני חינוך

„המורה שלנו למוזיקה לא הסית נגד צה"ל. מאז שירותו כקצין קרבי בסדיר שינה את דעותיו ועתה הוא מגדיר את עצמו כפציפיסט. [illegible] עתה היה מבקש למלא תפקיד לא קרבי" — גירסה זאת השמיעו תלמידים מכיתה י"א מבית־הספר הנסויי בירושלים [illegible] מקורבי משרד־החינוך, אשר החלו לבדוק את הנושא.

[illegible] התעוררה בעקבות פרסום בבטאון בית הספר „גלגולים", בו נאמר: „במהלך שיחה עם התלמידים אמר עופר שצריך להעמיד בסימן שאלה את שירות החובה בצה"ל, את קיום המדינה היהודית ואת זכותו של העם היהודי על ארץ ישראל".

תלמידים אחרים טענו אתמול, כי לא כך אמר עופר גולני. הוא אמר שלתחילים אשר [illegible] שאלות וידעו למה הם משרתים [illegible] קל מאשר אלה שלא חשבו ולא שאלו.

תלמידים ציינו, כי עופר גולני [illegible] משרה, אך נמצא בבית הספר [illegible] ללא משכון.

בית־הספר הניסויי בירושלים [illegible] מעשרה בתי־ספר דומים בישראל [illegible] בעבודה זאת והוא [illegible] החינוך.

גידול של 64 אחוז ביבוא מוצרי צריכה ב־1986

מאת לכתבנו הכלכלי בירושלים

יבוא הסחורות בישראל גדל ב־15.7 אחוז ב־1986 והסתכם ב־9.3 מיליארד דולר. על כך הודיעה אתמול הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

הלשכה הוסיפה, שמגמת העלייה ביבוא היתה רצופה על פני כל חודשי השנה שעברה והתגברה במחצית השנייה של השנה. בחודשים יולי עד דצמבר הסתכם היבוא החודשי הממוצע, מנוכה מיהלומים ודלק, ב־624 מיליון דולר, רמה שהיתה גבוהה ב־38 אחוז לעומת המחצית השנייה של 85 וב־21 אחוז בהשוואה לרמה במחצית הראשונה של 86'.

יבוא מוצרי הצריכה בשנה שעברה גאה והגיע למיליארד דולר — עלייה של 64 אחוז [illegible] במוצרי צריכה [illegible] נרשמה עלייה של 92 אחוז [illegible] שלהם הסתכם ב־440 מיליון [illegible] גם בסעיפים אחרים של [illegible] הסחורות נרשמו עליות [illegible] היבוא של תשומות לייצור [illegible] 25 אחוז, ל־4.3 מיליארד [illegible] לעומת 3.5 מיליארד דולר [illegible]

לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

תרגיל גיוס — בהתראה קצרה

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

צה"ל עורך בשעות אלה תרגיל גיוס לכוח אדם ורכב. התרגיל החל אתמול בחמש אחר הצהריים בקריאת סיסמאות בכלי התקשורת והוא אמור להסתיים במהלך היום. בתרגיל משתתפים כמה אלפי אנשי מילואים והוא נועד לבחון את יעילות מערכת הקריאה, ההובלה וגיוס אנשי המילואים.

תרגיל הגיוס הנוכחי הוא הראשון בתולדות צה"ל שנערך בהתראה קצרה מאוד. בתרגילים קודמים נהג צה"ל להתריע מספר ימים קודם על „תרגיל גיוס פומבי קרב ובא". בתרגיל הנוכחי ניתנה התראה של ארבע שעות.

יום ו', ח' בטבת תשמ"ז, 9 בינואר 1987 / שנת מ"ד מס' 13239 / המחיר 1.20 שקל כולל מע"מ

קרוב הסכם על „החבילה הכלכלית"

בשיחות חשאיות בין פרס לקיסר הושגה פריצת דרך שאלה עיקריה: האוצר יסתפק ב„מיני רפורמה" — וההסתדרות תוותר על תוספת־יוקר אחת ● לא יבוטלו הפטורים לשכירים — אולם ההסתדרות תוותר על דרישתה להקמת ועדת מומחים לרפורמה במס ● הממשלה תסייע לקרנות הפנסייה ההסתדרותיות — ותשקול פיחות ריאלי כסיוע ליצואנים ● יוטל מס־יסף על משכורות גבוהות ומס־מחזור בבורסה ● פגישה מכרעת בין כל הצדדים — בתחילת השבוע

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים וכתבנו לענייני הסתדרות

ממלא מקום ראש הממשלה שמעון פרס ושר האוצר משה נסים התכנסו אמש בירושלים כדי לדון בפרטים האחרונים של הפשרה אשר תוביל לחתימת „מיני־רפורמה". המלווה בעיסקת חבילה חדשה בין הממשלה, ההסתדרות והמעסיקים.

בירושלים מצפים שההסכם הרשמי על עיסקת החבילה ייחתם בתחילת השבוע הבא לאחר שובו של שר החוץ מחו"ל. אמש בתום הפגישה אמר פרס כי היא עסקה בהכנה לקראת הפגישה המשולשת בין ההסתדרות, המעסיקים והממשלה.

פריצת הדרך בשיחות בין (סוף בעמוד 2)

נעצרו בכירים בחברות בת של „סולל־בונה" ● עמוד 24

„הלביא" המריא שנית — „זקהיים אינו מבין במטוסים" ● עמוד 4

בביר־זית הפגינו עם דגלי פלשתין — צה"ל לא התערב ● עמוד 4

אל־באז ניסה לשכנע את ערפאת לקבל החלטה 242 ● עמוד 3

פרס לסופשבוע באיטליה ● עמוד 3

מרפי בא לדלג – נפגש עם שמיר ופרס (צילום: ישראלי)

„מעברו זה של ים־המלח אני קורא לחוסיין בעבר השני לדבר על שלום"

הכריז אתמול שמיר במלון „מוריה" על שפת ים־המלח ● מרפי הגיע לירושלים — דן על „הרכב המשלחת הירדנית־פלשתינית לשיחות השלום" ● שמיר ייפגש עם אישים מהשטחים

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

„אני ניצב בצד זה של ים המלח ואני פונה בזה אל המלך חוסיין, הניצב מעברו השני, ומזמין אותו להפגש פנים אל פנים בכל מקום שהוא, כדי לדבר על שלום בין שתי ארצותינו" — קריאה דרמאטית זו היפנה אמש ראש־הממשלה יצחק שמיר אל המלך חוסיין, בנאום שנשא במלון „מוריה" שעל שפת ים המלח.

שמיר דיבר בפני חברי המכון הדמוקרטי האמריקני, בראשות המועמד לשעבר לנשיאות ארה"ב מטעם הדמוקרטים וולטר מונדייל. הוא בא לכנס לאחר פגישה עם עוזר שר־החוץ האמריקני מרפי.

שמיר המשיך ואמר, כי המציאות של אזורנו מוצאת ביטוי מיוחד בים המלח. „קיימים כאן כל היסודות היכולים להביא להסכמים בלתי־פורמליים בינינו לבין ירדן", אמר. „שתי הארצות מפיקות כימיקלים באזור ים המלח, שתיהן משתמשות במימי נהר הירדן ויש להן בעיות אקולוגיות משותפות. לשתיהן נמלים בשכנות — אילת ועקבה.

לפיכך תוכניות פיתוח משותפות יכולות להביא יתרון לשני העמים.

שמיר אמר עוד, כי גם תעשיית התיירות תפרח כתוצאה משיתוף פעולה הדוק. הסכמים על עניינים אלה, סיכם שמיר את דבריו, יוכלו לשמש אבני דרך לשלום ממשי ומלא בינינו ובין ירדן.

דיאלוג מרפי

בנירבה הפגישה שקיים אמש עוזר מזכיר המדינה האמריקני ריצ'רד מרפי עם מ"מ ראש הממשלה ושר־החוץ שמעון פרס עלתה בחינה מחודשת של אפשרויות הקמתה של משלחת ירדנית־פלשתינית למו"מ עם ישראל. מרפי הגיע לישראל מירדן, היום ייצא עם עזרות ישראל שוב לירדן, משם ישוב לקהיר ולאחר מכן ידלג שוב לישראל. לפני צאתו את האזור יבקר מרפי גם בסעודיה (סוף בעמוד 2)

המחאה מתפשטת: אפרתי התפטר — עובדי בל"ל שובתים היום — תובעים התפטרות כל ההנהלה

אפרתי (חבר קיבוץ גבע) היה אחרון המתפטרים מוועדת השלושה שקבעה תנאי הפרישה של יפת ● הורביץ חזר לחו"ל — ועדת הכספים תובעת ממנו ומדולצין להופיע בהקדם לפניה ● חברת „אוקטוגן תעשיות" סוגרת חשבונותיה בבנק־לאומי לאות מחאה על הנעשה בצמרת הבנק ● זווילי לדולצין: התעלמות ההנהלה הציונית מהמתרחש — טעות חמורה

מאת אייל שגב.
כתבנו הכלכלי בתל־אביב
ומאת כתבנו הכלכלי בירושלים

מיכה אפרתי, חבר מועצת המנהלים של בנק־לאומי הודיע אמש על התפטרותו ממועצת המנהלים. התפטרותו של אפרתי היא השנייה ותוך שלושה ימים, ולמעשה עם היכנס התפטרות זו לתוקף, לא יישארו במועצת המנהלים של בנק־לאומי אף לא אחד משלושת הדירקטורים שהיו חברים בוועדה שאישרה בזמנו את תנאי השכר והפרישה של ארנסט יפת, ושל בכירי הבנק האחרים.

במכתב התפטרות שמסר אתמול אפרתי, שהוא חבר קיבוץ גבע, ליו"ר מועצת המנהלים של הבנק אלי הורביץ הוא כותב: „במשך כל זמן חברותי במועצת המנהלים פעלתי כמיטב יכולתי לטובת הבנק וזאת בהתאם למידע שעמד לרשותי. מובן כי בשיקולים לנקיטת צעד זה עמדה לנגד עיני טובת הבנק בלבד".

התפטרות אפרתי

„את החלטתי", כותב אפרתי, „קיבלתי רק היום לאחר שהתייעצתי עם מספר חברים העומדים בראש הבנק ודעתם חשוב לי, ולאחר ששוחחתי ממושכות עם שני יושבי הראש של נציגות העובדים בבנק".

אפרתי כותב גם במכתבו כי הוא מייחס חשיבות רבה לכך שאלי הורביץ ומרדכי אייזנהורן יוכלו להמשיך ולכהן בתפקיד יו"ר ומנכ"ל ראשי של הבנק. הוא קורא גם לעובדים לשתף פעולה עם שני המנהלים הללו דבר שהוא חיוני להמשך התיפעול התקין של הבנק.

אפרתי מסיים את מכתבו במלים: „אני מקווה כי צעדי זה אכן ישפיע על רגיעת הרוחות בקרב העובדים ויביא למכלול עבודה תקין. כן אני מקווה, של שאר חברי מועצת המנהלים יוכלו להמשיך בתפקידם רב האחריות לטובת הבנק".

הבנק מושבת

אולם מתברר כי התפטרותו של אפרתי לא מנעה את השבתת הבנק היום. ועד העובדים שהתכנס אתמול אחה"צ לישיבה שנמשכה עד לשעות הערב החליט לאמץ את ההחלטה לשבות. עם זאת החליטו העובדים לפנות ללקוחות הבנק ולבקש מהם לגלות הבנה למניעי השביתה של עובדי בנק־לאומי. העובדים מציינים בפנייה כי מפירות השביתה, שמטרתה להחזיר את (סוף בעמוד 2)

מיכה (הקיבוצניק) אפרתי

המולת כיסאות

אין שלום בית, אפילו מלאכותי וחיצוני, בליכוד. הכל רבים עם הכל. לאיש פשוט מבחוץ קצת קשה להתמצא במבוך הסיעות, הקבוצות והפלגים. אולי משום שהמחלוקות נסבות אך ורק על נושאים אישיים. אף לא צליל דקיק של אידאולוגיה לא נשמע בתוך המולת המריבות על הכיסאות. לעומת זאת ניתן ללמוד, מן ההצהרות הנאמרות בפורומים המפלגתיים השונים, הרבה מאוד על דמותם האמיתית של מנהיגי הליכוד. בעיניהם של מנהיגי הליכוד. עוד לא שכחנו את הצהרתו ההיסטורית־ביולוגית של השר מודעי, על היות חבריו (מה פתאום חבריסו) שרי המפלגה הליבראלית שפנים, המסתתרים תחת אוזניהם הארוכות והבורחים בקפיצה למשמע רעם זעמו של ראש הממשלה. הזה או האחר. טרם, כאמור, עיכלנו את מלוא משמעותו של תיאור זה, והנה באים מתנגדיו של מודעי מן הבית (איזה מין ביתו) ובכינוס בחול אמש אמרו. האיש הזה הורס, למען האינטרסים האישיים שלו, את כל מפלגת ההמונים שלנו, ואין מקומו בינינו. תוך כדי כך מסרו פרטים סטטיסטיים מאלפים על כוחה הממשי של המכונה „מפלגה ליבראלית": 300 האזרחים, שהשתתפו באותו כינוס אנטי־מודעי הם, לדברי המארגנים, שמונים אחוזים מן המפלגה, ומכך נבע, לפי חשבון מתמטי פשוט, כי סך כל חברי המפלגה מסתכם בכ־375 איש. נו, תנועה המונית זו לא.

באותה השעה ממש נפתחו ארובות השמיים גם בתנועת החרות. אר־טו־סו נדמה היה, כי סיום המושב הראשון של הוועידה ייפתח באביב הקרוב ודוד לוי יזכה לחבור לממלא מקומו של המנהיג – שיישאר יצחק שמיר – עד שהתעורר בקול גדול השר שרון, וטרף את כל הקלפים. הוא האשים את השניים, את דוד ואת יצחק, בחלוקת השלל המפלגתי מאחורי גבו הרחב. ואמר. על גופתי יקום הסדר שכזה. אני, אני, אני לפחות מס' 2 ב„חרות", ולדעתי אני, אני, אני אפילו כבר היום כאן ועכשיו מס. 1 בתנועת החרות. מאחר שדוד לוי בכבודו ובעצמו נשמע פחות ממתלהב מן הסיכום עם שמיר, חזרה למעשה „חרות" לנקודת האפס. היא חזרה ללילות האלימים בכפר המכבית, אל הכיסאות המתנפנפים באוויר המיוזע, אל הצעקות המקללות, אל ערימות הליכלוך ורמיסת החוקה המפלגתית הרשומה. כמתבוננים מבחוץ, מוכנים אנו להמר על כך, שהמושב החוא של תנועת „חרות" לא ייפתח באביב הקרוב, ואף לא בחורף הרחוק, אלא לכל המוקדם סמוך מאד למועד הבחירות הבאות, כאשר כבר באמת לא תהיה ברירה אחרת חוץ מאישרור מנהיגותו של שמיר.

ובאמת, למה למהר? למה לדאוג לדמוקראטיה מפלגתית מינימאלית במדינה. שבה, למשל, אין ממהרים לאייש משרה מרכזית כמבקר המדינה – באמת, מה בוער?

רבין: ארה"ב מגבילה חופש הפעולה נגד „החיזבאללה"

בגלל בני הערובה האמריקנים ● קורא לממשלה לומר כן ל„לביא"

מאת אבי בניהו כתבנו הצבאי

„זה למעלה משנתיים יש פנייה של ארצות־הברית לישראל שלא לפגוע במוקדים של תנועת „החיזבאללה" בלבנון בגלל בני ערובה אמריקנים ואחרים" כך גילה אמש שר הבטחון יצחק רבין בדברים שנשא בבמת בדגוריון במלון „הילטון" בת"א.

מצדד בעיסקות חילופין

שר־הבטחון ציין כי עובדה זו מגבילה את „חופש המכה של ישראל באירגון חיזבאללה" המהווה כיום איום המרכזי על איזור הבטחון. בדבריו אלה ביקש שר־הבטחון להגן על עמדות ממשלת־ישראל וארצות־הברית בדבר ניהול מו"מ עם אירגוני מחבלים לצורך עסקות חילופין. „עד כמה שזה מוזר הרי שלעיתים עיסקה מאפשרת לך, כתוצאה משחרור בני ערובה „יותר חופש פעולה אפקטיבי נגד גורמי טרור: היו לנו כלים ואפשרויות שונות להלחם אפקטיבית נגד החיזבאללה אם היינו פטורים מצרת בני־הערובה האמריקנים והאחרים." אמר רבין.

לומר כן ל„לביא"

„ממשלת ארצות־הברית עושה מאמץ גדול למען פרוייקט ה„לביא" וממשלת ישראל עדיין לא" — כך אמר אמש שר הבטחון יצחק רבין. הוא קרא לממשלת־ישראל להחליט על הפרוייקט כעל פרוייקט לאומי ולנהוג בהתאם.

קרוב הסכם על „החבילה הכלכלית"

(סוף מעמוד ראשון)

הממשלה להסתדרות התאפשרה לאחר שהאוצר ויתר על תוכניות לבטל את הפטורים מתשלום מס ולהנהיג תשלום עבור ביקור אצל רופא: על פי תנאי הפשרה המתגבשת תוותר ההסתדרות על תשלום תוספת יוקר אחת. העיסקה גם תכלול מתן סיוע ליצואנים.

דיון על פיחות

מקורות ממשלתיים אמרו אתמול שהמו"מ על הפרטים האחרונים של התוכנית מתמקד בדרישת ההסתדרות שהממשלה תסכים לצעדים שיעזרו לשמור על יציבות קרנות הפנסיה ההסתדרותיות. בין היתר מדובר בהגדלת ההפרשות לקרנות הפנסיה באחוז וחצי. בצמרת הכלכלית בירושלים יש עדיין דיונים סביב השאלה האם הסכמת ההסתדרות לוויתור על תוספת יוקר פותחת את הדלת בפני האפשרות לבצע פיחות ריאלי שיסייע לתעשיינים וליצואנים. במיוחד לאלה המייצאים לגוש הדולר.

פגישה חשאית

הפרטים על הפשרה בין הממשלה להסתדרות נדונו ביום רביעי בחצות, כאשר מזכיר ההסתדרות ישראל קיסר נפגש עם פרס ונסים בביתו של ממלא מקום ראש־הממשלה. פרס אמר לאחר הישיבה שהושגה התקדמות ממשית ושהוא מצפה שההסכמה הסופית בין הצדדים תיחתם בשבוע הבא.

קיסר מצידו גם רמז על ההסכמה המתממשת וציין שהממשלה הראתה הבנה גדולה יותר להתנגדות של ההסתדרות בביטול הפטורים. הוא גם ציין שהפשרה תכלול מתן סיוע גדול יותר ליצואנים.

ויתור על הרפורמה

מקורות ממשלתיים אמרו אתמול ששר האוצר למעשה ויתר כבר בראשית השבוע על התוכניות לבצע רפורמה מקיפה במסים על פי תוכניותיו המקוריות. הם אמרו שבסופו של דבר תהיה הפחתה בשיעורי המס, אך הפטורים לא יבוטלו. לדברי המקורות ההפחתות בשיעורי המס יביאו את המס השולי המירבי ל־50 אחוז. הם הוסיפו שבעקבות הפשרה תגדל העלות של ה„מיני־רפורמה" לכמיליארד שקל.

לדברי אותם מקורות ההסכם לא יכלול ויתור רשמי מצד האוצר לרעיון ביטול הפטורים. סביר להניח, הם אמרו, שתמונה ועדה מסויימת לבדיקת העניין אבל למעשה הרפורמה מתה שכן לא תהיה אפשרות להביא בשלב מאוחר יותר לביטול פטורים.

על פי המקורות יש באוצר התלבטות איך להנהיג סיוע ליצואנים עקב הירידה החדה של היצוא. עד עתה היתה התנגדות לביצוע פיחות אך עקב האפשרות לעקר את תוספת־היוקר יש מי שמהרהר באוצר באפשרות זו. אפשרות אחרת הבאה בחשבון היא הגדלת הסיוע שניתן מהתקציב ליצואנים. במקרה זה ינסה האוצר להציג את העניין בצורה שלא תיראה במתן סובסידיה ליצוא שכן צעד זה אסור על פי ההסכמים הבינלאומיים עליהם חתומה ישראל.

מסיסוף ומס־מחזור

במסגרת עיסקת החבילה ההולכת ומתגבשת יוטל, ככל הנראה, מס יסף על משכורות גבוהות וכן מס מחזור בשיעור של אחוז אחד על רווחים מהבורסה. כמו כן יחודש ההסדר לפיו תינתן קיצבה עבור הילד הראשון. ההסתדרות מצידה תוותר על הקמת ועדה מקצועית לקביעת רפורמה במיסוי.

בהסתדרות שוררת אופטימיות לגבי חתימה אפשרית על הסדר כולל במשק, וזאת לאחר שהאוצר ויתר על הכוונה לבטל את ההנחות, הפטורים וזיכויים הניתנים לציבור השכירים ולמיגזורים אחרים במשק. במסגרת ההסכם המתגבש לא תוטל אגרת בריאות, אך ככל הנראה תאומץ הצעת שר החינוך יצחק נבון להיטל אגרת חינוך שנתית.

מפ"ם: לחשוף השכר וההטבות של הבכירים

מאת כתבנו

במיסגרת פגישת הצוות הכלכלי של מפ"ם שדן בשאלת [illegible] הבכירים בבנק־לאומי, הועלו אתמול ההצעות והתיקונים [illegible] תיקון לחוק ריצות ניירות־ערך, אשר יחייב את החברות [illegible] בבורסה לפרסם את שכרם של המנהלים וחברי מועצת [illegible] לרבות כל ההטבות, תשלומים שונים והסכמי הפרישה [illegible] תיקון לחוק החברות הממשלתיות, אשר יחייב את רשות [illegible] הממשלתיות לפרסם את השכר של המנהלים וחברי מועצת [illegible] כאמור לעיל. ג) תיקון לחוק מבקר המדינה, אשר לפיו יחוייב [illegible] לפרסם את המשכורות וההכנסות והתשלומים וההטבות [illegible] הפרישה הכוללים מכל סוג שהוא שהם הגופים המבוקרים. ד) [illegible] תובעת מההסתדרות הציונית לנהוג כאמור לעיל לגבי כל [illegible] החברות והתאגידים אשר בבעלותה. ה) מפ"ם תציע למועצת [illegible] העובדים לפרסם את המשכורות ותנאי הפרישה של המנהלים [illegible] תאגידי חברת העובדים ולהחליט על נוהלים ציבוריים [illegible] בעתיד.

הצוות הכלכלי של מפ"ם תובע מכל האחראים לשערוריה [illegible] במועצת המנהלים של בנק לאומי, להסיק מסקנות אישיות [illegible] מייד מתפקידיהם.

המחאה מתפשטת: אפרתי התפטר — עובדי בל"ל

(סוף מעמוד ראשון)

האמון בהנהלת הבנק, ייהנו בסופו של דבר הלקוחות. הם מתבקשים לא להוציא ולא למשוך את חשבונותיהם מהבנק.

פנו לעורך דין

העובדים נקטו גם בצעד מרחיק לכת יותר: הם פנו לעורך־דין שלמה כהן־צידון וזה פנה לאריה דולצין, יו"ר הסוכנות, לשר האוצר, ליו"ר ועדת הכספים וליו"ר מועצת מנהלי בנק־לאומי, ואף לנגיד בנק־ישראל, בדרישה לפעול מייד להחזיר לקופת בל"ל את כל התשלומים החריגים ששולמו לבכירי הבנק במשך שלוש השנים האחרונות, תשלומים שנעשו לדעתו בניגוד לחוק.

הוא מציין כי העובדים שומרים לעצמם את הזכות לתבוע את כל האחראים לתשלומים הללו הן בתוקף תפקידם הממלכתי, והן בתוקף תפקידם בבנק, אם יתברר שלבנק או לעובדים נגרמו נזקים. רמז לנזקים עליהם מדובר מופיע בסעיף אחר של התביעה בו נאמר כי אילו היו הכספים הללו, ששולמו שלא כחוק, נשארים בבנק היה הדבר תורם לחיזוקו של הבנק ומאפשר לשלם לעובדים שכר גבוה יותר. המדובר הוא בתשלומים שנעשו שלא כחוק והמסתכמים בעשרות מליוני דולרים.

לא נציג הקיבוצים

הידיעה, שחבר קיבוץ, מיכה אפרתי מקבוצת גבע, נמנה על הדירקטוריון של בנק־לאומי, שאישר את תמלוגי יפת, עוררה תגובות סוערות בחוגי התנועות הקיבוציות.

לשאלת כתב על־המשמר, ביקש מזכיר הקבה"א חיים (ג'ומס) אורון, להדגיש, שאפרתי אינו מכהן בבנק כנציג התנועה הקיבוצית. לתנועה הקיבוצית, אמר אורון, אין כל נציגות במוסדות בל"ל. נראה, שאפרתי מכהן בבל"ל בתוקף תפקידים שמילא בעבר.

בדרישת הנגיד

בנק ישראל גילה אתמול שמועצת המנהלים של בנק־לאומי לישראל מינתה את הוועדה המיוחדת שתבדוק את תנאי הפנסיה החריגים שהוענקו לארנסט יפת. על פי הדרישה המפורשת של נגיד בנק־ישראל מיכאל ברונו. על הוועדה המיוחדת לבדוק בהקדם את תנאי הפרישה של יפת ושל בכירי בנק לאומי ולהגיש את הדו"ח לברונו לא יאוחר מ־20 לינואר. בנק־ישראל מתכוון לקבל החלטות על בסיס של המידע הרחב שימסר לו על־ידי הוועדה בנוסף לנתונים שכבר ישנם בידו. לדברי בנק־ישראל הוא יבחון בקפידה את הדו"ח ויחליט לאחר מכן על הצעדים שינקוט.

הורביץ — בשני הצדדים

יצויין שבוועדה שמונתה לבדיקת הפנסיה של יפת יהיו היועץ המשפטי זאב שרף, המבקר הפנימי של בל"ל יעקב הירש, יו"ר מועצת המנהלים אלי הורוביץ חברי הדירקטוריון פנחס זוסמן ויחזקאל הרמלך. אתמול דווח שהורוביץ וזוסמן יחד עם עו"ד אמנון גולדנברג הם שהחליטו למעשה על תנאי השכר והפרישה של יפת ומכאן שלא ברור איך הדבר מתיישב עם חברותם בוועדה שמונתה על־ידי מועצת המנהלים.

עימות בוועדת הכספים

עימות חריף היה אתמול בוועדת הכספים בין יו"ר הוועדה ח"כ אברהם שפירא לבין ח"כ יאיר צבן (מפ"ם). כאשר שפירא ניסה לדחות את הדיון על פרשת יפת בוועדת הכספים עד לאחר שהוועדה המיוחדת, שמונתה בבל"ל תסיים את עבודתה. במהלך הישיבה דרש צבן לתבוע מראשי בנק־לאומי להעביר לוועדה מידע מפורט על משכורות המנהלים הבכירים ועל תנאי הפרישה שלהם. לדברי צבן המידע צריך להיות מועבר לוועדה דרך המפקחת על הבנקים, גליה מאור, וזאת כדי להבטיח את אמיתותו. שפירא ניסה לדחות את הדיון וכן את הזימון של ראשי בל"ל לוועדת הכספים בטענה שיש להמתין עד אשר תסתיים הבדיקה בעניין על־ידי הוועדה המיוחדת שמונתה לעניין תנאי הפרישה של יפת. צבן אמר ליו"ר שאם הוא מנסה לגונן על ראשי בל"ל עליו להסיק מסקנות מייד. שפירא דרש מצבן שיחזור בו מדברו ואיים שיפסיק את הדיון, אך הדיון נמשך למרות סירובו של ח"כ צבן לחזור בו.

סוגרת חשבונה בבל"ל

הנהלת חברת „אוקטוגן תעשיות 74" הודיעה אתמול להנהלת בל"ל, כי החליטה לסגור חשבונותיה בבנק זה, לנוכח מה שנעשה לאחרונה בצמרת הבנק.

„זה למעלה משלושים שנה אנו עובדים עם בנק לאומי לישראל — כותב יו"ר מועצת המנהלים של „אוקטוגן" אברהם עובד להנהלת בל"ל — ובתקופה זו עברנו אתכם כברת דרך רבה מעסק קטן ליצואן מצטיין, ועד לחברה בבורס . כמו שנאמר, „צמחנו עם הבנק".

עובד מביע במכתבו פליאה על אישיות כארנסט יפת, „שזכתה להערכתנו המלאה, היושב ברומו של עולם ומתעלם מהנעשה סביבו, כאילו אין העניין נוגע לו. אי לזאת החלטנו, לאור הנעשה לאחרונה בצמרת הבנק, ולאות מחאה, לחסל את חשבונותינו בבל"ל עד 31.3.87".

דיון בקבינט הכלכלי

ועדת השרים לענייני כלכלה תקיים דיון בפרשת הסכמי הפרישה של ארנסט יפת וכמה מבכירי הבנקים האחרים.

שר האנרגיה והתשתית משה שחל שמסר על כך לעתונאים במהלך ביקורו בנצרת עלית, ציין כי הוא וכמה שרים יוזמים את הדיון בוועדה.

„החלטה מגומגמת"

ח"כ דדי צוקר מסיעת ר"צ חבר ועדת הכספים של הכנסת אומר, כי החלטת הבנק להשעות את התשלומים ליפת היא חלקית, מגומגמת ומותירה את הסכם הפיצויים על כנו. לדבריו הסכם הפיצויים סובל מאותה אי חוקיות בה לוקה הסכם הפנסיה.

מכתב זווילי לדולצין

נדמה שהיום ברור לנו לחלוטין כי גשתנו כחברי ההנהלה הציונית, כי נעשה בבנק לאומי אינו נוגע לנו, היתה מוטעית לחלוטין", כתב אתמול חבר הנהלת ההסתדרות הציונית נסים זווילי לדולצין. „מתברר שתחת נגידותך בבנק, במנהיג העם היהודי, ללא ידיעתך וללא התערבותך — התקבלו החלטות על ידי מועצת המנהלים של בנק לאומי, מדהימות בניתוקן מהקורה במדינה ובאטימותן לצרכי הציבור אותו היו אמורים חברי מועצת המנהלים לייצג."

זווילי תובע כי תנאי השכר ותנאי הפרישה של בכירים בבנק לאומי יותאמו ליכולתו הכלכלית של הבנק ולנורמות המקובלות במשק הציבורי.

כן יתפטרו ממועצת המנהלים כל נציגי הציבור שהיו מעורבים בדרך כלשהי בקבלת החלטות וחתימה על הסכמי שכר והפרישה של הבכירים בבנק לאומי.

כמו כן לא יכהן במועצת המנהלים אדם שיש לו קשרים עיסקיים כלשהם עם הבנק — במישרין או בעקיפין.

מעברו של ים המלח

(סוף מעמוד ראשון)

דיפלומטיה שקטה

לפני הפגישה עם פרס נפגש מרפי עם ראש הממשלה יצחק שמיר. הפגישה, שנמשכה למעלה משעה, תוארה כידידותית, ונמסר, כי מרפי ושמיר הסכימו, שלמען המשך הצלחת המגעים, כדאי שיתנהלו בדיפלומטיה שקטה.

בפגישה עם פרס הבהירו השניים תחילה, כי הסיכומים שגובשו ביניהם לפני שנה, בינואר 1986, עדיין בתוקף. לאחר מכן נאמר, כי יש לזהות במדוייק את התחומים שבהם יש עדיין חילוקי דעות ולהשקיע את עיקר המאמץ באיתור רעיונות לגישור על פני פערים אלה.

יצויין, כי הפערים הבולטים ביותר העמדות הצדדים הם בסוגיית הרכבה של המשלחת הפלשתינית ובתפקידה של המסגרת או הוועידה הבין־לאומית.

בתום הפגישה בין פרס ומרפי נמסר, כי אי־אפשר לדבר בשלב זה על פריצת דרך, אך גם לא על קפאון. הפגישה עם פרס ארכה גם היא למעלה משעה.

עם פלשתינים מהשטחים

פנחס ענברי כתב „על המשמר" מוסר:

מנהל משרד ראש הממשלה יוסי בן־אהרון מסר אתמול כי ראש הממשלה יצחק שמיר ייוועד בזמן הקרוב עם אישים מן השטחים כדי לדון עמם בשאלת הייצוג הפלשתיני לשיחות השלום יחד עם ירדן. בין היתר ייוועד עם ראשי העיריות החדשים. שמיר [illegible] עם ראש עירית בית־לחם [illegible] פרג', ובן־אהרון דחה כי [illegible] את פנייתו של שמיר. [illegible] כי פרג' צריך היה להתלונן [illegible] שכניו וכי השיחות [illegible] ראשוניות. כתבנו [illegible] הבטחון יצחק רבין אמר [illegible] לפני כחודש כי הוא [illegible] שירדן תוכל לקבל [illegible] השטחים וכי הנהגת [illegible] יכולה להביא לידי [illegible] המסקנה מכך היא [illegible] חלוקים בדיעותיהם [illegible] הפלשתיני.

עוד מסר בן־אהרון [illegible] לצפות למפגש בין שמיר [illegible] וחוסיין בעקבה או באילת [illegible] חלום, כך אמר, ואולי [illegible] ואפשר להגשימו.

סוכנות הידיעות [illegible] „טאס" גינתה אמש את [illegible] התיכון של מרפי [illegible] כמאמץ מצידה של וושינגטון [illegible] ולשפר את קשריה עם [illegible]

● הארגון העולמי של [illegible] יוצאי ארצות ערב — [illegible] צורף השבוע מחנר [illegible] הארגונים הכלליים [illegible] — הודיע מרדכי [illegible] ההנהלה העולמית של [illegible] עיון שהתקיימו אמש [illegible]

השמטה

בכתבה „מאפושה" [illegible] כחותם נשמט שמו של [illegible] ככותב הרשימה.

שמיר שולח מסר עקיף לשרון: אתה מחבל במפלגה

מאת דורית גמן, כתבנו לענייני מפלגות

צריך להגיד לאישים הרואים את חזות הכל בהחלטת עצמם — כי אם ימשיכו בדרך זו יפגעו בתנועה — אמר אתמול ראש הממשלה יצחק שמיר בפגישה עם צעירי חירות. אף כי שמיר לא נקב בשמו של השר השרון, הוא כיוון את דבריו אליו, בעקבות הידיעות שאינו מסכים להצעות של קצב בקשר לסדר היום של המושב השני של הוועידה.

שמיר ציין שהמאמץ שהוא עושה לכינוס הוועידה אינו תרגיל והוא משוכנע הסכמה מינימאלית. אני פועל לכך שמהרגע הראשון שנבוא לוועידה לא נתכתש על סדר היום, ולכן צריך להשיג מראש הסכמה מירבית על הדברים שיוחלטו בוועידה. לדבריו, תהיה זו טרגדיה אם הוועידה לא תוכל לזוז ככר בנקודה הראשונה.

מקורבי השר שרון טענו שלשום, כי הוא לא נתן את הסכמתו בעניין בחירת מ"מ ליושב־ראש התנועה, וכי בהצעה האמורה חבוי הסכם סודי בין מחנות שמיר ולוי. השר שרון מכנס ביום ראשון הקרוב את כל צירי הוועידה באולם הקונגרסים בתל־אביב.

לעומת זאת נודע, כי השר משה ארנס מסכים לארבעת הסעיפים שהציע השר קצב לסדר היום של הוועידה וביניהם גם קיום הצבעה על בחירת מ"מ ליו"ר התנועה.

רבין: טרם החלטתי על הרמטכ"ל הבא

מאת אבי בניהו כתבנו הצבאי

„לא החלטתי עדיין מי יהיה הרמטכ"ל הבא וכל עוד לא הוחלט לא אגיד דבר בנושא זה", כך אמר אמש שר הבטחון יצחק רבין בתשובה לשאלה בעת שנשא דברים בכמת דוד בן־גוריון בתל־אביב.

מקורות בטחוניים הכחישו אתמול ידיעות שהופיעו בכלי התקשורת בימים האחרונים לפיהם החליט כבר שר־הביטחון על מועמד לתפקיד הרמטכ"ל הבא של צה"ל.

בתשובה לשאלה אמרו המקורות: „שר הבטחון יצחק רבין אינו עוסק בשלב זה בנושא הרמטכ"ל ואינו מתשאל את האלופים על המועמד המועדף מבחינתם כפי שניתן היה להבין מידיעות בעיתון". אמרו.

שפל בהגירה מברה"מ

וושינגטון — בשנת 1986 התירו שלטונות ברה"מ לתשע מאות וארבעה עשר יהודים בלבד להגר מהמדינה, ומספר זה ממחיש ירידה נוספת במספר המהגרים בתקופת שלטונו של גורבאצ'וב — הודיעה אמש „הוועדה הלאומית למען יהודי ברה"מ" במסיבת עתונאים ב־וושינגטון.

הארגון ציין, כי היתה זו שנת שפל בהגירה יהודית מברה"מ. בשנה שקדמה לה, 1985, היגרו מברה"מ 1,140 יהודים, ואילו בשיא ההגירה, בשנת 1979, עזבו את ברה"מ חמישים ואחד אלף יהודים.

(עי"ד)

„המשמר"
עתון יומי
על המשמר

המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת

עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מזכיר המערכת: עדה סער

המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3־43360־4
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999

"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652

סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנסור הדרים טל' 6־225125. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33134 רח' פבזנר 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

אנו מודיעים בצער על פטירתו של חברנו היקר

שאול נצר (שטרנצר)

ההלוויה תתקיים היום, יום ששי, ח' טבת תשמ"ז (9.1.87), בשעה 13.00 בקיבוץ מורע

המשפחה
וקיבוץ מורע

במלאת שלושים לפטירתו של

הלל אופנהיים ז"ל

נעלה לקברו
ביום ראשון י' בטבת תשמ"ז 11.1.87 בשעה 15.00
נפגשים בבית הקברות

המשפחה
וקיבוץ בית־זרע

במלאת שנה
למותו של חברנו

שמואל בליך

נעלה לקברו ביום שני 12.1.87 בשעה 15.00

קיבוץ שער־הגולן

„השפנים" הניפו אוזניים: מודעי מנסה לגנוב את הגזר הליברלי

שריר פת וניסים שדיברו בכנס פעילי המפלגה האשימו את מודעי בנסיון לעשות פוטש בהנהגה.

מאת דורית גמן, כתבנו לענייני מפלגות

שלושת שרי המפלגה הליבראלית, נסים, שריר ופת תקפו אתמול בחריפות רבה את השר מודעי והאשימו אותו בנסיונות פלגנות ו„פוטש". הדברים נאמרו בכנס מיוחד שנערך בתל־אביב בהשתתפות כ־300 חברי המפלגה הליבראלית, מהם כ־250 חברי המועצה.

הכנס נועד במקורו להיות ישיבת מועצה אך לאחר שבית־הדין של המפלגה החליט, כי לא מחנה שריר־פת ולא מחנה מודעי רשאים לכנס את המועצה, אלא זו תתכנס בעוד שבועיים עד חודש, הוחלט להפוך את הישיבה לכינוס פעילים.

השר משה נסים טען כלפי מודעי, כי אינו יודע על מה יש לריב. לדבריו, יש מקום במפלגה לכולם. הוא סיפר כי כבר לפני עשרה ימים הציע למודעי לכנס את החטיבה ואף לקבוע, כי מודעי יהיה ראשון בין שווים. לדבריו, הופתע פתאום כאשר שמע על כינוס מודעי ומקורביו. השר נסים אמר, כי אין הוא מבין כיצד אפשר לעשות כל מיני דברים פלגניים כאשר השרים עסוקים בתוכנית כלכלית לאומית.

השר אברהם שריר חזר על טענתו, כי השר מודעי ביקש לעשות „פוטש" במפלגה. לדבריו היה זה השבוע הקשה ביותר בחייו כאשר ראה כיצד מפעל נהדר בין 60 שנה הולך וקורס נגד עיניו. יחד עם זאת הוסיף, כי כל נסיון לערער את אושיות המפלגה לא יצליח. עוד אמר, כי לפתע הסתבר לו במשך חדשים נערכו במחתרת נסיונות לתפישת השלטון במפלגה, ואני לא ידעתי — אמר.

השר גדעון פת אמר, כי לא יתכן שיש אנשים שמוכנים שהמפלגה תלך לעזאזל והם דואגים רק לעצמם. שילכו לעזאזל אלה שפוגעים במפלגה — אמר.

ח"כ פסח גרופר שהיה בעבר מאנשי מודעי טען, כי מודעי הוא זה שפגע בעצמו לא עשו זאת שרי הליברלים ולא עשה זאת הליכוד.

אחר מאנשי מודעי, רפאל הצבי טען אתמול כי הכינוס של שרי הליברלים וביותר תוכן הדברים שנאמרו שם הם בבחינת בזיון בית־הדין, אשר ביקש בהחלטתו לנסות ולהשכין שלום־בית ואילו השרים מלבים אש.

כתבתנו מציינת, כי בצד ההתקפות החריפות נגד מודעי קראו רוב הדוברים בכינוס שריר־פת־נסים לשלום־בית ופיוס במפלגה הליברלית.

פרס יוצא לאיטליה לוועידת הסוציאליסטים; ידון בפרשת וענונו

מפ"ם תיוצג בוועידה על־ידי שליחי השוה"צ גילמור ורוזן ■ גרנות שיגר שדר חם לבאי הוועידה

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר" ואהרון ניר, כתבנו באיטליה

מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס יוצא הבוקר לאיטליה לביקור בן 24 שעות, באורח המפלגה הסוציאל־דמוקרטית, כדי להשתתף בוועידתה.

בשהייתו הקצרה באיטליה ייוועד פרס עם צמרת השלטון: ראש הממשלה בטינו קראקסי, שר החוץ ג'וליו אנדראוטי ושר ההגנה ג'ובני ספאדוליני. בירושלים מציינים, כי העובדה ששיחות פרס ברומא יתקיימו בדרג הגבוה ביותר מעידה על כך שאיטליה מעוניינת לחסל את כל אי ההבנות שעלו על רקע נסיבות הבאתו של מרדכי וענונו לישראל.

פרס ייצא לאיטליה במטוס מיוחד ששיגרה המפלגה הסוציאל־דמוקרטית. נלווים אליו יועצו המדיני ד"ר נמרוד נוביק ודובר משרד החוץ אהוד גול.

שדר מגרנות

מפ"ם תהיה מיוצגת בוועידה הסוציאל־דמוקרטית על־ידי שליחי השומר הצעיר באיטליה, גילמור ועוזי רוזן, ההסתדרות על־ידי מאיר גת.

מזכ"ל מפ"ם אלעזר גרנות, שיגר למזכ"ל הסוציאל־דמוקרטים האי־טלקים שדר חם המציין אותם כ„גורם חשוב במעקב למען חברה דמוקרטית מתקדמת באיטליה".

בוועידה ישתתפו נציגויות דיפלומטיות רבות ברומא, בתוכן נציגות גדולה של שגרירות ישראל.

הוועידה מתקיימת בסימן יובל ה־40 לפילוג „מפלגת סרגאט" מהמפלגה הסוציאליסטית הישנה שהיתה ידועה כ„מפלגת נני".

רובינשטיין מבקש מפרס לפעול להחזרת חושפי ה„פרשה" לשב"כ

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

השר אמנון רובינשטיין שיגר אתמול מכתב לראש הממשלה יצחק שמיר ובו פנייה להפעיל את סמכותו כאחראי על שרותי הבטחון ולהחזיר לשב"כ את ראובן חזק, פלג רדי ורפי מלכה, שחשפו מעשים בלתי־חוקיים בפרשת אוטובוס 300. כן קרא פרופ' רובינשטיין לראש הממשלה לפעול לטיהור השלושה ששמם הוכפש.

בנמקו את פנייתו כתב פרופ' רובינשטיין, כי מדובר באנשי בטחון עתירי מעש ובעלי עבר מפואר, הראויים להגנה לא־פחות מכל אדם אחר בזרועות הבטחון. הענשתם על כך שגילו נאמנות גם לחוקי המדינה, נוסף על נאמנותם הבלתי מסוייגת לבטחונה, היא מקוממת ובלתי נסבלת, כתב השר.

פרופ' רובינשטיין הדגיש בפנייתו, כי יש להגן על עובדי ציבור החושפים מעשים בלתי חוקיים במוסדותיהם, ולמנוע התנכלות להם. „בשב"כ נשארו אנשים שעברו במהלך הפרשה עבירות פליליות חמורות וקבלו חנינה מנשיא המדינה ואילו חושפי הפרשה הורחקו למעשה", כתב פרופ' רובינשטיין.

עוסמה אל־באז נפגש עם ערפאת בתונים

מאת עוזי מחנאימי, כתב „על המשמר"

מקורות ערביים בלונדון מסרו אתמול, כי יועצו של הנשיא המצרי עוסמה אל בז, נפגש אתמול בתונים עם מנהיג אש"ף יאסר ערפאת, וכמה מחברי ההנהגה הפלשתינית. אל בז ניסה לשכנע את ההנהגה הפלשתינית לקבל את החלטות האו"ם 242 ו־338 ללא תנאים מוקדמים. המפגש התקיים ערב הגעתו של ריצ'ארד מרפי לקהיר.

את לונדון עזב אתמול חלד אל חרן, מהאידיאולוגים של האירגון, ככל הנראה כדי להצטרף להנהגה הפלשתינית בתונים, למפגש עם אל בז.

„מי יהודי" — גם בכנס של המכון הדמוקרטי בים־המלח

מאת שלי יחימוביץ

„הבעיה אינה מיהו יהודי אלא מיהו רב" כך אמר אתמול שר החוץ שמעון פרס. בהתייחסו לפרשת שושנה מילר. פרס השתתף בכנס של המכון הדמוקרטי של המפלגה הדמוקרטית בארה"ב, שהתקיים במלון מרחצאות מוריה בים המלח.

אחד המשתתפים בכנס שאל את פרס: „אצלנו יש הפרדה מוחלטת בין הכנסיה לבין המדינה. גם בישראל אמורה להיות הפרדה כזאת. מדוע איפה צצת בעיית שושנה מילר?" פרס ענה על כך כי „מדינת ישראל היא מדינת חוק ולא מדינת הלכה. החוק הוא מעל לכל. ברגע שיש פסיקה של בית המשפט העליון, כל אחד חייב לציית לה".

פרס אמר גם, כי בעיית מיהו יהודי, היא בעיית החיים היהודיים ולא בעיית המדינה הישראלית. „שורש הבעיה אינו מיהו יהודי אלא מיהו רב": אמר פרס.

מסע־אופניים של עיוורים נכי צה"ל מירושלים לאילת

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

קבוצה של שלושה עיוורים נכי צה"ל בלוויית שלושה בני זוג יצאו אתמול למסע אופניים מיוחד במינו מירושלים לאילת. רוכבי האופניים, עוזי מור מקיבוץ עין־שמר, משה וייס ואורי כהן מתל־אביב רוכבים על אופניים כפולים מסוג „טנדום" כשבכסא בקידמת האופניים רוכב בן־זוג המוביל את האופניים בדרכים.

השלושה שנפצעו קשה ואיבדו את מאור עיניהם במלחמות ישראל נמנים על קבוצת עיוורים נכי צה"ל שאימצה את ספורט הרכיבה על אופניים כספורט שיקומי.

המסע המיוחד ימשך שלושה ימים. צוות „על המשמר" התלווה ליום הראשון של המסע. כתבה מלאה בעניין זה ב„חותם" של השבוע הבא.

בתצלום מימין: אל"מ עוזי מור מעין שמר ומלווה.
(תצלום מאיר פרטוש)

● ארה"ב המיצה אמש במרכז האו"ם הצהרה משותפת של שני בתי הקונגרס, הדוחה את ההחלטה שאושרה ב־1975 בעצרת הכללית, ואשר הגדירה את הציונות כצורה של גזענות.

● בשבוע הבא יונהג קיצוב במים באזור גנואה בעקבות בצורת שהורידה את האגמים והנהרות

דרושה משפחה אומנת בקיבוץ
רצוי בדרום הארץ
לילד מקסים בן 8
פרטים:
08־464325

מפעלי העמק

מודיעים על שינוי מספרי הטלפון והתקנת קווים ישירים
החל מהיום, 9.1.87, כלהלן:

מרכזיה .... 065־44777
מנכ"ל המפעלים ...... 065־44794
מזכיר .... 065־44797
גזבר .... 065־44796
מנהל פרי העמק ...... 065־44792
מפעל הקפואים ...... 065־44750
מידע העמק ...... 065־44716
מנפטת העמק .... 065־44798

אנו מודים ל„בזק" על ביצוע העבודה

מס' 12, ינואר 1987

הופיע

מדיניות החוץ הישראלית
החוץ הוא הפנים

עורך: יוסי שריד

משתתפים: אהוד אורן, בן איזקסון, תמר גולן, חרסל דיבואה, דן הלפרין, ארתור הרצברג, טרן וולקובסקי, דזמונד טוטו, ריימונד כהן, עמיקם נחמני, דן סגיר, שושון סופר, אמנון סלע, אפרים קארש, אהרן ס. קליינמן, מירקו קלדין, דני קדוני, יואב קרני, גרשום שוקן, דוד שחם, אהרן שי, יצחק שיחור, גבי שפר.

להשיג בכל דוכני העיתונים

"על המשמר"

המוסף לשבת

ערה תאנה

משמאל: מיכה אפרתי, מרדכי אינהורן, אריה דולצ'ין

צילום: אבי הזאב

חשבון ארוך יש להם, לעובדי בל"ל, עם מיכה אפרתי, חבר הדירקטוריון של הבנק. „הוא", הם אומרים, „דווקא הוא, אשם יותר מאחרים". קשה להם לקבל שחבר קיבוץ, נציג ההתיישבות העובדת, סידר אותם ככה. שתק על משכורות הבכירים, שתק על הפנסיה של יפת, שתק על המחדלים. אפרתי, מצדו, אומר שלא ידע כי יש נוהלים ונוהגים מסודרים. אתמול הוא לקח אחריות. התפטר

חיים מרגלית

„זה לא הבנק של אבא שלהם", זועק עובד ותיק. „זה הבנק של העם היהודי, של ההסתדרות הציונית. לא של החבורה הזאת שיושבת למעלה ומחרבנת על כולם. על העובדים ועל כל עם ישראל".

יום רביעי בסניף המרכזי של בל"ל, בחוץ, ברחוב יהוה הלוי 32, מול לשכות חברי ההנהלה, מתגודדים עובדים זועמים. הערכת כוחות לקראת ישיבת מועצת המנהלים שתיפתח בערב. „הנה", אומר אותו עובד. „הנה המסמך שלהם. תראה מה הם כתבו על יפת, כבר במאי 1986, לאחר שידעו שהוא הולך עם ארבעה מליון דולר פיצויים ועוד פנסיה שנתית של 30 אלף דולר בחודש. ,קבוצה בנקאית לתפארת... התפטרות בלתי־ברירה... שירות ותרומה לשגשוגה של הקבוצה...' הציניות מסריחה מן המסמך הזה.

„ומי אישר לו את כל הממון הזה? ועדה מיוחדת שבראשה עמד יו"ר הדירקטוריון. וגם היועץ המשפטי, ואיתם מיכה אפרתי — חבר

ערך את המוסף: אפי לנדאו

ה„לביא" המריא לטיסה שנייה; טייס הניסוי: ה„אף־16" נותר כמתחרה יחיד

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

האב־טיפוס הראשון של הלביא ביצע אתמול טיסת ניסוי שנייה. הטיסה עברה ללא כל תקלה. מהתעשיה האווירית נמסר, כי הטיסה בוצעה לאחר דחיה של מספר ימים בשל בעיות מזג האוויר.

טיסת הניסוי השניה נערכה 45 דקות, ובוצע בה קיפול כני־נסע (קיפול גלגלים). ה„לביא" טיפס לגובה של 20 אלף רגל, במהירות מירבית של 300 קשר ובוחן תפעולי מנוע, תמרונים ועוד.

בטיסה זו בוצעו בדיקות ר־בות ומהנהלת התעשיה האווירית נמסר, כי המטוס הגיב טוב. „ה־תוצאות היו טובות והתגובות מדוייקות, דבר המאמת את ה־תחושה שהמטוס ענה על הציפ־יות". אומרים בתעשיה האווירית.

אתמול הותנע בפעם הראשונה גם המנוע של מטוס אב הטיפוס מספר 2 שאמור להמריא בחודש אפריל.

את טיסת הניסוי ביצע אתמול טייס הניסוי הראשי של התעשיה האווירית מנחם שמול, וליוו אותו בטיסה מטוס „כפיר" ומטוס „אסטרה" מתוצרת ישראל.

אתמול עזב עוזר תת שר ההגנה האמריקני דב זקהיים ושב לוושינגטון שם יגיש לתגובה הרישמית של ישראל ביחס לחלופות שהציע ללביא.

בתעשיה אווירית אומרים, כי המימון ל„לביא" נמשך וכי העבודה מתבצעת על פי התוכנית מבלי להתחשב באפשרות שישראל תאמץ את אחת החלופות.

העיסוק בשאלת כדאיות ייצור מטוס הלביא בישראל והעלאת הנושא מחדש לסדר היום הלאומי, תביא להגברת הלחץ מתוך צה"ל להפסיק לפתח את הלביא על גבו של תקציב הבטחון. ההתנגדות לפרוייקט תופסת גם חלקים גדולים בצמרת חיל האויר שאמור להיות הצרכן העיקרי של המטוס.

כתב עתי"ם מוסר, כי מנכ"ל התעשיה האוירית משה קרת אמר, כי הוא משוכנע במאה אחוז שה„לביא" הוא החלופה האופטימלית. היום, אי אפשר להעביר ל„16־ף" אף אחת מהטכנולוגיות המשוכללות של הלביא: כשאתה בונה מטוס של מישהו אחר, אתה מאבד חלק גדול מהיכולת, מהתמרון.

מנחם שמול, טייס הניסוי הראשי של התעשייה האוירית שנחשף השבוע בטיסת הבכורה של הלביא אומר ל„במחנה" כי אין בשום מקום בעולם מטוס שיתאים למשימות שחיל האוויר הועיד ללביא. ה„אף־16" לדבריו, הוא המתחרה היחיד הרציני והחלופה הרלוונטית היחידה. הוא אף אמר בראיון לרדיו שזקהיים אינו מבין במטוסים.

קולק, להט וגוראל „יקימו מפלגה „מוניציפלית"?

מאת אשר שילוני כתבנו לעניינים מוניציפאליים

שלושת ראשי הערים הגדולות טדי קולק, שלמה להט ואריה גוראל, דנים בהקמת רשימה עצמאית אשר תרוץ לכנסת הבאה. בראש הרשימה יעמוד ראש עירית ירושלים טדי קולק.

ראש עירית חיפה אריה גוראל אמר אמש ל„ערב חדש" שהשלטון המקומי אינו זוכה תשומת־לב. והממשלה רואה בשלטון המקומי סניף שלה וזאת בשעה שבעולם הגדול ישנו תהליך של מתן יותר עצמאות לשלטון המקומי.

לדעתו, יש לרשימתם כל הסיכוי להצליח. שכן שלושת ראשי הערים הגדולות נבחרו ישירות על־ידי כ־64 אחוז מתושביהם והם קיבלו יותר מכפי שהשיגו המפלגות הגדולות ב־3 הערים.

„שואה, המלחמה הבאה, החופשה שהלכה ואולי גם אבן בראש"

מאת שלי יחימוביץ'

„בתודעה של החייל הישראלי קיימת לא רק את המלחמה האחרונה, גם את השואה. את החייל הזה, עם כל הרקע שלו, שמים ביהודה ושומרון במשימות אבטחה. הוא יודע שצריך להתכונן למלחמה הבאה — והוא מתכונן. הוא יודע שמבטלים לו יציאה בשבת בגלל הפגנה, והפגנה תתקף אבן בראש. עם הדברים הללו מערך החינוך של צה"ל צריך להתמודד". כך אמר אתמול קצין חינוך ראשי של צה"ל, תא"ל נחמיה דגן, דבר בכנס של המכון הדמוקרטי, מטעם המפלגה הדמוקרטית בארה"ב שנערך במלון מרחצאות מוריה בים המלח.

תא"ל דגן אמר, כי יש מעקב והדרכה מתמידים אחר נוהלי הפתיחה בשטחים ובעיקר תדריכים למפקדים. לדבריו, קיימות תוכניות הדרכה לגבי עצירת רכב במחסום, תוך הקפדה על כך שהחיילים לא יפגעו באוכלוסיה הערבית.

עוד אמר תא"ל דגן, כי צה"ל מנסה להתמודד גם עם בעיית התסכול של החיילים הקרביים שעתה חשים נזנחים, בעוד שבעבר חשו עצמם כ"... שבכתר".

פרס למשלחת מפרו: לא מכרנו נשק ל„קונטראס"

מאת שלמה סלוצקי כתב „על המשמר"

„לא הגשנו סיוע כלשהו לקונטראס, לא בכסף, ולא בנשק ולא בכל סיוע אחר", כך השיב שמעון פרס לשאלתו של מזכ"ל מפלגת השלטון הפרואנית — אפרה — לואיס נגרירו, בפגישה שקיים אתמול עם המשלחת הפרלמנטרית רמת הדרג המבקרת בארץ בימים אלה.

לאחר חילופי ברכות חמות בין ראשי המשלחת ושמעון פרס הודו שהמבקרים הודו לישראל על הסיוע החקלאי שהיא נותנת לפרו, והביעו דאגה רבה לשלום האיזור.

פרס נשאל בעדינות מירבית לגבי הפירסומים האחרונים בתקשורת העולמית לגבי הסיוע לקונטראס.

פרס הכחיש באופן מוחלט. הוא טען שישראל לא קיימה מגעים כלשהו עם הקונטראס. „באינטרנציונל הסוציאליסטי הותקפתי לפני כן על־ידי נציג הסנדיניסטים אשר טען נגדי לגבי הסיוע הישראלי ל„סומוזה ומכירות הנשק של שנים עברו לסומוזה". — אמר פרס — „או הסברתי לעיני המצלמות, שתמיכתנו בסומוזה היתה כהחזרת חוב מימי קום המדינה ומאידך תמיכה זו ניתנת בעת שהסנדיניסטים לא היו קיימים".

הסנדיניסטים — כזכור — החלו במרד העממי נגד הדיקטטור סומוזה בשנות ה־60. פירסומים בחו"ל מצביעים על כך שגם כאשר הנשיא קרטר הטיל אמבארגו על מכירות נשק לניקאראגואה ב־1978, כאשר החל המרד, ישראל המשיכה במשלוחים עד הימים האחרונים למשטרו של סומוזה ביולי 1979.

סמינר יהודי־ערבי בגליל המערבי

מאת יהודה צור, כתב „על המשמר"

השבוע החלו 35 איש ליטול חלק בסמינר יהודי־ערבי בנושא הבעיות התיכון במכללת „יד נתן" שאורגן על־ידי המכון היהודי־ערבי של ההסתדרות לפני כמה חודשים הוקמה שלוחה של המכון היהודי־ערבי בגליל המערבי שבראשה עומד מזכיר מועצת פועלי עכו יהושע כץ.

עתה הוחל בסמינר ראשון מטעם המכון בו נוטלים חלק גורמים מרכזיים יהודים וערבים של מועצות הפועלים, עיריות, קיבוצים ומושבים בגליל המערבי.

מדי יום שלישי, בשמונה פגישות יתקיים הסמינר בהשתתפות מרצים מזרחנים מן היהודים ביותר באוניברסיטאות בארץ.

בטקס הפתיחה אמר מזכיר מועצת פועלי עכו יהושע כץ שמאת ההכרח לנקוט בכל המאמצים והאמצעים כדי לסכל נסיונותיהם של קיצוניים בשני העמים להפר את הדו־קיום בשלום בין יהודים וערבים בארץ שהתקיים במשך עשרות שנים.

מושב רועי
בבקעת הירדן
קולט משפחות
עד גיל 35
לפרטים נא לפנות לוועדת הקליטה: לולי – 02־941842
שלמה – 02־941785; יואב – 02־941895; סיון – 02־941784
או למזכירות מושב רועי בין השעות 13.00 – 8.00 טלפונים:
02־942086 ;02־941744

מונדייל: הממשל הוא שהחליט לספק נשק לאיראן

מאת שלי יחימוביץ'

„הממשל האמריקני הוא שהחליט על מכירת כמות מוגבלת של נשק לאיראן. זו היתה החלטה של ממשל ארה"ב. ארה"ב ביקשה סיוע מישראל, וישראל נענתה". כך אמר אתמול לעתונאים סגן נשיא ארה"ב לשעבר וולטר מונדיל, במהלך כנס של המכון הדמוקרטי של המפלגה הדמוקרטית בארה"ב, במלון מרחצאות מוריה בים המלח.

דגלי פלשתין הונפו בירושלים וביר זית — הפעם ללא תגובה

הדגלים ניתלו באולם במזרח ירושלים בעצרת לזכרו של נוסייבה, וכן נישאו בהפגנה בביר זית כשכוחות הבטחון צופים מן הצד

מאת פנחס ענברי כתב „על המשמר"

באוניברסיטת ביר־זית היתה אתמול הפגנה שקטה של תומכי אש"ף שבה הניפו את דגלי פלשתין וקראו סיסמאות לאומיות. ההפגנה עברה בשקט. כח קטן של צה"ל השקיף ממרחק על הנעשה כתבנו מעיר כי בעצרת הונף דגל פלשתין גדול.

חרף אופייה השקט של העצרת הושמעו פה ושם קריאות לאומניות וחולקו כרוזים בחתימת „פתח" וכהם קריאה להתמיד ביידוי אבנים והשלכת בקבוקי תבערה.

במזרח ירושלים התקיימה עצרת זכרון ביום ה־40 למותו של אנואר נוסייבה והאולם כוסה בדגלי פלשתין. כתבנו מעיר כי עד כה מזמן, לא הרשתה ישראל גם הנפת דגלי פלשתין באולמות וסגרה אותם מראש כדי למנוע את התופעה.

כתבנו מעיר, כי אותות ההתפייסות באש"ף נתנו אותותיהם בעצרת במזרח ירושלים ולצד תומכי ערפאת השתתפו בהכנת העצרת אישים מתומכי השמאל הפלשתיני כדוגמת בסאם שקעא.

סטודנטים הביר זית נושאים דגל פלשתין בהפגנות „יום הפתח"

(תצלום: ישראלי)

עלה תאנה

קבוצת גבע, יו"ר האגף הכלכלי במרכז החקלאי; ואיתו, עם אפרתי, יש לנו חשבון ארוך. הוא, נציג ההתיישבות העובדת, אשם יותר מאחרים. אותו שמו כעלה תאנה לכל המחדלים. הוא היה יו"ר ועדת הביקורת של מועצת המנהלים וחבר הוועדה המרכזת של המועצה הזו, שבה קבעו את משכורות הבכירים".

אפרתי, מי שמונה על־ידי ספיר ורבינוביץ להיות נציג ההתיישבות בדירקטוריון בל"ל אומר כי הוליכו אותו שולל. "הייתי תמים", הוא אומר היום, "חשבתי לתומי כי אלה אכן משכורות מנהלי הבנקים. לא ידעתי שיש נוהלים בנדון שפורסמו על־ידי בנק ישראל".

לא שמע ולא ידע. הוא תיאר לעצמו, "כי אלה נוהגי עולם של הבנקאים". כך אומר חבר קיבוץ שנשלח למלא תפקיד ממדרגה ראשונה בהיראכיה הכלכלית העליונה במדינת ישראל.

ומה צריך לחשוב על כך אדם מהישוב? הרי הדעת אינה סובלת שוועדה מאשרת 800 אלף דולר כמשכורת שנתית, ולאחר מכן פיצויים, שהם גבוהים מהפיצויים שקיבל לאחרונה מנכ"ל בנק אוף אמריקה. על חבר הדירקטוריון יוסף פקר נכתב כי התפטר ולא הכחיש דבר. ומה עם אפרתי? האם לא חשב שבכספי הפיצויים של יפת אפשר היה להוציא ממצוקה ארבעה קיבוצים של תנועתו (התק"ם) או לעזור לעשרה מושבים צעירים? הרי הוא מכהן כיו"ר אגף הכלכלה במרכז החקלאי...

תמיהות נוראות ומבוכה גדולה.

* * *

אפרתי שתק. שמחה שנקר, מי שהיה רואה חשבון ומבקר אגף הנכסים, התנהג אחרת. שנקר, שקיבל לאחר פיטוריו 120 אלף דולר דמי שתיקה, התריע בארבע השנים האחרונות על מחדלים ושחיתויות שנעשים בבנק. הוא־הוא האיש שחשף את משכורות־העתק של מנהלי הבנק, אותן משכורות שאושרו על־ידי אפרתי וחבריו.

אחד הדירקטורים (בלי שם, כמובן) אומר לנו: "יפת נהג בהנהלה ובדירקטוריון כדיקטטור לכל דבר. כל שרצה סודר, כל גחמה, כל בקשה, רק ההוצאות על משקאות עבורו היו 10,000 דולר בשנה, שלא לדבר על סיגרים, ושנקר כבר דיווח על כך לוועדת הכספים. יפת, בנקאי בן בנקאי, נהג בגבהות לב ובבוז כלפי כל הסובבים אותו. מה שמעניין הוא שכולם קיבלו זאת, כאילו כך צריך לנהוג בנקאי אמיתי".

שמחה שנקר אומר על כך היום: "אני צריך להיות מרוצה. כל מה שאמרתי וכתבתי התגלה כנכון. היום כולם מסכימים שהיה ניהול כושל, שארנסט יפת גזל את הבנק, ושכל הנהלה וחברים במועצת המנהלים עשו יד אחת כדי להונות ולסכן דברים".

אומרים, למד אדם לפי סגנונו. הנה סגנון טיפוסי של שנקר.

ב־23 בנובמבר 1984 כתב שנקר אל חברי מועצת המנהלים של בנק לאומי, מכתב שנפתח במילים "על שלושה פשעי אדום ועל ארבעה לא אשיבנה".

להלן תוכן המכתב:

"רבותי, חברי מועצת המנהלים. בצער, במלוא יראת הכבוד אך בנחישות, אני מצביע עליכם באצבע מאשימה.

"בנק לאומי, שאתם הנכם אחראים ראשיים לקביעת מדיניותו ולתיפקודו הנאות, נמצא זה זמן ניכר, עוד לפני 'רעידת האדמה' של 6.10.83, על פי תהום. אך, באופן אירוני, לולא אותה 'רעידת אדמה' הייתם מאפשרים לבנק להמשיך להתנפח, לבזבז משאבי אנוש ומשאבים אחרים, להתחרות על יוקרה בשמירה על מקומו כמספר אחד במערכת הבנקאית מבחינת גודלו — בלא להתחשב בתוצאות שיש למעשים אלה על חוסנו של הבנק ועל המטרות שלשמן הוקם בנק זה בגלגולו המקורי על־ידי חוזה המדינה.

"הדבר חמור שבעתיים, בשל פנייתי אליכם מיום 31.5.84, שעל פי מיטב ידיעתי, לא התייחסתם אליה כלל וכלל. זאת, על אף שציינתי שפנייתי זו אליכם באה לאחר פניותיי הרבות למבקר הראשי ולהנהלה האקסקוטיבית של הבנק, שכולן כאחת נשארו, גם הן, ללא מענה.

"בנוסף לפנייתי אליכם בנושאים הכלליים, פניתי אליכם ביום 3.7.84 וביום 9.7.84 בנושאים אישיים. גם למכתבים אלה לא קיבלתי כל תשובה.

"בעיתון 'הארץ' הובאו נתונים לפיהם קנה מר יפת את ביתו, בשיכון צמרת, מהבנק, במחצית שוויו, בהתאם להערכת שמאי שניתנה לבנק.

"זו אשמה חמורה מאוד הן מהבחינה החוקית, הן מבחינת שלטונות המס (אם לא שולם מס הכנסה על ההפרש שבין השווי האמיתי של הבית לבין המחיר ששולם בגינו), והן מהבחינה המוסרית־ציבורית. למרות חומרת האשמות איש לא הכחישן והוכיח שהן אינן נכונות.

"העובדה שבמכירת הבית למר יפת ובכל הניירת הכרוכה בכך טיפל מנהל החשבונות הראשי, מבלי שהמסמכים הרלוונטיים אף הגיעו למחלקת הנכסים של הבנק, אשר מנהלת את כל רכוש הבנק, אומרת דרשני.

"בשנים 1970־1973, ואולי אף תקופה ארוכה יותר, הועמדה מכונית הבנק לרשות אשתו של מר יפת, באופן קבוע, זאת בנוסף, כמובן, למכונית שהועמדה לרשותו. מעשה זה אינו מתיישב, לדעתי, עם האתיקה הציבורית והמינהל התקין.

"בימים האחרונים נודע כי מר יפת עבר ניתוח לב פתוח בארה"ב. השמועה אומרת שהניתוח וכל ההוצאות הנלוות לכך היו על חשבון הבנק והן הסתכמו בכ־200,000 דולר. לפי אותה שמועה הטיס הבנק על חשבונו את גרושתו של מר יפת ואת בנו לבקרו בארה"ב.

"נשאלת כאן השאלה, האם אכן ניתוח זה וניתוחים של בכירים אחרים נעשו על חשבון הבנק? אם עובדה זו נכונה, איך יתכן שההנהלה הבכירה נוהגת בכספי הבנק ככספה ומאשרת לעצמה הוצאות בלתי סבירות?! גם השאלה מי נושא במיסוי של הוצאות אלה ראויה שתיבחן בפני עצמה מבחינה חוקית וציבורית.

"רכישת כ־5000 מ"ר במיליוני דולר בבניין 'לייף', בהתאם להחלטתו וטיפולו האישי של מר יפת, כאשר אין אפילו יעוד לשטחים שנרכשו, מהווה פגיעה במינהל התקין. מתעוררת כאן השאלה, האם העיסקה לא בוצעה בשל שיקולים זרים לאינטרסים של הבנק?"

* * *

אחד המכותבים הראשיים של שנקר היה מיכה אפרתי, מי שכיהן באותה תקופה כיו"ר ועדת הביקורת של מועצת המנהלים.

במכתב אחר של שנקר לאפרתי הוא מנה את מחדלי הנהלת הבנק בשנתיים שקדמו לאותו תאריך. באותו מכתב הוא ציין, כי בעוד הנהלת הבנק פיטרה כ־1500 עובדים זמניים ופנתה לכמה מאות עובדים קבועים ובעלי ותק [illegible] פרישה מוקדמת, הרי שעבודתו של מר א. [illegible] מנכ"ל וראש החטיבה העיסקית, שהגיע לגיל פרישה, הוארכה בשנה נוספת. שנקר ציין, כי [illegible] ראש, מנכ"ל לתפקידים מיוחדים, המשיך — כמו מאות עובדים אחרים — להיות [illegible] באופן חלקי. כן ציין, כי פנסיונרים בכירים [illegible] הבנק — מדרגת סמנכ"ל ומעלה — ממשיכים להיות מועסקים כיועצים וכי אף אחד מהעובדים הבכירים שהתקבלו לעבודה בשנה האחרונה — ואשר עלותם לבנק כה יקרה, ותרומתם, [illegible] בימים אלה, מוטלת בספק — לא [illegible] המערכת.

על כך השיב לו אפרתי ב־26 בדצמבר 1984: "הרושם המתקבל מעומס הניירת, שאתה מפיק לכתובות שונות ורבות, על ביקורות ותלונות, הוא, כי במקום למלא את המטלה שעליך לבצע, אתה מעסיק את המערכת [illegible] בתלונות רבות, שאינן שייכות לתחום עיסוק[illegible] כאשר אין לך אינפורמציה מספקת בנושאים אלה. פעולתך זו גורמת להפצת שמועות מזיקות ומאחר שהן חוזרות ונישנות, הרי אי־אפשר שלא לראות בכך פעולה שאין דבר בינה לבין מצפון ומוסר, שאתה מתיימר לפעול בשמם. לגבי [illegible] אחר עלינו לקבוע חד־משמעית, כי אין [illegible] פועל ביודעין בניגוד לחוקי המדינה והוראות הרשויות המוסמכות. זכותו וחובתו של [illegible] לתכנן עבודתו במירב היעילות והחיסכון האפשריים במסגרת החוקים ותקנות".

אפרתי הפנה את שנקר לי. הירש, המבקר הראשי של הבנק. הירש היה בזמנו של [illegible] מבקר המדינה, וכשזה יצא לניתוח אף מילא את מקומו. שנקר אומר היום כי יש לו "לב קשה על הירש ועל נוהליו".

שנקר פוטר מהבנק. הוא קיבל פיצויים גבוהים מאוד — 120 אלף דולר — כדמי [illegible] יחרץ.

שנקר סירב לשתוק. אפרתי שתק עד היום.

אתמול הוא התפטר.

"חצוף ועיקש"

ארנסט ישראל מרקוס יפת נולד בברלין, בתאריך 8.5.21, לאביו יעקב יפת ולאמו אליזבט לבית פויכטוונגר מענף אלקן־פויכטוונגר. סבו היה מורה וחזן בפרנקפורט. עלה לארץ בשנת 1933 עם בני משפחתו. אביו יעקב פתח את בנק יפת בירושלים. בשנת 1951 התמזג בנק יפת עם בנק איגוד, ועל כך מתוך ספרם של שלמה פרנקל ושמשון ביכלר "המיוחסים — אצולת הממון של ישראל" בהוצאת כרים 1984:

בנק יפת היה הבנק היהודי־גרמני הראשון שנסגר. השותף העיקרי בבנק, יעקב יפת, נפטר בשנת 1939. שותפו הבכיר, הד"ר אלפרד פויכטוונגר, נטל לידיו את הבנק, וראשון מעשיו היה להעביר אותו מירושלים לתל־אביב, אל קרבת שני הבנקים היקיים האחרים בשדרות רוטשילד.

המשבר שפקד את בנק יפת קשור קשר אמיץ בבנו של יעקב יפת, הוא ארנסט יפת. הוא היה נער בן 12 כשהגיעה המשפחה לירושלים. כבר אז התחיל להתגלות אופיו של האיש, שהוגדר על־ידי פנחס ספיר עשרות שנים מאוחר יותר כ"עקשן וחצוף".

ארנסט יפת נשלח ללמוד בגימנסיה רחביה, בית האולפנא של בני העשירים בירושלים. הוא לא סיים את לימודיו, ואף בקושי החזיק מעמד עד לכיתה השביעית. לאביו, הבנקאי חמור הסבר, הסביר הנער כי "הלימודים הם בזבוז זמן". הוא נכנס לעבודה בבנק המשפחה כשוליה, אך שנה לאחר מכן נפטר האב. והאהבה לא שררה בין אלפרד פויכטוונגר, שניהל מעתה את הבנק, לבין אחיינו הצעיר.

בתקופת מלחמת העולם השנייה התגייס ארנסט יפת לצבא הבריטי. לא פחות מחמש שנים שירת הנער נמוך־הקומה ויפה־התואר בצבא, והגיע עד לדרגת סמל בחיל המודדים. בשנת 1946 השתחרר משירותו וחזר לתל־אביב, וכדרכו — ביקש את חלקו במלוכה. אלפרד פויכטוונגר לא העלה על דעתו לוותר לו. הוא היה עקשן לא פחות מאחיינו, ולא רצה להפקיד את ניהול הבנק בידי הבחור בן ה־25. יפת נכנס, אם כן, לעבודה בסניף הבנק שבירושלים, ומאוחר יותר הפך מנהל סניף הבנק שבחיפה.

קשה לדעת מי ניצח בקרב הזה. קרוב לוודאי ששני הצדדים הפסידו. ההבדל בין השניים היה בכך שאלפרד פויכטוונגר היה כבר בסוף דרכו — ואילו ארנסט יפת היה בתחילתה.

המאבק בא לידי ביטויו הסופי בפרשת נסיון המיזוג עם בנק איגוד. בשנת 1951 ביקש אלפרד פויכטוונגר למזג את בנק יפת עם בנק איגוד, והמשא והמתן עלה יפה, לשביעות רצונו של פויכטוונגר. ארנסט יפת ידע יפה שללא הסכמתה של אמו לא תצא העיסקה לפועל, וזאת בזכות חלקה במניות בנק יפת. הוא שיכנע אותה שלא להסכים, והיא נכנעה. אלפרד פויכטוונגר זעם וזעף, הוא הרחיק־לכת עד־כדי־כך שטען שארנסט יפת לעולם לא יצלח לעסקי הבנקאות. מכיוון שהיה בידו הכוח למנות ולפטר עובדים בבנק יפת, הוא פיטר את יפת הצעיר. אלא שארנסט "החצוף והעיקש" לא נכנע. הוא הגיש תביעה משפטית נגד פויכטוונגר ותבע פיצויים כבדים בגין פיטוריו. אלפרד פויכטוונגר אמר על כך: "פיטרתי את ארנסט משום שהוא ספקולנט כמו אביו, וזה דבר שאינו נסבל בעסקים כמו אלה שאני מנהל".

אחרי שפוטר יפת על־ידי פויכטוונגר הוא מצא לו עבודה בבנק איגוד דווקא, אותו בנק שהוא התנגד למיזוגו עם בנק יפת. הוא התקבל לעבודה בשנת 1952, על־פי הזמנת סיר וילי כהן, אחד מבעלי הבנק, והוצב כמנהל הסניף של בנק איגוד בחיפה וכעוזרו של סיר וילי. שם, בבנק איגוד, הוכיח ארנסט יפת את כוחו כבנקאי. מסלול התקדמותו היה מהיר, ועד מהרה הגיע למעלת מנכ"ל משותף.

בשנת 1961 רכש בנק לאומי את בנק איגוד, וד"ר ישעיהו פורדר, שעמד בראש בנק לאומי, הציע ליפת הצעיר יחסית — הוא היה אז בן 40 שנה — להצטרף למועצת המנהלים של בנק לאומי. בשנת 1963 היה יפת משנה־למנכ"ל, ושנתיים לאחר מכן כבר היה למנכ"ל משותף, אחד משלושה.

בחודש מאי 1970 הגיע יפת לפסגה. הוא היה למנהל הכללי היחיד של בל"ל. לא חלף זמן רב עד שהפך גם ליו"ר מועצת המנהלים של הבנק. רק בתחילת שנות השמונים התחיל יפת להסיר מעליו חלק מן התפקידים הרבים מספור שנשא בבנק.

יפת, שבגרותו אינה מביישת את נערותו, נותר אותו איש "חצוף ועיקש", כמו שהגדירו ספיר. במשך שנים רבות מאוד היו מנהלי הסניפים של בל"ל ומנהלים בכירים אחרים עדים חיים לתוקפנותו. בכינוסים של הצמרת היה יפת נוהג לפתוח את הישיבות בכמה דקות של נאום המרצה, אשר במסגרתו נקראו הכפופים לו להסתער על "השוק" כמו "נמרים רעבים", להיאבק בציפורניהם על כל לקוח גדול, ולדעת כיצד להתחרות בבנקים האחרים שהם לא פחות מאשר "אויבים בנפש".

במשך תקופה מסוימת היה בנק דיסקונט של בני רקנאטי, בן־תחרותו העיקרי של בנק לאומי. ארנסט יפת הוכיח ליוצאי חלציו הממולחים של הבנקאי איש סאלוניקי שיש לפחות יקה אחד שלמד את חוקי המשחק במדינת ישראל ומיטיב להשתמש בהם.

1986 — שנה פשוטה, מאוד לא פשוטה (2) פ. סבר

אחת מעדר כבשים שחורות

מאז 1977 מיטיבים עם העם...

התיקון הוא חד־כיווני — אין מפנה בגידול המשאבים, יש רק מפנה מתמיד בגידול השימושים.

זה לא אסון כאשר בשנה אחת חריגה עולה התוספת לצריכה במשק על התוספת לתוצר. לכן איננו בוכים על 1986. על הרצף של השנים האבודות, שהיא מצטרפת אליהן, על כך אנחנו מיללים מרה

רק אחד מבני הזוג הבלתי־נפרד של בעיות כלכליות מיוחדות, אשר רדפו עד צוואר את המשק הישראלי בעשור שחלף, זכה בחלקו להיות נשוא לחקירות, בדיקות, ניתוחים וישומי מדיניות, עד שנמצאה לו התרופה המרגיעה. הבעיה השנייה נשארה בבתוליה התולניים, בלי דיאגנוזה ובלי ריפוי. כשנשאלים על אודותיה הכלכלנים, הם מנפנפים בלשון ובידיים, כדבריו הציוריים של פרופ' ברונו: דברים המתמצתים את אי־האונות של הפוליטיקאים, ואת אי־הידענות של המומחים. הבעיה הראשונה היא האינפלציה; השנייה היא רמת חיים.

מה רע ברמת חיים? כל טוב בה. רמת חיים גבוהה, רווחה מקסימאלית לכל, היא היעד הרצוי והמצוי. לפעולות האדם ביצור כלכלי, ואין שני לו. הבעיה נוצרת, כאשר אין ממה להגדיל, להוסיף ולצרוך, ואף על פי כן מוסיפים ומשמנים וצורכים, כאשר הפרספקטיבה הכלכלית היא מהיום להיום. אז שוקעים בחובות, מושכים מן החסכונות, ובעצם מעשים אלו ודומיהם מגלגלים את משא מימון הצריכה השוטפת של היום, על כתפי ילדינו של מחר. הם ישלמו.

נקרא לה "בעיית המספריים". המספריים נפתחים לפער שבין הזרוע הקפואה של התוצר שאנו מייצרים, לבין הזרוע העולה של הצריכה שאנו צורכים. במשק נורמאלי היינו מצפים, כי התנודות בצמיחה ובצריכה יבואו לסירוגין, כזו אחר זו, ולכן בממוצע רב־שנתי יקוזו זו את זו. הלנצח נוכל לחיות מעל ליכולתנו? הלנצח נאכל גרעונות? אך במשק אנומאלי כשלנו הקיזוז הרדוי אינו קורה ואינו מתאזן. אצלנו, לאחר שנה או שנה וחצי של ריסון מסוים ברמת חיים, חוזר בולמוס הצריכה המפצה, ומתפשט שוב כאש בשדות, בלי שגדלה כבר בהם איזו חיטה חדשה.

שימושים רודפים מקורות

הבחנה המאקרו־כלכלנית בין "מקורות" ל"שימושים", בין "משאבים" העומדים לרשותו של המשק, לבין "הביקושים" המופנים כלפי אותם המשאבים, תסייע מאוד להבין מה באמת קרה, כפי שכתוב בספרי הבילוש והבישול, אשתקד. התוצר המקומי שמייצרים האזרחים במרוצת שנה מסוימת, כשהם משתמשים במלאי ההון היצרני שנצבר מהשקעות העבר, ובמיומנותם היוצרת האישית, והיבוא שנקנה בחוץ לארץ, אלו הם המקורות שיש למשק. המקורות משמשים לאספקת סוגים שונים של צרכים (השימושים) הממוינים על ידי הסטטיסטיקאים תחת כותרות משנה אחרות. ראשית, ישנו השימוש לצריכה פרטית: כל מוצר וכל שירות שאתה ואני קונים לעצמנו, כפרטים וכמשקי־בית, הוא הצריכה. שנית, ישנה הצריכה הציבורית, שהיא בעיקר ממשלתית, אך כוללת גם את קופות חולים, האוניברסיטאות ומוסדות אחרים שאין כוונתם לעשות רווחים אלא לספק שירותים לציבור. הצריכה הציבורית היא סך כל קניות הממשלה והמוסדות המיוחדים הללו כשהמושג "קניה" כולל את תשלומי השכר לעובדי המגזר הציבורי, שמהם קונה הממשלה את שירותי העבודה. הצריכה הציבורית האזרחית היא אותו חלק מן הביקוש הממשלתי המקומי שאינו הולך לצרכי הביטחון, אלא ליעדים אזרחיים כגון חינוך, בריאות, שיטור ואספקת סיעוד. הוצאות הביטחון הן מקומיות או מיובאות, וההבדל עשוי להיות דק. לבסוף, לאחר סיפוק כל תיאבונה של הצריכה, מתחלקת יתרת המקורות בין השקעות ליצוא. מתוך משאבינו היקרים נאלצים אנו למכור לחוץ לארץ מוצרים ושירותים, כדי לקבל בתמורה מטבע חוץ המשמש למימון היבוא: ההפרש בין יבוא ליצוא הלא הוא הגרעון, או בשפת הכלכלנים טעונת־הרגשות, זהו "עודף היבוא". וההשקעה? ההשקעה במכונות, ציוד ומבנים היא הקשר שבין ההווה לעתיד. משק שרק צורך ומייצא, אפילו אין לו גרעונות, כלומר אפילו שווה סך כל הביקושים המקומיים לתוצר המקומי, לא יצמח: מלאי ההון יתבלה מדי שנה בשנה, עד שלא ניתן יהיה לא רק להגדיל את התוצר השנתי, אלא אף לא לייצרו כהלכה. כל התהליך הכלכלי כולו הוא, כפי שכותבים בספרם "הבעיה הכלכלית" האילבורנג וטורו, הפיכה של חיסכון לתוספת. למלאי הון יצרני: כלומר להשקעה. ואם אין תוספת כזו, באים הניוון והשקיעה. הצריכה השוטפת, לפי הגדרתה, נבלעת כולה מהר בבטננו וככך בא אל קיצו השימוש שבה. ההשקעה, לעומת זאת, אורך חייה היצרניים ממושך — משתמשים בה ליצור מוצרים ושירותים על פני שנים אחדות. היא המנוף. היא המקור להרחבת מלאי ההון, שבור אותו, ושברת את כושר היצור.

משוואת המקורות והשימושים של המשק נראית איפוא כך:

מקורות (משאבים)	=	שימושים (ביקושים)
תוצר		צריכה פרטית
יבוא		צריכה ציבורית
		השקעה
		יצוא

סדר העדיפויות הלאומי של ישראל: תמונת שנות השמונים
(אחוזי שינוי במונחים לנפש)

	1986	השינוי המצטבר מ־1980 עד 1986
מה ירד:		
● השקעה בענפי המשק	-4.0%	-2.0%
● צריכה ציבורית אזרחית	-3.0%	-10.0%
● הוצאה מקומית לביטחון	-20.0%	-16.0%
מה עלה:		
● צריכה פרטית	+10.0%	+20.0%
ומה קרה לתוצר:		
● תוצר מקומי גלמי, בלי שינויים במלאי	-3.0%	-1.0%

מקורות: עיבודים מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

כמובן, שני צידי המשוואה שווים. מעצם הגדרתה. כדי לפשט את הניתוח, לייחוד הישראלי, נסלק מן היבוא ומן הצריכה הציבורית את קניות הנשק הישירות בחוץ לארץ, משום שזו היא חיה פוליטית מיוחדת במינה. ועוד: בדרכה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, נדבר על תוצר מקומי, ולא לאומי. כלומר מה שנוצר בשטחה של ישראל הקטנה, כולל מזרח ירושלים, ולא על מה שנוצר על־ידי "בני לאום ישראלי", שכה קשה להגדירם. ההפרש בין תוצר מקומי לתוצר לאומי הם התשלומים (נטו) לגורמי יצור מחוץ לארץ, המועסקים במקומותינו, כמו השכר לעובדים מן השטחים המוחזקים והריבית על האשראי שקיבלנו מזרים. בגלל קשיי זיהוי והגדרה, מעדיפים המנתחים הכלכליים כמעט בכל ארצות העולם להשתמש במושג "התוצר המקומי", ונכון עשתה הלשכה בירושלים שעברה גם היא, בשנה שחלפה, לראותו כציר המדידה המרכזי של הפעילות הכלכלית.

לאחר התיקונים וההעברות, תיראה משוואת המקורות והשימושים כך:

המקורות שלרשות המשק	=	השימושים במקורות
תוצר מקומי גולמי		צריכה פרטית
יבוא אזרחי — יצוא־עודף יבוא		צריכה ציבורית מקומית (אזרחית ובטחונית)
		השקעה מקומית גולמית

במיספר אחד: עודף היבוא הריאלי גדל בשנת 1986 ב־230%, לעומת 1985 (לא, זו לא טעות דפוס: הגרעון האזרחי הריאלי גדל אשתקד כמאתיים ושלושים אחוזים, משום שתנאי הסחר של המשק עם חו"ל שופרו והדולר נחלש, לא כל הגידול הכמותי הפך לגידול הנמדד בדולרים. אך זו אופרה נפרדת, לרשימה נפרדת).

● כל התוספת לביקושים המקומיים, ואף יותר ממנה, נגרמה על־ידי הגידול בצריכה הפרטית, שחלקה בשימושים גדל על חשבון ירידה בהשקעות ובשירותים ציבוריים. ושוב במספר סיכומי אחד: ההשקעה המקומית הגולמית (בלי השקעה במלאי) הסתכמה אשתקד ב־17% מן התוצר המקומי הגולמי, בשעה שרק לצורך החלפת הבלאי של המכונות, הציוד והמבנים זקוק המשק להשקעה שנתית המגיעה ל־16% מן התוצר. בשורה התחתונה הייתה השקעתנו הנקיה אשתקד אחוז בודד אחד מן התוצר! אחוז אחד להרחבת כושר הייצור העתידי. שני־שליש מן התוצר לאספקת תיאבון הצריכה המיידי. ואף שמשפט אחרון זה מן הראוי לסייגו, כמו כל קביעה נחרצת אחרת בתחומי הכלכלה, הנעשית מן הכורסא שלפני המחשב, ומן הראוי להוסיף גם הבחנה לאיפשוטה בין "מלאי" הון ל"זרם" השקעות, ובין "גרט" ל"פחת". אין בכל אלו כדי להסתיר ולפזר את הענן השחור: אנו נמצאים היום ברמת ההשקעות הנמוכה ביותר שידענו אי־פעם, במשקנו, וברמת הצריכה הגבוהה ביותר.

מאזן המקורות והשימושים במשק הישראלי 1985 ו־1986, באחוזים מן התוצר המקומי

המקורות לרשות המשק:	1985	1986	השימושים המקומיים במקורות:	1985	1986
תוצר מקומי גלמי	100.0	100.0	צריכה פרטית	58.5	66.5
עודף יבוא אזרחי	6.0	12.0	צריכה ציבורית מקומית	29.0	28.0
			סה"כ צריכה מקומית	87.5	94.5
			השקעה גלמית מקומית	19.0	17.5
סה"כ מקורות	106.0	112.0	סה"כ שימושים	106.0	112.0

הערות: עודף יבוא ללא תשלומים נטו לגורמי יצור בחו"ל, תוצר והשקעה ללא השקעה במלאי.

ממשלה, המנהלת מדיניות כלכלית אחראית ומאוזנת, שאופק ראייתה איננו שנה אחת או הבחירות הקרובות בלבד, והרואה לפניה מאזן משקי שכזה, תדאג ש:

● קצב הגידול של סך כל השימושים יהיה איטי מקצב הגידול של התוצר המקומי, כך שמדי שנה אפשר יהיה לסגור במקצת את הפער בין יבוא ליצוא: היא תדאג, אם כן, לגובה הנכון של ממלם סך כל השימושים.

● חלקה של ההשקעה בשימושים לא יירד, אלא יישמר על רמה כזאת, שתבטיח כושר יצור ותעסוקה מלאה גם בשנים הבאות. כלומר, הממשלה תדאג מאוד להרכב הנכון של השימושים.

אלו, על רגל מאוד אחת, הן שתי הבעיות של הכוונה מאוזנת של המשק באמצעות מדיניות מאקרו־כלכלית: בעיית סך כל הביקושים ובעיית הרכב הביקושים. במבחן שתיהן נכשלה אשתקד הממשלה.

המקורות והשימושים: תמונת המאקרו של המשק בשנת 1986
השינויים הריאליים במקורות ושימושים בשנת 1986, באחוז מן התוצר המקומי של שנה קודמת

מקורות לשימושים		שימושים מקומיים	
תוצר מקומי גלמי	-1.5%	השקעה גלמית בנכסים קבועים	-1.3%
עודף יבוא אזרחי (בלי תשלומים לגורמי יצור בחו"ל)	+5.7%	צריכה ציבורית אזרחית	-0.3%
		צריכה מקומית בטחונית	-1.2%
		ביקושים מרוסנים	-2.8%
		צריכה פרטית	+7.0%
גידול במקורות	+4.2%	גידול בשימושים	+4.2%

מקורות: עיבודים לפי נתוני למ"ס.
הערה: התוצר, ההשקעה והיבוא — ללא הגידול במלאי.

הכישלון המאזני

● התוספת לביקושים הייתה גדולה בהרבה מן התוספת לתוצר המקומי, ולכן (ראו את המשוואה) גדל מאוד עודף היבוא האזרחי.

וזו הייתה השנה שהייתה, מתוך מאונה לעיל: הממשלה בצרכן אכן ריסנה את עצמה חזק מאוד; לו רק הידוק חגורתה היה הגורם היחידי המשפיע על המשק, היו הביקושים מצטמצמים בכאחוז וחצי מן התוצר המקומי, ואפשר היה אז או להשקיע יותר, או לייצא יותר, או לייבא פחות, או במקרה הרע, הייתה מופיעה אבטלה גבוהה יותר.

היזמים במשקיעים הורידו את ביקושיהם, כלומר את השקעותיהם. לאורך כל החזית, מלבד קניות של "מציאה" למלאי.

אין כוח לצמוח

המיתון של הביקוש להשקעות והביקוש לשירותי ממשלה, יכלו להוביל את כלכלת ישראל אשתקד לירידי שפל רציני — לו היינו

(המשך בעמוד 14)

אילן שיינפלד

השמחה לא(ס) והמוסר החדש

תן לי את הקונדום שלי ואת הקפה נטול הקפאין; תן לי את הסרט הכחול בטלוויזיה בתחליף לסקס ואת שעת הביקור השבועית במועדון הכושר; תן לי את היכולת לגור בדירה שכורה ולהמשיך ללמוד — ואתן לך להמשיך במסע הצלב שלך נגד החופש האישי שלי ונגד עצמי. זו העיסקה הטובה ביותר כיום של צעיר ניו־יורקי ממוצע. מה שמתרחש במערב בנושאי סמים, אלכוהול ו„איידס", מוביל אל הרחבת גבולות החוק, סמכויות השלטון וכוח המעסיק — על חשבון חופש הפרט. אפשר היה לנהל את המאבק אחרת...

ביקור קצר בלונדון של חורף 1986 מעניק את התחושה, כאילו מוכה האומה הבריטית כולה — ללא הבדל דת, גזע ומין — במחלת ה„איידס". כותרות ענק בעיתונים מבשרות על הקצאת 20 מיליון לי־שט (!) למבצע הסברה נרחב ברחבי הארץ, והמבצע אכן בעיצומו: מדי בוקר מתפרסמות כאן מודעות ענק בכל העיתונים היומיים, מטעם רשויות הבריאות, המסבירות את סיכוני המחלה ואת הדרכים להימנע מהידבקות בה — סקס בטוח הפך כאן למונח יומיומי, המתגלגל בכל שיחה על ענייני הוא והוא או הוא והיא. חוברת הסברה מופצת חינם בדואר לכל בית־אב ברחבי המדינה, ומודעות אזהרה מיוחדות מתפרסמות גם בעיתונים לצעירים, כעיתוני מוסיקה ומגזינים לרוק ולגל חדש. „אנשים צעירים", כך כותב צ'ארלס רייס בעמודו הראשון של ה„סאן", „הם כעת קבוצת הסיכון הגדולה ביותר".

מציאת קבוצות סיכון כאלה היא כעת באופנה, ושבועון ה„סאן", העלול להיחשד בסנסציוניות יתרה, אינו היחיד העוסק באיתורן של קבוצות כאלה. ב„סטנדרד" הלונדוני, בעמודי הספורט, אנו מגלים, כי „הרגבי האנגלי הכריז מלחמה על ה„איידס" ומציע תוכנית בת שלושה עיקרים, כיצד ניתן להימנע ממיפגש עם המחלה": אם שחקן נפצע במהלך משחק יש לטפל בו בחומר אנטי־בקטריאלי מסוים; כל השחקנים שיש להם שריטות על עורם מחויבים להשתמש במקלחת ולא בסאונה או במרחץ ציבורי; מועדוני־הרגבי חייבים לוודא, ששחקנים הסובלים מבעיות עור יראו רופא בטרם יורשו שוב לעלות על המגרש...

שלושה עיקרים אלה מופצים במכתבים מיוחדים לכל מועדוני הרגבי ברחבי בריטניה, ועוררו גל של שאלות מלאות חרדה, כמו למשל — האם דמו של שחקן פצוע, הניתז על המגרש, עלול להוות מוקד להידבקות בנגיף. גם איגוד הפיסיותראפיסטים החל במסע בירורים בדבר הסיכון של חבריו, בעודם מטפלים בשחקן נגוע, להידבק במחלה.

„איידס" ושינאת המיעוט

בבריטניה השמרנית, הסובלת ממילא מבעיות עם מיעוטים, מהגרים, לחץ חברתי מצד השחורים ועוד, נידבקה היטב בנגיף ה„איידס" וספיחיו: שינאת הזר והרחקת המיעוט. כבר נשמעו כאן הצעות לחקיקת חוקים כגון הרחקת כל ההומוסכסואלים לאי מיוחד מחוץ ליבשת — טיפול דומה לזה שהוצע בימי הביניים לנגועים בדבר, או כימי קדם כלפי המצורעים — והיה גם מי שהרחיק לכת עוד מעט, והציע לחייב כל אדם בנשיאת כרטיס מיוחד המבהיר, כי עבר בדיקות „איידס" ומה תוצאותיהן, ובהתאם לכך — כי תונהג הפרדה בין שני סוגי הקהלים במסעדות ובמקומות ציבוריים. „כרטיס האשראי" הזה הוא הכוכב הוורוד של בריטניה 1986, ולא רק שלה: מזכיר שירותי הבריאות והרווחה, נורמן פולר, מצוי כעת בעיצומם של דיונים עם ארגון הבריאות העולמי, בדבר אפשרות בדיקתם של כל הנכנסים לבריטניה באמצעות שיטות הקרנה מיוחדות.

ההיסטוריה היא הכוח המניע של מערכת ההסברה הנרחבת כאן, ובד בבד — גם התולדה שלה. „מידע הוא התרופה היחידה שיש בידינו ל„איידס"", אומר פולר, בצטטו מנתח אמריקני, וכאשר הוא צריך לתרץ את הפגיעה בקבוצות מיעוט מסוימות, הנגרמת במהלך מבצע ההסברה, הוא מוסיף, כי „ייתכן שכמה בני־אדם ייפגעו, אך אם לא נפיץ את המידע נהיה בסכנה חמורה יותר". כך, איפוא, מוכשרת שינאת המיעוט בשם בריאות הרוב ההיסטרי, ובדיוק משום כך מתקיימות כיום אסיפות מטעם אירגוני הומוסכסואלים ברחבי בריטניה — וכאלה יש לא מעט — בדבר ה„איידס" כנושא פוליטי ונושאים דומים. לא מן הנמנע, אומרים כאן פרשני עיתונות, כי ה„איידס" יהפוך לנושא המרכזי במערכת הבחירות הבאה.

ואכן, הקהל מוכשר להפיכת נושא זה לנושא המרכזי שעל סדר יומו. נערות צעירות, למשל, מוזהרות בזו הלשון, במודעות המתפרסמות בעיתוני הצעירים: „השותף המיני הבא שלך עלול להיות אותו אדם מיוחד — זה שיתן לך „איידס". השותף המיני הבא שלך לא מוכרח להיות האחרון בשרשרת ארוכה". הנה, כך משיבים את הנערה הצעירה האובדת, או החשקנית, לחיק המשפחה האוהבת ולמערכת הערכים של שלהי המאה התשע־עשרה: גבר אחד, משגל נקי וקבוע, חיי־מין סדורים, והמודעה ממשיכה בטון המחזק שיעתוק ערכים ממין זה: „אין זה חייב להיות סופה של הרומאנטיקה, אבל הכוונה היא, שבעתיד עליך להיות מאוד זהירה". כך, בהבל־פה אחד, מוצעת בפני הנערה הבריטית הברירה — רומנטיקה מהוגנת או מוות נורא.

העצות בדבר הדרך לקיום מין בטוח אף הן מפורטות כאן. הדרך הנכונה היא להשתמש בקונדום, ובמשפט מחורז מבהירים במודעה, כי „אם לא יסכין — אל תעשי מין, זה עלול להיות המוות שלך".

משמר ההורים

הוריהן של אותן נערות אינם מותירים את המלאכה בידי משרד־הבריאות הבריטי, והם מתארגנים למגננות, או מתקפות, השאלה היא, מאיזו נקודת מבט אתה מביט בדברים. כך, למשל, התארגנה „קבוצה לזכויות הורים בהרינגי", כדי לפעול נגד „תיאורים חיוביים של ההומוסכסואליות בבתי־ספר ובספרים המופצים בספריות הציבוריות". לפני כמה שבועות התלוננה הקבוצה, כי נערה בת חמש־עשרה — שומו שמיים! — מצאה בספרייה הציבורית את הרומאן „החלבן בדרכו", שנכתב על־ידי דייויד ריס, שהוא, לטעם ההורים, „מבחיל ומהפך מעיים", משום שהוא מתאר את „ג'ני גרה עם אריק ומרטין", שני בחורים, כמובן.

ההורים שלחו במכוון נערה אל הספרייה הציבורית, כדי לבקש את הספר לקריאה, והיא אכן קיבלה אותו מן הספרנית התמימה. או אז הוחל מאבק שלם בדבר מקום הימצאו של הספר — במחלקה לספרי נוער או במחלקה לספרי מבוגרים. במהלכו הובהר לציבור, כי נוער מתחת לגיל שש־עשרה אינו יכול לשאול ספר ממין זה בלא ליווי של מבוגר או אישורו בחתימה.

„קטעי הווי" כגון אלה ממחישים עד מה גדולה ההיסטריה בבריטניה, ועד כמה הופך נושא היחס להומוסכסואלים לנושא פוליטי־חברתי במלוא מובן המילה. למרבה הצער נראה, כי החרמת ספרים, הגלייה לאי מרוחק או בדיקת זרים, אינם סוף־פסוק בגל ההיסטריה הנוכחי, שאינו פוסח גם על ארצות־הברית ומדינות נוספות באירופה.

נגיף חברתי־פוליטי

כל ההיסטוריה המלווה את מחלת ה„איידס" הופך לנושא פוליטי במיוחד לאחרונה, עם פרסומם המחתרתי למחצה של מאמרים בבריטניה וגם בארצות־הברית, הטוענים, כי את נגיף ה„איידס" פיתח הממשל האמריקני בסוף שנות השישים, במהלך פיתוחם של וירוסים חדשים ככלים להתערבות שלטונית פעילה בתהליכים חברתיים או כבלי־נשק ללוחמה ביולוגית. נציג ארצות־הברית באו"ם כבר הגיש, השבוע, כידוע, מחאה רשמית נגד שלטונות ברית־המועצות, על שהם משתמשים במחלה נוראה זו לצרכי תעמולה אנטי־אמריקנית. אך מחאה זו אינה מספקת בכדי לענות על השאלות המביכות המתעוררות עם בדיקת ההיסטוריה של נגיף ה„איידס".

פירסומים מטעם איגודים למניעת ניסויים בבעלי־חיים טוענים, כי המחלה נתגלתה לראשונה רק בשנת 1969, בקופים שהובאו מזאיר, בהם השתמשו לעריכת ניסויים במרכז דייויס. אז מתו 40% מן הקופים, ובמהלך גילוי התופעה נדבקו — לדברי הפירסום — כמה מעובדי המחקר במכון, והם שהעבירו את הנגיף, עד להתגלותו מחדש, והפעם בחמישה הומוסכסואלים בלוס־אנג'לס, בשנת 1981. התגלות מפלצתית מחודשת, שהייתה ראשיתה של היסטריה, במהלכה דווחו 3000 מקרים בארה"ב בשנת 1983, כאשר כעת יש בה כבר 29 אלף חולים, מתוכם מתו 16.229.

פירסומים אחרים, המופצים בניו־יורק, טוענים טענות חריפות עוד יותר: שנגיף ה„איידס" הופץ במכוון על־ידי המימשל בקרב קהילת השחורים וההומוסכסואלים, בכדי לרסן את המאבק לשוויון המיעוטים ואת מהפיכת החופש המיני של שנות השישים — שתי תופעות חברתיות שבבסיסן מונח החופש לפרט ואשר [illegible] המימשל.

גם אם לא יודה המימשל האמריקני [illegible] נוראה זו, וגם אם אין זו אלא תעמולה אנטי־אמריקנית מרושעת — דבר שאינו נחוץ [illegible] ולא יהיה ברור אלא אם ייחשף מרכז [illegible] לביקורת ציבורית, בעקבות לחץ, שעור [illegible] דיו, בכלי התקשורת במערב — דבר אחד [illegible] כבר לגמרי: המימשל האמריקני, ממש [illegible] המימשל הבריטי, משתמש בנגיף ה„איידס" [illegible] שלטוני לשינוי מערכות ערכים וסדרי־חיים [illegible] במקרה נכרכת פעילות פרלמנטרית מקיפה בנושא ה„איידס" יחד עם פעילות תחוקתית רישמית אחרת נגד השימוש בסמים, [illegible] הילודה בקרב בני־נוער והשימוש באלכוהול. [illegible] אלה תופעות חברתיות, פרי שנות השישים, שחגגו את חופש הפרט ואת זכותו להתרחק [illegible] המנגנון החברתי בשם עיקרון העונג, [illegible] הצורך לשמור על קיומו העצמאי או [illegible] הסירוב לקבל על עצמו את תכתיבי [illegible] החברתית.

תוכנית החומש והשתן

לא. אין להכחיש כי סכנת התפשטות ה„איידס" בעינה עומדת. אין להכחיש כי התרחבות השימוש בסמים — בניו־יורק עומדים סוחרי הקראק בכל קרן רחוב — היא ממשית. אין להכחיש כי הולדה בגיל מוקדם היא סף למצוקה חברתית קשה. גם אין להכחיש כי השימוש באלכוהול עלול — כמו בשעת נהיגה, למשל — לסכן את הציבור. אולם כמות הכסף והאנרגיה שמרכזות בריטניה וארצות־הברית למלחמה בתופעות אלה, והדרכים בהן הן מבקשות להתמודד עימן, אינן מבטיחות בהכרח את פתרון הבעיות, אלא את שינוי פני החברה המערבית כפי שהיא מוכרת לנו כיום. ודוגמה טובה לכך יכול לשמש מבחן השתן, שהחל להיות מקובל בארצות־הברית לא מכבר, בו בוחנים שתן של „מועסקים בעמדות ציבוריות רגישות", ושל מועמדים למשרות כאלה בטרם קבלתם לעבודה, בכדי לגלות אם יש ביניהם כאלה המשתמשים בסמים. מבחני השתן החלו גם על ספורטאים, משום שבארה"ב הם נתפסים כ„בעלי משקל חינוכי", ומיד לאחר מכן גם על פקידים בכירים במוסדות כלכליים כבנקים וחברות. הן, משום שאם יש ביניהם משתמשים בסמים הם עלולים לגרום להפסדי־ענק. אחר הציעה ננסי רייגן, הגברת הראשונה של ארצות־הברית, כי גם כל עובדי התחבורה הציבורית ייבדקו במבחן השתן, משום שהם עלולים לסכן את חיי הציבור. כעת הודיעו עוד חמש־מאות חברות כלכליות שהן מצטרפות לתוכנית החומש של השתן, שהחלה, כידוע, כאשר דרש הנשיא רייגן להחיל בדיקה כזו על כמיליון עובדי־ציבור בלבד(!).

השתנה במבחנה היא פעולה פשוטה למדי, שאינה דורשת מאמץ מיותר. כל אזרח המכבד עצמו, המבקש להוכיח נאמנות למקום עבודתו או לשלטונות, יוכל לעשות זאת בקלות יתרה. בקלות מספקת שאינה מחייבת מחשבה על תוצאות השתנה פעוטה זו למבחנות המשטר. אולם, מבחני השתן האמריקניים הם רק דוגמה למה שמתרחש במערב גם בנושאי האלכוהול, ה„איידס" והילודה בקרב בני־נוער: הרחבת גבולות החוק, סמכויות השלטון וכוח המעסיק — על חשבון חופש הפרט.

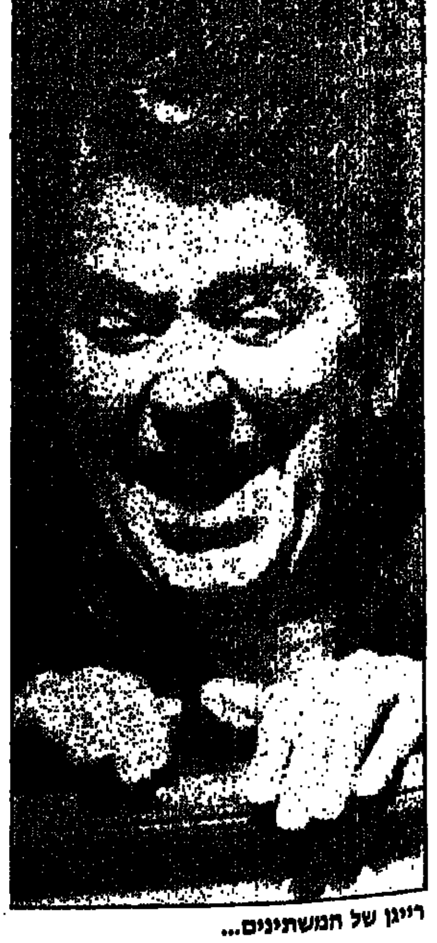

רייגן של המשתינים...

יחידים מצטרפים למהפיכה ערכית זו מכוח החרדה. ארגונים כלכליים וכלי תקשורת — משום מניעים כלכליים או משום הצורך בהישרדות בקרב קהל, שריעותיו מנותבות באמצעות חרדה, המטופחת היטב בידי השלטון. על כל אלה כותב מגזין חדש ושמו „אולטרה ספורט" את הדברים הבאים:

„התרגעות אחר העבודה שוב אין פירושה קפיצה אל הבר הקרוב ביותר. אלא למשקולת הקרובה ביותר (במועדוני כושר — א.ש.), לבר המיצים הקלים הקרוב ביותר. או לבר הבאלט (המוט הקבוע בקירות הסטודיו למחול — א.ש.). כך מבטאת אמריקה את החיוּת החדשה שלה. בבגדים שאנו לובשים, במזון אותו אנו אוכלים. בפעילויות בן אנו בוחרים. אפילו באנשים אותם אנו אוהבים ולהם אנו נישאים".

הקונדום — בלי פולחן בדת החדשה

הקטע המצוטט לעיל נשמע, אולי, מופרז מעט לקורא העברי. אולם, שהייה בת חודש בניו־יורק מאמתת אותו לגמרי. בניו־יורק, ערש ההולדת של החופש המיני, בירת ההומוסכסואליות העולמית, המוקד האדיר של אמנות האוואנגארד והפעילות הצעירה האנטי־מימסדית, חלה כבר המהפיכה: במקום לשוטט ברחבי היבשת עובד הצעיר האמריקני משמונה בבוקר עד שש בערב. במקום לקיים יחסי־מין הולכת הצעירה האמריקנית לרקוד או לשחות במועדון הכושר הקרוב ביותר, במקום לשתות אלכוהול שותים מיץ פרי, ובמקום קפה ותה רוויי תאין וקפאין, שותים „דה קופינייטד" — התחליף התפל והבריא לרעל השחור שאצלנו, ארץ ים־תיכונית קטנה, עוד לוגמים ממנו בשקיקה.

אלה מנהגי החיים החדשים של היחיד במסגרת הדת החדשה של „פיכחון הדעת", כפי שמכנה אותה ריצ'ארד גולדשטיין, אחד מפעילי שנות השישים, במאמרו „פיכחון הדעת החדש", שהתפרסם בסוף השבוע שעבר ב„ווייס" הניו־יורקי, ושעליו מתבססים גם קטעים ממאמר זה. כמו בכל דת, גם כאן אין מסתפקים ה„אפיפיורים החדשים" — אם הם שרי־בריאות, נשיאים או ראשי ממשלות — בפנייה אל הגיונו הבריא של האזרח. אלא, הם רותמים את החרדה ההגיונית והטבעית בבסיסה מפני ה„איידס", ההתמכרות לסמים, השיכרות ומצוקת הילודה, לתהליך מאסיבי לשינוי חיי היומיום של אזרחיהם. ואין ספק, הם גורפים הצלחה כבירה. כמו בכל מהפיכה דתית, גם כאן אין הפנייה לציבור נשענת רק על דעתו הבריאה. אלא מלווה בטונים מוסריים ברורים. ודוגמאות הפרסום במערכה נגד ה„איידס" בבריטניה נשנות גם בארצות־הברית. המשותף לכל המקרים הוא התביעה — הנראית טבעית כל כך לאזרח המפוחד והחס על חייו — לוותר על עיקרון העונג האינפנטילי משום שמימושו כרוך בפגיעה בגוף ובנפש. באלימות ובסכנת־חיים. ותר על סמים, ותר על אלכוהול, ותר על סקס אנאלי או סקס בכלל — וחייך יהיו בטוחים הרבה יותר. הבעייה היא, וזאת אין מאזכרים בפירסומים אלה, שהוויתור על אלה כמוהו כוויתור על חייך ועל עצמיותך.

אפשר היה לנהל את המאבק נגד תופעות כ„איידס", כסמים, כאלכוהול וכילודה בקרב צעירים, גם בדרכים מתונות ומחושבות יותר. למשל, להשקיע בפיתוח אמצעי מניעה שיהיו בטוחים לגמרי מפני נגיף ה„איידס", לממן תוכניות חינוך והסברה מינית הפונות אל חופש הבחירה של הצעיר ולא אל מאגר חרדותיו. אולם, דרכי התמודדות סבירות אלה לא היו משיגות את מה שמבקשים מימשלים אלה להשיג, תוך שימוש בחרדה: השתלטות על הציבור עד לפרטי חייו היומיומיים.

השמאל במשאלה בלבד

ניתן היה לצפות מן השמאל הבריטי או מן השמאל האמריקני לצאת למלחמת־חורמה נגד מגמות פונדמנטליסטיות אלה של השלטת המוסר החדש על המערב. אולם, השמאל אינו מעז לפקפק במעתק ערכים זה ובמניעיו, משום שרוב הציבור הוא זה שהעניק לבריטניה את מגי תאצ'ר ולארצות־הברית את רייגן. ורוב הציבור הוא זה שמקירבו צמחו מגמות פונדמנטליסטיות שמרניות אלה עוד הרבה לפני שלטונם של תאצ'ר ורייגן, שבחירתם היא, למעשה, פרי מגמת הרוב ולא ריק מניעה מגמות אלה. במציאות חברתית כזאת, שבה גם תנועות הסטודנטים הגדולות — ומה שנראה כניצניו של מרד סטודנטים עולמי מחודש בסין, בצרפת, באנגליה — מתמקדות לא סביב רעיונות החופש, השלום וההומאניזם, אלא סביב השגת הטבות כשכר־לימוד, שכר־דירה מופחת לסטודנטים וכדומה, קשה להאמין שיחול שינוי מהותי כלשהו. כותב על כך ריצ'רד גולדשטיין במאמרו:

„בתור ילד מקריח ומעלה־כרס של שנות השישים, זכרונותי על חברים וצלמים מקושטים בפרייקים ובמנות־יתר. לפעמים אני חושב שהרחקנו לכת יותר מדי. לפעמים לא מספיק רחוק; אבל בכל מקרה, אני מוטרד על־ידי העולם אותו נכשלנו ליצור. ושיתוק זה הוא סיבה אחת לעובדת היות פיכחון הדעת החדש להצלחה גמורה. גם לדור שלי היה אלוהיו שלו שהכזיב. ובאובדן האמונה, אין כל בסיס להתנגדות. כל מקדש להגן או קרקע לעמוד עליה. אם תיתן לי את ארצות־הברית שלי, אניח לך להמשיך במסע הצלב שלך. זוהי העיסקה הטובה ביותר שחשובה לנו".

וזו גם העיסקה הטובה ביותר של כל צעיר ניו־יורקי ממוצע כיום. תן לי את הקונדום שלי ואת הקפה נטול הקפאין; תן לי את הסרט הכחול בטלוויזיה כתחליף לסקס ואת שעת הביקור השבועית במועדון הכושר, תן לי את היכולת לגור בדירה שכורה ולהמשיך ללמוד — ואתן לך להמשיך במסע הצלב שלך נגד החופש האישי שלי ונגד עצמי. ופירותיה של עיסקה זו ניכרים היטב ברחוב האמריקני וגם באמנות: אומנם, יש עוד כאלה התורמים בימים שלפני חג המולד ל„צבא הישועה" הנחלץ לעזרתם של חסרי הבית והמובטלים. אך גם התורמים עושים כן על־מנת שיוכלו להמשיך בלא רגשות אשם במסע הקניות השנתי בין „מייסי" ל„בלומינגדיילס" — שתי רשתות השיווק הענקיות של ניו־יורק — מבלי להיעצר למול חמשת הכושים הישנים בקרן הרחוב כשהם עטופים בשקיות ניילון נגד הקור, או מתכרבלים על רשתות האיוורור המריפות אוויר חם מן הרכבת התחתית.

אומנם, יש עוד כמה אמנים העוסקים בשקרי הלשון המוסכמים במחזות ובשירה. אך רוב אמני הווילג', כמו, למשל, קבוצת המיצגנים הגדולה שהתכנסה בכנסיית סט. מרקס, מרכז ידוע וזכור לטוב של אמנות שנות השישים, לאסיפה שכותרתה היתה „מצב האמנות", היו עסוקים לא במצב האמנות אלא במצב האמנים — כמה עולה לשכור לופט — סטודיו גדול — בווילג', ואיך להשיג ביתר־קלות מילגה או סיוע ממשלתי. וכאשר אנו המיצגן דן זקהיים ואנוכי, שני אמנים ישראליים חצופים, תמהנו האם זהו אכן הנושא המעסיק את אמני הווילג' בתקופה זו, לנוכח המהפיכה החברתית החדשה, או מדוע אינם פותרים את הבעייה פשוט על־ידי הקמת אוהלי־ענק למיצגים בסנטראל־פארק, נענינו בחוסר־הבנה מוחלט, אפילו בתדהמה. מה, אפשר בכלל לעשות פסטיבל מיצג באוהל?!

● ● ●

לונדון וניו־יורק של שנת 1986 אינן ערים מפתות כלל וכלל. ואתה חוזר לישראל בשימחה, לא משום שישראל מצטיירת לך מ־שם כארץ זבת חלב ודבש או כמולדת נפלאה. המחבקת חיבוק אוהב את צעיריה, אלא משום העובדה הפשוטה, שאותו מהפך ערכים המשתולל במערב מוזחל אלינו בקצב איטי, יחסית. וכי כאן אפשר יהיה לחיות עוד כמה שנים עם סקס, יין וקפה טורקי, לפני שיסתערו גם אצלנו אבירי המוסר החדש על חופש הפרט.

אתה חוזר, לא בלי תקווה שדווקא מכאן, מישראל, שעורנה אינה נגועה בנגיף החברתי הזה כארצות אחרות במערב. אולי אפשר יהיה להתחיל מה שמחויב המציאות כל־כך: תנועת שמאל גדולה ומקיפה, המשולבת בתנועת סטודנטים גדולה, אשר יוצאת דווקא מתוך שאיפותיו של הסטודנט הממוצע — שכר־דירה ומילגת לימוד — ומפעילה אותו מתוך ההכרה בכך, שגם את אלה יאבד עם השלטת המוסר החדש על אורחות חייו. שלהי המאה העשרים אולי אינם זמנן של הפילוסופיות הגדולות, של רעיונות מופשטים חובקי־עולם. אולי זהו זמנו של מרד הבורגנים הקטנים שהננו, בשם הצרכים היסודיים שאנו דורשים לעצמנו, נגד מנגנוני הענק השילטוניים שפיתחו אבותינו, ושאנו מעניקים להם את הכוח לשלוט ולפקח על חיינו יותר ויותר. אבל התעוררות כזאת היא הכרח. שאם לא כן, נצעד גם אנו בדרכן של הדימוקרטיות הגדולות, המתבררות כרודניות הטעם הטוב והמוסר החדש. ■

אבי בניהו

צילומים: מאיר פרטוש

עם דוקטורט תעלות

תא"ל מנחם מיארה לא עושה חשבון. לקצונה של היום, הוא אומר, קשה יותר. מי שמחליט על שירות בקבע מקריב השכלה, תנאים, נוחיות. יש לו על מה לוותר ■ הדור שלו חיפש אידיאולוגיה. לדור של היום הוא מציע התפתחות מקצועית ולימודים ■ סוג חדש של אתגר

בצה"ל נחשב תת־אלוף מנחם מיארה ל„ילד הרע" של המערכת. אומר בדיוק מה שהוא חושב, באותו הרגע, בכל פורום. אישית בפנים. לא מסתיר דבר. בדיוק מהסיבה הזאת גם אוהבים אותו בצבא. מלמעלה ומלמטה.

תא"ל מיארה, בן 42, מזה שנתיים וחצי בתפקיד ראש מינהל הסגל של צה"ל. לכאורה יושב על המינויים, חותם אישית על כל מינוי קצין עד דרגת רב־סרן, חבר בוועדת השיבוצים של המטה הכללי הממנה אלופים־משנה ותתי־אלופים. בצה"ל מכירים אותו דווקא מדרך ארוכה של יותר מ־20 שנה במגוון תפקידים בחיל־הקשר. תמיד קשר מבצעי בשדה. לפני שנתיים וחצי כמעט חרב עליו עולמו. משפט קשה — אבל כדי לתאר את המשבר שעבר. זהו בדיוק המשפט. תא"ל מיארה רצה להתמנות לתפקיד קצין קשר ראשי של צה"ל, היה בטוח שהוא מועמד טבעי והכי מתאים לתפקיד. הרמטכ"ל סבר אחרת ומינה מישהו אחר. בראש עברה לו המחשבה להניח את המפתחות על השולחן וללכת הביתה. בכל זאת נשאר וקיבל עליו את תפקיד ראש מינהל הסגל. הצבא משוש הרוויה את מיארה. אומרים עליו שהוא בולדוזר מזיז הרים, משיג מה שהוא רוצה מבלי להעכיר יחסים עם הסובבים. בצבא זה קשה.

תא"ל מנחם מיארה עושה בתפקיד ראש מינהל הסגל באחת התקופות הקריטיות של צה"ל בתחום כוח האדם ודמות הצבא. במעמד משרתי הקבע בעיני החברה הישראלית חל פיחות ניכר. המשכורות בדרג הבינוני נמוכות. התופעה של נטישת קצינים ונגדים הופכת למראיגה. יותר מפקדים אינם רואים בצבא אורח חיים ופורשים. כל אלה הינם מענייננו של ראש מינהל הסגל. בפורום השיבוצים של המטה הכללי מציג תא"ל מיארה, בפני הרמטכ"ל והאלופים, את המועמדים המתחרים על תפקיד בכיר מתפנה. גם את ההנחייה שהשמיע באחרונה שר־הביטחון בנושא הארכת משך הכהונה בתפקידים בכירים בצה"ל צריך מיארה ליישם.

יש לו מה לומר והרבה על כל נושא בצה"ל ובמדינה. לפני שבועיים הביא אותו דובר צה"ל לדבר בפני פורום עורכי החדשות בעיתונות. אמרו לו להיזהר בדברים היות ומדובר באנשים הקובעים את הכותרות בעיתונים ומחליטים מה נכנס לעיתון ומה ניזרק לסל. מיארה כבש את לב עורכי החדשות. שטף הדיבור, החשיפה האישית, האמת הצרופה, הפתיחות והביקורת העניינית על העיתונות, הציגו קצין בכיר שונה במשהו מהאחרים הלקונים, המגומגמים, האפורים משהו.

תא"ל מנחם מיארה נשוי ואב לשושנה ושחר בת 15 וחצי ואופיר בן 10). גאה על עצם היותו בן להורים מייסדי רעננה, הוא מדבר בערגה על הבתים הראשונים במחשבה על האגודה הצרכנית, על לולי הביצים. שנות השירות הארוכות בתפקידי שדה טילטלו אותו ואת משפחתו ברחבי הארץ. באחרונה חזר לרעננה, בנה לו בית בדיוק בחצר בית הוריו והתיישב. הוא התגייס לצה"ל בחודש מאי 1963 („כן, מחזור מאי כמו עוד הרבה קצינים טובים"). כבוגר ביה"ס המקצועי „בזק" בירושלים, רצה להיות טייס והתפשר על חיל קשר כשהוברר לו שאינו כשיר לטיסה.

מלחמת ששת הימים מצאה אותו כקצין קשר צעיר בפיקוד הדרום („חוויה מלחמתית ראשונה שלי — לומר ברשת הקשר „סרין אדום").

אחר־כך, בן 22, סרן בחטיבת הבקעה אצל משה לוי המח"ט. תקופה קשה. מרדפים יום יום. בשנת 1970 רצה לצאת לקורס קשר של שנה. שבוע לפני הקורס קרא לו קצין קשר ראשי ושלח אותו לשמש קצין קשר של חטיבת הצנחנים. המח"ט היה חיים נאדל. קבלת הפנים הייתה קשה. נאדל היה תחת טראומה של קצין הקשר הקודם שלא עמד בסטנדרט של הצנחנים. מיארה קיבל מאה ימי חסד. ביום החתונה שלו פשטו הצנחנים על מחנה סרפנד בלבנון. הוא לא ויתר והגיע לאולם, בערב, היישר מלבנון („זה נתן לאשה להבין מה מתוכנן מראש, הכיר לו מויישה וחצי, הרמטכ"ל של היום.

לאחר פרק הצנחנים נשלח לפיקוד הצפון, חשב שזה קטן עליו אבל קיבל את הדין. אלוף הפיקוד היה יצחק חופי, שהסביר לו שהתפקיד חשוב והציפיות רבות. למחרת קרא לו חופי שוב ושלח אותו לאוגדת רפול ברמת־הגולן. מיארה לא רצה ללכת ורפול אמר לו: „מנחם, תישאר פה, אני ואתה עוד נעשה באוגדה הזו מלחמה". אחרי שבוע פרצה מלחמת יום כיפור. ביולי 1976 שימש מנחם מיארה (כבר סגן־אלוף) כקצין הקשר של החפ"ק המוטס במבצע אנטבה. זה היה עבורו משהו מיוחד, הקשר המבצעי ארוך הטווח ביותר שערך צה"ל עד אז. בהמשך למד קרימינולוגיה וסוציולוגיה לתואר ראשון וכעת מנסה להשלים תואר שני במדעי המדינה. בתפקיד אחרון בחיל הקשר היה ראש מחלקה ואחר־כך מונה לתפקידו הנוכחי כראש מינהל הסגל.

> **„אנחנו החלטנו שלא יהיה עוד קצין בצה"ל שיסתכל הצידה ויראה את חבריו בגיל 28 בעלי תואר שני, כשהוא נשאר עם התואר „מטהר תעלות"**

בראיון ל„על המשמר" מספר תא"ל מיארה על הבעיות המטרידות אותו ואת צמרת צה"ל בתחום כוח האדם, השכר, המוטיבציה לשרת את המדינה והתייחסות עם ישראל לקציניו ולוחמיו. מיארה קבע לו כיעד להפוך את תפקיד הקצין למקצוע, לשלב בו לימודים אקדמאים ולהכשיר את הקצונה הצבאית באופן כזה שתוכל למלא את הציפיות עד תום.

★ ★ ★

● **תא"ל מיארה, מהי הבעייה המרכזית איתה תתמודד כיום בתפקידך?**

אני מנסה לעצור תהליך מסתמן של האטה בנכונות קצינים בדרגות סרן ורב־סרן, לבחור בצבא כדרך־חיים ולהישאר בצה"ל. אנו נמצאים באמצע תהליך שניתן לומר שיש לו מגמה ברורה, לצערי, וכו פחות קצינים — ודווקא מהטובים ביותר — בוחרים בצבא כדרך, הם מחליטים לעזוב לאחר תקופת שירות ציונית שמוגדרת על־ידם כחתימה נוספת לקבע עד לאחר תפקיד מפקד פלוגה, מפקד „דבור" בחיל־הים או טייס לאחר חמש שנות שירות. כל אחד מהם אומר: עד כאן, הגשמתי כבר את עצמי כקצין ונוטש.

● **בצה"ל נזהרים מהמילה נטישה. אתה עומד על כך שזוהי המילה המדויקת לתאר את התופעה?**

כן בפירוש, זוהי נטישה. ההגדרה נכונה מאוד.

● **זה חדש? כמה זמן כבר מתמודדים עם זה?**

תמיד צה"ל התמודד עם העובדה שרוב הקצינים לא נשארים. הצבא קיים את עצמו בצורה מצוינת ללא אלה שעזבו. אבל היה סף הישארות מאוד מתקבל־על־הדעת. מתוך אלה שנשארו — היה מרחב תמרון, מיון, בחירה ופיתוח לתפקידים הבאים.

כשמגיעים למצב בו חותמים פחות, וגם אלה שחותמים, יש בהם התפלגות טבעית של 25 אחוז „נבחרת לאומית" מול 25 אחוז בינוניים — אז הבחירה ויכולת הפיתוח קטנות. הייתי מסתפק באחוזים הללו אם כולם היו אליטיסטים. אולם, מתוך הטובים ומעלה אין לנו מספיק. צריך לזכור שמי שנשאר בצה"ל הולך להתשה פיזית ומנטלית ויש נפילה ונשירה טבעיים. אני מודאג ממספר הקצינים הטובים שאיתם נוכל לשאת בעתיד בנטל.

● **במה שונים הקצינים של היום מאלה של תקופתך?**

הקצינים היום יותר בוגרים, יותר מעודים בנעשה, יותר מתוחכמים. הם הרבה יותר אנשי העולם. לא מאפיינת אותם הנאיביות של הידיעה כפי שאיפיינה אותנו. אנחנו באנו מוגבלים לצבא, פחות חשופים לעולם, לתקשורת בכלל, היינו פחות „אין" בהשכלה. כיום הנוער גם ברמה וגם בהיקף, משכילים הרבה יותר.

● **כתוצאה מהמצב שתארת ניתן לומר שאתה וצה"ל נאלצים בשיבוצים הבכירים להתפשר ברמה. האומנם?**

אני עוד לא במצב הזה, אבל אני עוסק כיום בהתמודדות עם המצב שיגרום להתפשרות בעוד עשר שנים.

● **מה דעתך על־אמירות של האלוף יוסי שטעץ, כי מפקדים גדלים כ„מבים גדולים", או אלוף אביעזר יערי, שמתח אף הוא ביקורת בנושא איכות הקצונה הבכירה?**

אני בעד ביקורת ואני בעד להסתכל לעצמנו בפנים אבל אני נגד אמירות שנאמרות בצורה חולשה, על־ידי אלה שהם האחראים או שהיתה להם יכולת ההחלטה. אני חבר בפורום איוש הקצונה הבכירה בצה"ל, שם מתכנסים אלופי צה"ל והרמטכ"ל. אני יכול לומר עם יד על הלב שהדברים נעשים שם ברצינות. אנו שוקלים אנשים בצורה נוקבת ביותר וכל הנתונים מונחים על השולחן. כשאתה עוסק במאות שיבוצים בשנה, אתה גם טועה!

למרות גודלו של הצבא, הוא מספיק קטן כדי שכל מועמד שמוצג על שולחן הדיון לתפקיד פיקוד, קיימת לגביו היכרות אינטימית של הפורום. לא מבוטל מהאלופים שבחרו, יש מהם מאוכזבים הטוענים שהאיש נבחר כי מכירים אותו. ואני קובע שיש כאלה שלא נבחרו כי מכירים אותם. אם יש חמישה מתמודדים ורק אחד נבחר לתפקיד, תמיד קולם של ארבעת המאוכזבים יגבר על קול הסיפוק של הזוכה.

> **„נער שהוא תוצר ישראל '86 לא בא מצריף בית אבי ברעננה. הוא לא ממשיך טבעי של דור מייבשי הביצות, אלא של ישראל '86..."**

תראה, הצבא לא השכיל להתגבר על צורכי השעה ועל הצורך המיידי, היום־יומי, ולהפנות מפקדים לפיתוח אישי ומקצועי לצד התפתחותם הצבאית.

● **מדוע?**

יש לכך סיבות רבות. אנו צבא צעיר, 39 שנה במושגים היסטוריים זה הרף עין. ראה, בתנ"ך, 40 שנה זה משפט קטן: „ותשקוט הארץ ארבעים שנה". תחשוב על זה. אנחנו כאן הופכים את 40 השנים הללו לסיפור שווה ערך לאלף שנות פעילות. אנחנו אינטנסיביים, אין לנו זמן, אנחנו מקצרים תהליכים, חותכים דרך השדה. הצר שאיתו אנחנו מתמודדים לא נותן לנו את האתנחתה הדרושה. האיום המתמיד מולנו מחייב אותנו, כצבא, לעבוד מהיום למחר. זה גורם לכך שאתה מתמודד עם הצבת האנשים הטובים ביותר במקומות הדרושים ביותר. כתוצאה מכך הנבחרים שלנו (תא"לים, ואלופים), חלקם היה במסלול מואץ מתפקיד לתפקיד בגלל אגואיזם חיובי מקומי של המערכת הצבאית הלחוצה. הצבא לא עצר רגע, לא התעלה על עצמו וענה על הצורך הטבעי להוציא קצין ללימודים.

● **זה לא קורה?**

זה קרה לבודדים. האלוף אהוד ברק הוא דוגמה. דוגמה חריגה בנוף הכללי של האלופים בהשכלה הלא־צבאית. יש כמוהו עוד קבוצה קטנה של תא"לים ואלופים.

● **אם כך, מה עושים עם זה?**

יש אצלנו מהפך רציני כיום, ולי אישית יש חלק בכך. הגענו למסקנה שאין אפשרות לפתח קצונה מעולה ולהשאיר בצבא קצונה איכותית במספרים שצריכים, אם לא נבטיח להם התפתחות אישית בצד הקריירה הצבאית. ערכנו סקר אצל הקצונה הצעירה בצה"ל על הלכי הרוח בחודש יוני והוגשו מסקנות לשר־הביטחון ולרמטכ"ל. הוכחנו שלא הדרגות הם הגורם העומד בראש מעייניהם של הקצינים הצעירים. מה שמדאיג אותם זה איך הם, לצד העשייה הצבאית, מתפתחים גם באופן אישי ו„איך אני משפר עצמי כמפקד". כלומר, חלק מהביקורת הנשמעת מהאלופים ניתן לשמוע אצל הזוטרים. לא רוצים להיות מפקדים מתפקיד לתפקיד.

● **מה זה עשה לכם?**

הבנו שהם טוענים, שאם מפקד זה מקצוע רציני שצה"ל מייחס לו חשיבות רבה אז הם רוצים לראות איך זה ניבנה. זה נתן לי אישית מכה בתודעה והלקח העיקרי — כניסה לתהליך של התמקצעות מקצוע המפקד. אנחנו מומחים טכנית. יש לנו טייסים וקצינים וכו'. לא השקענו די במודל המפקד־כמקצוע.

● **אבל הצבא נתן לקצינים הזוטרים טנדרים סזוזי יותר מלימודים.**

לא היה השנה מ"פ אחר שביקש להישאר בצה"ל ולא הצענו לו להתחיל ללמוד. הבעייה היא השלב שאחרי המ"פ. שר־הביטחון החליט על 100 תקני לימודים נוספים וחיפשנו מועמדים כנרות. 100 תקנים הם תוספת ל־800 קיימים. בסוף הצלחנו למלא את כל המכסה על־ידי קבוצת קצינים מכל החילות. הלימודים הם ללא התחייבות קשוחה לשרת. צריך להבין שכיום קשה לחבר'ה בגיל 20 להחליט על 15 שנות שירות קבע. אנחנו החלטנו שלא יהיה עוד קצין בצה"ל שיסתכל הצידה ויראה את חבריו בגיל 28 עם תואר שני והוא נשאר עם תואר „מטהר תעלות"! זה נגמר! אנחנו עומדים להציע מורלים של התפתחות מקצועית צבאית.

● **הקיצוץ בתקציב הביטחון משפיע על עזיבת מ־סיים את הצבא?**

וודאי. המצוקה הכלכלית של צה"ל מקרינה ישירות על המוטיבציה של האנשים. מפקד הפלוגה רוצה שהחבר'ה שלו יהיו אריות שידהרו מקונטירה ויעצרו רק בדמשק. זה האתגר המצומצם שמעניין אותו. עכשיו יש לו גם בעיות חוסר, מנהלה, מחסור בנגדים, כלי־רכב מושבתים. הוא נשחק פיסית ומנטלית. זה גורם לאובדן מוטיבציה.

● **כמי שבוחן את העניין כבר זמן רב, היכן עומדת היום המוטיבציה של הנוער לשרת את המדינה?**

אני נגד אלה שטוענים: „גם אנחנו הקרבנו וגם אנחנו נסענו בג'יפ מאובק. אז למה צריך להשקיע בצעירים יותר משהשקיעו בנו?" התשובה שלי פשוטה. אני טוען שקפיצת הדרך המנטלית שלי ושל חברי שהם היום אלופים ותא"לים, כשבאנו להחליט על דרך־חיינו בצבא, הייתה יותר קטנה מאשר צריך לעשות מ"פ כיום. קח אותי אישית. אני לא באתי מעירוני ה' בת"א עם 9.5 בבגרות, עם אבא שקונה לי אוטוביאנקי וממנן את לימודי המשפטים באוניברסיטה. אם היו כאלה בזמני אזי אפשר היה לספור אותם על אצבעות יד אחת. נער שהוא תוצר ישראל '86 לא בא מצריף בית אבי ברעננה. הוא לא ממשיך טבעי של דור מייבשי הביצות, אלא ממשיך טבעי של משפחת ישראל '86, שנתנה לו עד גיל 18 מכל דבר הרבה יותר ממה שקיבלנו אנחנו. גם בהשכלה. גם בתנאים. בנוחיות. אנחנו מבקשים ממנו כיום לקפוץ למים הסוערים ולהקריב 20 משנות חייו לצבא. זו הקרבה טוטלית. לכאורה יעשה בדיוק מה שאני עשיתי, אלא שהוא מקריב בהחלטתו הרבה יותר ממני היום: אפיקי ההתעניינות והפיתויים בחוץ גדולים הרבה יותר. את זה צריך להבין היטב.

> **„משרתי הקבע הם עדיין הגוף היחיד שמעמיד את הצרכים הלאומיים לפני הצרכים האישיים..."**

כשאני הגעתי הביתה עם הג'יפ הצבאי והאנטנות, הייתי ייחודי והייתי מקור גאווה לכל השכונה. כל הילדים רצו אחרי הג'יפ היחידי שהיה בשכונה באותה שבת. היום, אם תבוא עם ג'יפ, תהיה היחיד שיש לו ג'יפ ליד כל המכוניות. כשאני קיבלתי שעון בגיל 14 שמתי אותו בארון. לא נעים לומר, כדי לשמור אותו. זה היה הדבר הכי רציני שקיבלתי עד אז. כשהבאתי עכשיו לבני שעון מחו"ל גם הוא שם אותו בארון, בגלל שיש לו עוד ארבעה אחרים. בזה מתומצת הכל. לכן לבן שלי יהיה קשה יותר ללכת לצנחנים ל־25 שנה מאשר לאביו.

● **אפשר להתמודד עם זה? הבעייה נראית מורכבת מאוד.**

נדרשת לכך מנהיגות מפקדים בתוך הצבא בסדרי־גודל רציניים יותר מבעבר. אני לא נזקקתי למפקד כאריזמתי שיאכוף עלי לשרת בקבע. הסתפקנו בקורים של מנהיגות. היום זה אחרת. צריך שבתוך הבריכה יחכה אבא שיודע לשחות.

המערכת הצבאית והמנהיגות של היום מתקשים מאוד להתמודד עם זה. מדובר באתגר שיצרה לנו המדינה. למפקדי צה"ל אין זמן לעסוק רק בזה, מה עוד שלא תמיד נתנו להם את הכלים. אנחנו זקוקים גם לתמיכות מבחוץ.

● **מדובר רבות על סיחות במעמד איש הצבא בעיני הציבור. מהי דעתך האישית על כך?**

אני לא יכול לקבל שמעמידים את צה"ל מול מגזר ציבורי אחר, תעשייתי וכו', ומנסים להשוות תנאי שירות ושכר. זו פשוט רשעות או אטימות. השירות בצה"ל הוא ארוך, ממושך, בשעות עבודה משונות. משרתי הקבע הם עדיין הגוף היחידי שמעמידים את הצרכים הלאומיים לפני הצרכים האישיים. מי שאומר שזו פראזה שייכת אחרת, ראה את האחיות, ראה את חברת החשמל ואת המאבקים שניהלו. לעולם לא נעמיד משכורת מול שירות בגולני ולעולם לא יוכלו לשלם לנו שכר־אמת תמורת העבודה.

● **אז מה רוצים בכל זאת, העלאת שכר?**

אני נגד התפיסה להעלות את שכר הקבע. צריך לתת למי שמופקד על הביטחון את היכולת להחליט מהם המרכיבים החשובים בכוננות הצבא ולחלק את העוגה כמו שהוא רוצה. אולי יחליטו ששכר לרס"רים או לטייסים חשוב יותר מפיתוח תותח וינהגו בהתאם. צריך לתת לנו את האוטונומיה. שאנחנו נקבע קדימויות. אני יכול להבטיח שלא מדובר בתוספת לקצונה הבכירה.

● **כמה אתה מרוויח. אם אפשר לדעת?**

אני תא"ל ותיק, 24 שנים בצבא, תוספות שדה ותואר אקדמי, מרוויח 1800 ש"ח בחודש. אבל אני זה בפירוש לא הבעייה. אני וחברי לא צריכים תוספת. אני רוצה שידעו: אני צבא ולא מגזר ציבורי!

● **התקשורת עוזרת לכם קצת עם כתבות בעניין הזה.**

אשתי, לדוגמה, זוכרת רק כתבות ביקורתיות. היא לא שמעה ולא קראה את הכתבות על יום חיל־הים, על חיל־התחזוקה ועל פיתוח הפגז. זוכרים רק את הרע. דברי הביקורת עלינו בתקשורת משאירים משקע על פני עשר כתבות חיוביות. אתם בעיתונות חייבים להבין, שהמ"פ בשדה זוכר רק את הביקורת.

● **אבל רוב הכתבות על הצבא הם מה שקוראים „חיוביות".**

העיתונות אינה יכולה לעסוק בכותרות עם הצבא כמו, למשל, בהחלפת הנהלת „אוסם" או במשבר ב„סולל בונה". אם אצלנו אנשים הולכים הביתה אי־אפשר לשכור אחרים. או אתם תופסים תא"ל שהשתחרר ועכשיו הוא מובטל ועושים כותרות כאילו צה"ל לא דואג לפורשיו. זאת כאשר אנחנו עושים רבות בתחום הזה. מ"פ צעיר קורא את הזעקה של התא"ל וחושב אם הוא רוצה להגיע למצב כזה. זה משפיע חזק מאוד. אבל הסבירו לי פעם בעיתון ערב, שפשוט צריך למכור את העיתון. ואני מבין זאת.

● **ואם הצבא יהיה מוכן לבנות מסלול שירות מיוחד לבני קיבוץ בדרגות ביניים?**

אם רוצים שהיותר טובים יהיו בצה"ל אזי צריך לממש את הפוטנציאל של התנועה הקיבוצית. במגזר הזה יש קצונה אליטיסטית שכאופן עובדתי נשארת פחות בקבע. אני לא רוצה מהם יותר מדי. אם הם נותנים 15 אחוז קצינים אז שיישארו 15 אחוז בקבע. הבעייה היא, שהם שייכים למערכת שמשדרת קורים לחזור הביתה. צריך שהתנועות יראו בזה שליחות, שהקיבוץ ילחץ על המתאימים לחתום לתקופת קבע ארוכה. צה"ל מוכן לבנות מסלול לקיבוצניקים. ישבנו על כך עם ראש אכ"א והקמנו ועדה שתרון. החלטנו להיות הפעם תכליתיים. כל המציל נפש אחת מהקיבוץ לצבא הציל עולם מלא. ■

> **„אנחנו אינטנסיביים, אין לנו זמן. אנחנו מקצרים תהליכים וחותכים דרך השדה... הצבא לא עצר לרגע, לא התעלה על עצמו ולא ענה על הצורך הטבעי להוציא קצין ללימודים"**

טראומה אישית/ מהבולוג

כל אחד מאיתנו יש הגע של אמת ברמזור שבצומת. הירוק מתחלף לו פתאום לאדום והוא לא עובר את הצומת לכיוון שרצה.

„זה קרה לי אישית. עברתי תהליך מאוד לא פשוט בעניין זה. הייתי משוכנע לפני זמן מה שאני ראוי לקבל את הפיקוד על חיל הקשר. הרמטכ"ל, בהליך רגיל, מתוך אלף שיקולים, החליט שיש מישהו אחר שראוי לתפקיד. לא הייתי שלם עם זה. חשבתי שההחלטה לא נכונה (אבוי אם הייתי חושב שהיא נכונה), לא קיבלתי זאת מנטלית. עברה לי בראש מחשבה לשים את המפתחות על השולחן ולעזוב את הצבא.

בשעת עשתונותי, הבנתי שבצה"ל מצפים ממני להתנהגות אחרת. שאתן דוגמה אישית. למרות הפיתוי העצום לעזוב, הבנתי שהנזק למערכת יהיה גדול מהנזק לי עצמי. השתדלתי להתעלות על עצמי ועשיתי זאת. לא לכולם זה מצליח אבל זה מה שמייחד את צה"ל."

לכל הדעות

שיתוף ואכזבה

רעיה רטיג

סוציאליזם של בעלי־מזל

ב שבת הראשונה של שנת 1987 פר־ רסמה ידיעה על אודות „ניסוי נועז", הנמשך מזה זמן, לפיו נותקו מאה ושמונים חקלאים במושבים מכל זיקה לארגונים המשותפים והפכו ל„עוסקים מורשים" לכל דבר ועניין. מחלקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית החליטה להתחיל בניסוי החרשני בכדי לראות, האם ניתן יהיה בדרך זו לפתור את בעיית ההתיישבות המושבית, המצוייה במשבר כלכלי וחברתי עמוק. במסגרת תכנית הטלביזיה רואיין אחד המתיישבים, שהצטייר כחקלאי נמרץ ואדם סימפאטי, על אודות המשמעות החברתית והכלכלית של צעד חריג זה. עיקרי דבריו היו, שבדרך זו יהיה כל חקלאי אחראי ישירות למצבו הכלכלי וכי אלה שישכילו להתמודד עם הקשיים — יישרדו. כשנשאל מה יהיה דינם של האחרים, השיב בפשטות — צריך לדאוג לכך שלהתיישבות יגיעו אלה המתאימים לכך, או לחילופין — שהממשלה תדאג לחלשים ולנחשלים.

הניסוי החרשני, שפירושו ביטול רעיון האחריות ההדדית והמרתו ברעיון האחריות האישית, למעשה אינו חרשני כל כך; מה שהיה חרשני באמת הוא הניסיון, הנמשך כבר למעלה מ־60 שנה, של יצירת חברתית חדשה ומתקדמת, בה מתקיימים אחריות וסיוע הדדיים, המבטיחים כי העושר והרווחה ייחלקו בין כלל חברי הקבוצה ולא יהיו נחלתם של המוצלחים או בעלי המזל בלבד. נדמה, כי היום ישנה אכזבה רבתי מרעיון זה, וכי גוברת והולכת המגמה לשוב לשיטות הטבעיות, לכאורה, של אחריות הפרט לעצמו ולגורלו.

רק תמימות היא לחשוב, שהאכזבה מן הרעיונות השיתופיים והסוציאליסטיים קיימת רק בסקטור המושבים. קיבוצי התק"ם, שדנו בשבוע שעבר בנושא הסיוע ההדדי בין קיבוצים, הגיעו להחלטה רק לאחר דיונים קשים ונוקבים. קיבוצים חזקים שאלו את עצמם ואת חבריהם מדוע מי שניהל את ענייניו הכלכליים בזהירות באחריות ובתבונה חייב לתמוך בקיבוצים, שניהלו עצמם בצורה בזבזנית וחסרת אחריות. אמנם בסופו של דבר הוחלט לקיים את מערכת הסיוע ההדדי, אך המשקע בוודאי לא נעלם, והשאלות ישובו ויעלו על פני השטח, ואולי מוקדם מכפי שאנו סבורים.

שאלות ותהיות אלה, בדבר האחריות המשותפת ותרומתה להתפרקות מאחריות, מעסיקות לא רק את אנשי ההתיישבות העובדת לסוגיה. אני יכולה להעיד שבפגישות עם ציבורי עובדים מכל סוג ומין תמיד נשאלת השאלה שעניינה: האם אין ההסתדרות שוגה בכך שהיא מגוננת על עובדים, שאינם ראויים להגנתה, ובכך מסייעת לפגיעה מתמשכת במוסר העבודה? שאלה זו נשאלת על ידי עובדים מתוחכמים ועל־ידי עובדים פשוטים כאחד, בשפה רהוטה כמו גם בשפה עילגת ומהוססת; והשואלים אותה דורשים תשובה אמיתית וכנה לבעיה אמיתית המטרידה אותם.

הרעיון הסוציאליסטי המרכזי, לפיו זכותו של כל עובד להתקיים בכבוד מפרי עמלו („להתייצב בן חורין מול עבודתו"), השתבש משהו בתהליך יישומו. הסוציאליסטים — בארץ ובעולם — לא נערכו אידיאולוגית למהפך ערכי זה, ומצאו עצמם במצבם של אותם גנרלים, המנהלים את מלחמות היום בכלי הנשק של האתמול: ההגנה על העובד המשיכה להיות הדגל המרכזי במאבקים המקצועיים, מבלי שניתנה הדעת להיבטיה ולתוצאותיה הלא חיוביות. במקום להיאבק על הזכות לעבודה יצרנית מצאנו עצמנו נאבקים על הזכות למקום עבודה — ואין זה חשוב אם העבודה בה מדובר היא בעלת משמעות כלשהי למבצעיה, לצרכניה או לחברה בכלל. שלא ברצוננו וללא כוונת זדון מצאנו עצמנו מגינים על מיעוט של בטלנים וחסרי מוטיבאציה, שמצאו הגנה תחת המטריה המקודשת כמעט של הזכות לעבוד ולהתפרנס. חמור מכך — סייענו להפוך ציבורי עובדים רחבים, בעלי כוונות חיוביות ורצון כן להתפרנס מעבודה יצרנית, שיש בצידה משמעות, לציבור של נזקקי סעד בתחפושת של עובדים. ואין כמו העובדים היודעים את האמת על עבודתם, אופייה ותרומתה לחברה. משנטלנו מן העובד את גאוותו על פרי עבודתו, הותרנו בידיו רק את הרצון להשיג הישגים חומריים, שאין להם ולא כלום עם עבודתו. במצב דברים זה אין כלל להתפלא על העובדה, שבעיצומו של המשבר העמוק הפוקד את „סולל בונה", למשל, מנהלים העובדים מאבק חסר־פשרות לקבלת תוספות שכר, או מכך שעובדי אליאנס גם הם תבעו תוספות שכר ניכרות (ואף זכו בהן) בעת בה צובר המפעל הפסדים, ותוך שהם מציעים לראשי חברת העובדים למכור את מפעל השוקולד שזה עתה נחנך בכדי לממן תוספות שכר אלה. במאבק למען הישגים חומריים אישיים — הסולידאריות המעמדית ותחושת האחריות ההדדית הן הראשונות הנופלות חלל.

כמובן, אפשר להמשיך ולדבוק בדוגמות הישנות, ולהתייצב אוטומאטית לימינו של כל ציבור עובדים ודרישותיו; זוהי דרך קלה לטווח קצר, שיש לה אף סיכויים לשאת פירות אלקטוראליים כלשהם. אפשר גם לקרוא לדרך זו בשם סוציאליזם. ברם, לעניות דעתי רוח הסוציאליזם האמיתי מחייבת היערכות רעיונית חדשה, המותאמת לתנאי הזמן והחברה. לא עוד הליכה אחרי או עם ציבור עובדים — אלא הליכה לפני ציבור העובדים, תוך התוויית דרך וכיוון לחברה כולה. הסוציאליזם הרלוואנטי חייב לפעול ללא ליאות ליצירת מקומות עבודה יצרניים ולבניית הכלים המתאימים, שיאפשרו לעובדים להתאים עצמם באופן רצוף למקצועות ולמקומות עבודה חדשים תוך שמירה על זכויותיהם ומעמדם. הסוציאליזם האמיתי לא רק שאסור לו להגן על המעטים החריגים בקרב ציבור העובדים, המשתמשים לרעה בהגנה המקצועית — שומה עליו להוקיעם בראש חוצות.

כל תורה חברתית זקוקה לריענון ולחידוש מעת לעת בכדי להוסיף ולהיות רלוואנטית למציאות החברתית אליה היא מתייחסת. אם לא נרענן ונעדכן את מערכות המושגים שלנו, ונתרגם אותן בהקדם למשנה חדשה, נמצא עצמנו בעמדת מיעוט חסר־השפעה של ממש, בעוד שציבור העובדים, אותו אנו אמורים לייצג, ינהה אחרי הליבראלים נעימי־הסבר ומצוחצחי־הלשון, המציעים לו פתרונות הנראים אמיתיים, לכאורה. עד שיגלו העובדים את התרמית והזיוף יעברו ימים הרבה — והנזק שייגרם יתכן שיהיה בלתי הפיך.

משיכות יזור מכה ומשם

יהודה להב

החוטאים והפסולים

כ אשר יחזור הרב יצחק פרץ למשרד הפנים — גם מי שהנבואה לא ניתנה לו, יוכל לש כך בלי נטילת סיכון רב מדי — ויתחיל בהכנת רשימות של פסולי חיתון, יהיה עליו גם את המיקרה שלי ושל רבים כמוני. כדי להקל עליו, אספר לו את קורות התחתונ לאחר שהתפטרותו קיבלה תוקף, וודאי יש לו די זמן לקריאת עיתונים.

זה היה בראשית שנות ה־50. המצוקה בקיבוץ היתה גדולה ורק כאשר „הצטברו" שהתחתנו („נכנסו לחדר משפחה", כפי שאמרנו: אף על פי שהיה זה אוהל ולא חדר), נערכה להם משותפת. רב לא הוזמן. ראשית לא נזקקנו לרב. שנית, זה עלה כסף, וכסף לא היה לנו. למצוא בהווי של אותם ימים: לקיבוץ כיסופים קראו תחילה עין כסף, ושמו שונה על־ידי לאחר שהחברים החלו לקרוא לו „אין־כסף"...

המצב השתנה כאשר החליט שר הקיצוב, דב יוסף, להעניק לכל זוג, עם נישואיו, תלושים לקניית מצעי־מיטה. הגזבר עשה חשבון מהיר ומצא, שהזמנתו של רב לעריכת חתונה תעלה ההפרש בין מחירי המצעים על־פי ההקצבה לבין מחירם בשוק השחור. זה היה נימוק מכריע. הוחלט: מתחתנים. מה גם, שבמרוצת הזמן היתוספו חמישה זוגות שנכנסו לחדרי־משפחה.

אולם, עד שהרב הוזמן, כבר נשאו שתיים או שלוש מן הבחורות בטן גדולה. ולא היה זה נאה ישיא „בתולה זו", כשכרסה בין שיניה. ועל כן הוחלט להעמיד תחת החופה במקומן בחורות שגם־כן לא היו בתולות, אבל סימני הריון בכל זאת לא ניכרו בהן.

גם הבחורים לא היו חתני־האמת בכל חופה וחופה. במקרה שלי, למשל, הוסע הרב לקיבוץ שהביאה עימה גם 12 טון מלט. פריקת המלט היתה עדיין בעיצומה, כאשר הרב כבר התכונן בטקס. ולפיכך ביקשתי מאחד החברים שימלא את מקומי. בטקס, כמובן, לא בפריקה, חלילה. התפתה? כיוון שלכל זוג נתנו ללגום מבקבוק־היין היחידי שהיה לנו, והוא אהב יין. התאכזב מרה: היין לא הספיק לחמשת הזוגות, כי הרב לגם עם כל זוג לגימה גדולה, וכדי החסר, מזגה המחסנאית לתוך בקבוק היין קצת קפה שחור לפני שהזוג האחרון נעמד תחת החופה. שהתנדב למלא את מקומי, שמר לי טינה עד סוף ימיו על שנאלץ לבלוע את התערובת יין וקפה.

אגב, לא היתה לנו כל כוונה לפגוע בדת או ברב שערך את הטקס, פשוט, כל העניין חשוב כקליפת השום, ואילולא כפו עלינו — בשל המצעים הזולים! — את הטקס, קרוב לוודאי עצם היום הזה לא הייתי מגיע למגע, ולו גם עקיף, עם הרבנות.

האם החתונה שלי תופסת, הרב פרץ? וחתונת שאר הזוגות „המתחלפים"? ומה בעניין החיים עם גרושות? ומה על אלה שנישאו במכסיקו או בקפריסין? ומה על אלפי זוגות מבריה"מ, שיש יותר מספק בדבר יהדותו של אחד מבני־הזוג; וגם אם אין ספק כזה, לא נישאו „כדת משה וישראל". ומה על ילדיהם? כולם פסולי חיתון, הרב פרץ?

אופן הרישום של שושנה מילר בתעודת־הזהות שלה לא ישנה את המצב כהוא זה. לטעמך, כל הארץ טמאה, כל הארץ מלאה פסולי חיתון. מה שנראה בעיניך טומאה, לא תצליח לטאטא גם אם תתקין ארובת־טומאה לכל בית; ואפילו אם תכניס טלוויזיה במעגל סגור תחת כל ותצמיד אליה מחשב, לא יוכלו אנשיך להרכיב רשימה מעודכנת של כל החוטאים והפסולים — אלה, שאינם מקבלים את מושגיך ואת אורח חייך. אין טעם להיטפל דווקא לשושנה מילר, מתעקש לקרוא לה סוזן. דרך אגב, מה דעתך על שמה של גולדה מאיר? ועל חברך בממשלה שפירא? ובכן, אין טעם להיטפל לשושנה מילר או לאתיופים. הרי בעיניך, היהדות שלי ושל מפוקפקת באותה מידה.

חבריך החרדים הסיקו את המסקנה המתבקשת: הם מתבודדים ברובעיהם ומתחתנים רק עצמם. אפילו חוזרים בתשובה פסולים לחתונה בעיניהם. אני רוצה לומר לך בכל הכנות — טענות, אין לנו טענות: זכותכם לחיות כפי שאתם רוצים. רק הניחו גם לנו לחיות כרצוננו.

אולי תבין, שבסיכומו של דבר אתה עמל לשווא. ממילא לא נאמץ את אורח־חייך, ושום קואליציה לא ישנו מציאות זו. ברוכה אם כן לכתך הביתה, הרב יצחק פרץ. אם תשב בבית חודשים בלבד גם זו לטובה. לפחות לא תפריע להנהגת שעון קיץ — ווה יהיה מהתפטרותך.

שכבי"ץ

צד"ל עומד נגד מכוניות תופת וחמורים ממולכדים, אך נכשל שוב ושוב מול התקפותיהם המתוכננות היטב של אנשי חיזבאללה. כישלון חרוץ, המוביל גם לעזיבה הולכת וגוברת של שורות צבא דרום לבנון. השכבי"ץ של צפון המדינה קורס תחתיו

יהודה צור

חייל צד"ל בעמדת שמירה במוצב נבי זואד בצפון אזור הביטחון צילום: עופר קרני, יח' דובר צה"ל

ה שבוע שוב נגרמו לצד"ל אבידות כבדות: עשרה הרוגים וחמישה פצועים קשה. לאחר חודש בו נמנעו המחבלים, אנשי „חיזבאללה", מתקי־פת מוצבי צד"ל הממוקמים לאורך גבולה הצפוני של רצועת הביטחון, הצליחו אנשי הארגון השיעי הקיצוני להפתיע שוב את חיילי צבא דרום לבנון.

מאז ספטמבר האחרון נפגעו רבים מאנשי צד"ל, המוצבים בהגנה סטאטית במוצבים, ובכך הוכיחו שוב, כי אינם מתאימים למלא את ייעודם — מניעת התקפה על רצועת הביטחון ועל יושבי המוצבים עצמם. כמה מפגיעות אלה, בייחוד כאשר ליוו נפילתם של כמה ממוצבי צד"ל, גרמו גם לירידת מוראל של אנשי צבא דרום לבנון, ובמקביל — לעליית קרנם של אנשי „חיזבאללה". אלה קיימו תהלוכות ניצחון בחוצות צור וצידון, בו הוכלו נגמ"שי־שלל ולפחות במקרה אחד — גם גופתו של אחד מחללי צד"ל כפי שאירע השבוע במוצב באיזור ברעשית.

ניצחונם של אנשי „חיזבאללה" נובע מן העובדה, שמאז חודש ספטמבר האחרון הם נוקטים בשיטת לחימה חדשה ויעילה יותר, לעומת השיטה הישנה, שגרסה שימוש במכוניות־תופת ובחמורים: עד חודש מאי נכשלו כל מאמציהם של אנשי „חיזבאללה", המפלגה הסורית הסוציאליסטית וגופים קיצוניים אחרים, להחדיר מכוניות־תופת לתוך רצועת הביטחון. גם אם נגרמו אבידות לאנשי צד"ל הצליחו אלה למנוע את החדרת מכוניות־התופת במשך ארבע־עשרה פעמים (!) ופעמיים את החדרת החמורים, הנושאים על גבם מטעני חומר־נפץ רבי־עוצמה. יותר מכך, אף כי בחודשים מאז־ספטמבר בהתקפות מרחוק ובמארבים, עדיין נמנעו מתקיפה ישירה של מוצבי צד"ל.

מחודש ספטמבר השתנתה השיטה. בתחילה הותקף מוצב ליד קנטרה, מערבית למנרה. שלוש פעמים הותקף המוצב ובכל פעם נפל לידי המתקיפים. כך אירע גם למוצב ברעשית. ושיטת ההתקפה הישירה הזו הפכה לשיטה העיקרית, גם אם נכשלה מדי פעם: במעבר הגבול בבית יאון התקיפו אנשי אמ"ל את המוצב לפחות שמונה פעמים, אך כל ההתקפות נהדפו על־ידי מגיני המקום. וגם מוצבים אחרים, הממוקמים מצפון לכופור, הותקפו שלוש פעמים, ובכל פעם הצליחו המגינים למנוע את נפילתם. עם זאת, במשך שש פעמים, לרבות ביום שישי האחרון, הצליחו אנשי „חיזבאללה" לכבוש מוצבים, להשתלט עליהם, לפגוע ברוב מגיניהם ולעיתים אף ליטול עימם נגמ"שים, נשק ושלל אחר.

התקפות עם שחר

א ת השיטה החדשה אימצו, כפי הנראה אנשי „חיזבאללה", לאחר אימונים לגיבוש פלוגות, הפועלות כיחידה מגובשת, בקני־מידה הצבאיים המקובלים בלבנון. שוב לא מדובר כאן בהתקפות פראיות של המון שלוחי־רסן המסתער ויורה מכל העברים, אלא — כפי הגדרתם של גורמים צבאיים — בהתקפות המבוצעות בצורה מקצועית. „מדובר כאן בשיגרה צבאית, הכוללת תצפיות מבעוד מועד, קבוצת פקודות, מסע ליער, התפצלות הכוח ליחידות משנה. הם מציבים רתק בעמדה נוחה ומתקיפים לאחר הרעשה של מרגמות ומקלעים כבדים. זוהי שיגרת ההתקפות האחרונות, שבכל המקרים מדובר בלא פחות מ־50 מחבלים „לוחמים".

תיאור זה אומת בעדותו של ניצול צד"ל היחיד מבין מגיני מוצב ברעשית. הוא סיפר, כי לפחות מאה לוחמים נטלו חלק בהתקפה המתואמת על המוצב, שתשעת מגיניו לא הצליחו להדפה: שישה מן המגינים נהרגו, שניים נפצעו קשה והצעיר מאנשי המוצב הצליח, כאמור, להסתתר מבעוד מועד ולספר, מאוחר יותר, מה אירע.

בכל ההתקפות מדובר בהתקפה עם שחר, המותירה בידי המתקיפים שהות מספקת לחזור לפני שציר בריחתם יתגלה באור יום. הדבר התמוה הוא, שבמקרים רבים, כפי שאירע גם בהתקפה האחרונה, ביום שישי, מצליחים אנשי „חיזבאללה" להסתלק עם שללם עוד לפני שאנשי צד"ל מגיעים עם תגבורת למקום. לפני שבוע, משהאיר היום, ואנשי המוצב שהותקף לא השיבו לקריאות באלחוט, נשלח למקום כוח צד"ל אשר רק מצא את החללים והפצועים. אולי זוהי התוצאה של צורת ההגנה של אנשי צד"ל,

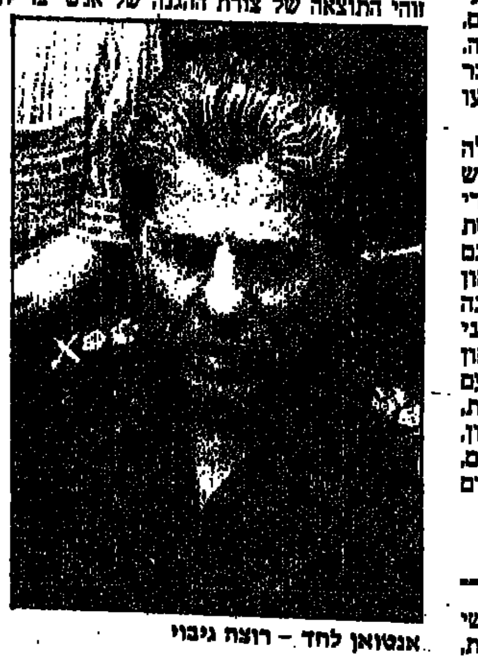

אנטואן לחד – רוצה גיבוי

הנאלצים, בכמה מקרים, להשתמש במבנים רגילים כתור מוצבים: רק בתקופה האחרונה, לאחר שנלמדו לקחים מהתקפות „חיזבאללה" שבמהלך חודש ספטמבר, הוחלט לבנות מוצבים הדומים לאלה של צה"ל, תוך שמירה על מיגון וביצור המקובלים בישראל. „צד"ל מסוגל להגן על מוצבים גם אם עדיין לא הגיע לרמת האימונים וליכולת שאנו מייחלים לה. זו הסיבה לכך שבאחרונה החלו אימונים אינטנסיביים, הבאים ללמד את אנשי צד"ל כיצד להדוף התקפות על מוצבים. במקביל, התחלנו לבצר מוצבים ישנים בצורה טובה יותר ולפרוש מוצבים חדשים בעמדות נוחות יותר להגנה", אומר גורם צבאי בכיר.

נשירה משורות צד"ל

ע ד כה לא השתנה הרכבו העדתי של צבא דרום לבנון. 75 אחוז מאנשיו עודם נוצרים, כ־20 אחוז שיעים וכ־5 אחוזים דרוזים. והרכב צד"ל אינו משקף, בהכרח, את הרכב האוכלוסיה ברצועת הביטחון: מתוך כמאה וחמישים אלף תושבים ברצועה למעלה משישים אחוז הינם שיעים, עשרים אחוז נוצריים, עשרה אחוז סונים ועשרה אחוזים דרוזים. הנוצרים לוקחים על עצמם את רוב משימותיו של צבא דרום לבנון, ולעיתים קורה, שכמה כפרים מספקים את מירב המגויסים לצד"ל. כפר קליאה, מקום הולדתו של רס"ן חדד, מספק עד היום כשליש מכוח האדם של צד"ל כולו — 800 מאנשי הכפר משרתים בצד"ל, 200 לוחמים אחרים מצד"ל הם תושבי הכפר הנוצרי רומייש, וכמה כפרים נוצריים מספקים את שאר הכוח הנוצרי.

גם האבידות אינן משקפות, בהכרח, את החלוקה העדתית: ארבעת ההרוגים, שנפלו ביום שני השבוע כתוצאה מהפעלת מטען חומר נפץ, כאשר התקרב הנגמ"ש שלהם לבנת־ג'בייל, היו כולם שיעים מהכפר עיתרון שבגיזרה המרכזית. ששת ההרוגים בהתקפה על מוצב ביום שישי האחרון הינם תושבי הכפר רומייש הנוצרי. „אין ספק שההתקפות פוגעות במוראל של אנשי צד"ל, כאשר בכפר כמו רומייש, בו חלק גדול מהגברים משרתים בצד"ל, מובאים שישה לקבורה אחת, אין ספק שהמוראל במקום ירוד. זאת, גם אם בלבנון רגילים להרג ולמלחמה הנמשכת כבר למעלה מעשר שנים", מציין גורם צבאי.

בצד"ל מודים שלפחות 250 איש מקרב הלוחמים עזבו את שורות הצבא בחודשים האחרונים. ישנם הטוענים, שהמספרים האמיתיים גבוהים בהרבה. חלק מן העוזבים הינם אנשי הפלנגות, שהצטרפו לצד"ל עם נסיגת צה"ל מדרום לבנון, תוך ציפייה לחידוש שלטונה של ישראל בדרום לבנון. משנתכזבה תקוותם שבו שישים מהאנשים לאיזור ביירות, כדי להצטרף לפלנגות מחדש. עוזבים אחרים הם כאלה, שהחליטו ללמוד באוניברסיטאות בלבנון. אולם, אין ספק שחלק ניכר עזב את שורות צד"ל בעקבות התקפותיהם המתחדשות של אנשי „חיזבאללה" ובעיקר עקב האבידות שהסבו לצד"ל.

צד"ל מנסה להתגבר על מכת העזיבות בכמה דרכים. בין היתר הוחלט להעלות את משכורתם של אנשי צד"ל בצורה עקיפה, על־ידי תשלום בדולרים. המשכורות בצד"ל נעות בין 100 דולר לחייל ל־150 למ"פ. באינפלציה של 60 אחוזים לחודש בלירה הלבנונית, כמו בחודש דצמבר האחרון, מהווה, למעשה, התשלום בדולרים העלאה בדרך עקיפה. אולם, ה„שיטה" המעניינת ביותר היא החובה שחלה מעתה על כל תושבי רצועת הביטחון, והחפצים לעבוד בישראל, להציג אישורים, המעידים שלפחות אחד מהגברים שבמשפחה משרת בצד"ל. אם האחות רוצה לעבוד בישראל, עליה להביא אישור שאחד מאחיה ממלא חובתו בצד"ל. במלים אחרות, על 900 תושבי רצועת הביטחון, העובדים מדי יום בישראל, למהר לשכנע את קרוביהם שעדיין לא עשו זאת — להצטרף לצד"ל.

צה"ל ויוניפי"ל: אי־מעורבות

ב התקפה האחרונה על מוצב באזור ברעשית עבר הכוח התוקף ליד אנשי יוניפי"ל, המוצבים באיזור. אלה לא התערבו, לא בדרכם של אנשי „חיזבאללה" ליער ולא בדרכם חזרה מכנה. הדבר מחזק את טענת צד"ל, לפיה יוניפי"ל לפחות אינו מונע התקפות על רצועת הביטחון. והדבר רק מגביר את המתיחות שבין שני הכוחות, כפי שמעידות תלונותיהם של מקורות יוניפי"ל, הנוטרים שפעמים רבות בשבועות האחרונים הותקפו עמדות כוח האו"ם ע"י צד"ל בירי ארטילרי.

גם צה"ל מקפיד לציין, שבכל ההתקפות על מוצבי צד"ל בחודשים האחרונים לא התערב צה"ל באופן ישיר ולא סייע לצד"ל. אולם, גם עובדה זו מגלה את הדילמה הקשה העומדת בפני צה"ל ובפני מדינת ישראל. גורמים ישראלים סבורים, שייתכן כי כוונת „חיזבאללה" היא לגרור מחדש את צה"ל למעורבות גדולה יותר ברצועת הביטחון — ובמקרה חמור עוד יותר — גם מצפונה לה. לדעת גורמים אלה, אין לצה"ל אפשרות לעמוד מן הצד לאורך זמן, כאשר מוצבי צד"ל מותקפים זה אחר זה, משום סכנת התמוטטות של צבא דרום לבנון. זה הוא המניע להגברת הסיוע העקיף — ולעיתים אף ישיר — שמעניקה ישראל לצד"ל. גם המטריה של צה"ל בפעולות תגמול של צד"ל נהפכת לישירה, כפי שאירע השבוע עם התקפת מטוסי חיל־האוויר על עמדות „חיזבאללה". ארגון „חיזבאללה" לעומת זאת, נמנע עד כה, למרות הצהרותיו, מתקיפת כוחות צה"ל ועמדותיו ברצועת הביטחון. היו אלה דווקא המחבלים, אשר הושמדו בעת שניסו לחדור לתוך רצועת הביטחון ונתקלו בכוחות צה"ל המעניקים סיוע בגיבוי לצד"ל על־ידי סיורים ופעולות יזומות בשטח.

גם היום יודעים בצד"ל, שללא גיבוי ממשי בשטח, כפי שנותן צה"ל, אין אפשרות להמשך קיומו של צבא דרום לבנון. עתה חייב צה"ל להחליט, אם עליו להגביר את מעורבותו או לפחות לבצע פעולות־תגמול בקנה־מידה נרחב יותר ובשיטות חדשות נגד ריכוזי „חיזבאללה". שכן, כיום צה"ל הוא הגורם היחיד, המונע את פירוקו של צד"ל או לפחות את החלשתו הניכרת.

מספרים ואנשים

לצד"ל 2400 חיילים, מספר קטן בכמה מאות מזה שהיה לו לפני כמה חודשים. מאז כינונה של רצועת הבטחון במאי 1985 נהרגו 104 חיילי צד"ל, ו־200 אחרים נפצעו, חלקם באורח קשה. בהתחשב בעובדה, שרוב חיילי הכוח הינם נוצריים, המדובר הוא באבידות בקנה מידה גדול יחסית למספר התושבים הנוצריים. ל־35 אלף נוצרים המתגוררים ברצועת הבטחון מהווה מספר אבידות בסדר גודל כזה מכה קשה.

צד"ל מחולק לארבעה גדודים קטנים, לרבות גדוד דרוזי בגיזרה המזרחית. הכוח מצוייד בכמה עשרות טנקים, שרמנים — טי 54 ו־טי 55, שנפלו שלל בידי ישראל ונמסרו לצד"ל.

לכוח גם יחידה ארטילרית של תותחים, ביניהם כאלה בקוטר 155 מ"מ.

טפטופי כנסת
מוטי בסוק

אימפוטנציה דתית

התפטרות השר פרץ ושובה של הגברת הזקנה הידועה בשם „מיהו יהודי", החזירו השבוע את הצבע האדום ואת האדרנלין לחיי הכנסת.

העובדה כי שני הנושאים חלפו-עברו מהעולם, בשקט יחסי, מוכיחה, כי בקואליציית האחדות, המפסידים העיקריים והגדולים, הם נושאי הסחיטה הדתית. אבד לש"ס, אגו"י, המפד"ל ואחרים כוח המיקוח שלהם. גם בנושאים הכספיים, אולם בעיקר בנושאים מהותיים-עקרוניים.

החל מיום שני השבוע יהיה הרב פרץ חבר בוועדת החוץ והביטחון (במקום סגן השר פנחסי). רוני מילוא כבר החל ביום שלישי השבוע בניווט משרד-הפנים. בניגוד לתקופת ד"ר בורג והמנכ"ל קוברסקי יש היום במשרד הנהגה צעירה. מילוא (39) והמנכ"ל דרעי (27), ממש ילדים.

בש"ס התבדו כל הציפיות והתחזיות המוקדמות, בעיקר אלו של השר פרץ. ציפו שם, כי איום ההתפטרות יעמיד הן את הליכוד והן את המערך על הרגליים. התברר, כי בליכוד, להוציא את רה"מ שמיר ואנשי לשכתו, איש לא התרגש. דוד לוי, סגן רה"מ, ארז את החבילות, אמר יפה שלום לרב פרץ ונסע לקנדה הרחוקה. כשניסו להשיגו, לקראת „מיהו יהודי", אמרו במשרדו כי לא ניתן למצוא אותו. גם דן מרידור, האיש של שמיר ל„משברים" נוסח ש"ס, אמר יפה שלום ונסע לחו"ל. אריק שרון, הנערץ בש"ס, עמד גם הוא מנגד ולא התערב. היו רבים וטובים בליכוד, לא רק בין הליבראלים, שהתבטאו, כי אם ש"ס רוצה ללכת, שתלך. ניתן להסתדר בלעדיה. בש"ס אומרים, כי השר פרץ רגיש מאוד לכבודו. הוא לא יסלח לליכוד את היחס המזולזל של משבר מילה.

התגובה של המערך הייתה בוטה הרבה יותר. להוציא את רפי אדרי, עמדו כל מנהיגי המפלגה מהצד. כך שמעון פרס, שרק לפני כמה חודשים למד תורה אצל הרב עובדיה יוסף. כך יצחק רבין וחיים בר-לב. אפילו יצחק נבון ומשה שחל, אנשי הקשר עם ש"ס בכל ימות השנה, מילאו את פיהם מים. גם מזכ"ל העבודה, עוזי ברעם. ואילו הח"כים מן השורה, ביום שני השבוע, אף הרחיקו לכת, וקראו ברוש-גלי ובפומבי: תנו להם ללכת. כך חיים רמון (ש"ס מפלגה קיצונית, פנאטית, שתמיד מצביעה נגדנו), כך הרב מנחם הכהן (הרב פרץ מערער על הדמוקרטיה הישראלית), וכך ז'ק אמיר (והרב פרץ אינו מייצג את היהדות המרוקנית, המתונה הסובלנית והנבונה), וכך פרופסור שבח וייס (הם איכזבו אותי).

אולם גם בש"ס, ההתפטרות לא עברה בשקט. בשבועיים הקרובים, עד להכרעת מועצת החכמים בשאלת ההשתתפות בקואליציה, נזכה להרבה מאבקי כוח וכותרות בעיתונים, סביב השאלה אם ש"ס צריכה לשבת בפנים או בחוץ.

הרב פרץ, גם מתוך שיקולים אלקטוראליים, גורס, כי לש"ס אין מה לחפש בקואליציה. משמע, גם סגן שר העבודה והרווחה, רפאל פנחסי, וגם מנכ"ל הפנים, דרעי, צריכים ללכת הביתה.

מתנגדיו, של השר פרץ — למעשה, כל הצמרת הפוליטית של ש"ס — חושבים אחרת. המפלגה צריכה להישאר בקואליציה. פרץ צריך לקבל תיק אחר, אם אפשר, או להסתפק בתפקיד שר ללא תיק. לדעתו, לשאלה הוו שלושה היבטים: העקרוני, הכלכלי והאישי. אם מועצת החכמים של ש"ס תקבע בעוד פחות משבועיים כי המפלגה צריכה ללכת לאופוזיציה, יטענו רבים וטובים, כי מועצת גדולי התורה של אגו"י חכמה יותר. היא פסקה עוד לפני שנות דור, כי בממשלה ציונית, בממשלה חילונית, בממשלה המעדיפה את חוק הכנסת על חוק ההלכה, אין לח"כ חרדי מה לחפש. ואכן אגו"י, גם כשהייתה בקואליציה, כמו כעת, מעולם לא ביקשה לעצמה תפקיד ביצועי של שר או מנכ"ל.

ש"ס, כמפלגה חדשה, המבקשת להתחרות במפלגה ותיקה כמו אגו"י, זקוקה להרבה מאוד כסף. ואכן פרץ, פנחסי דרעי וחבריהם, החלו בשנתיים האחרונות, תוך שהם מנצלים כספי מדינה, בבניית ממלכה פרטית לציבור הספרדי המקורב אליהם. הליכה לאופוזיציה תייבש את המקורות ותביא כלייה לישיבות, תלמודי-תורה, בתי-כנסת ומוסדות להחזרה בתשובה — כאלה שרק מקרוב הוקמו, או הנמצאים בתכנון על הנייר.

וקיים האספקט האישי. בשנתיים האחרונות שתלה ש"ס במימסד הציבורי, כמקובל במקומותינו, אנשים משלה, כולל במקומות איסטרטגיים. סביב השר פרץ נתקבצו הרבה מאוד מקורבים. אלה בנו את עתידם על קרן השפע של המדינה היהודית. ומה יעשו עכשיו? הדוגמה הטובה ביותר היא אריה דרעי מנכ"ל הפנים. המטאור של ש"ס. מי בכלל שמע עליו לפני שנתיים וחצי, דרעי היה מוכן להקריב הרבה מאוד, במושגים שלו, למען השררה. הוא אפילו הלך לשרות בצה"ל, אומנם שלושה חודשים בלבד, אבל בכל אופן שירת. הוא בנה הרבה על המנכ"לות, על הכוח, על העוצמה, ועכשיו הרב פרץ מבקש לקחת אותו איתו הביתה?

לא פלא איפוא, שכבר ביום שני השבוע, הורדרו ארבעה אינטרסנטים בש"ס, ועלו לביתו של עובדיה יוסף עם הבקשה: אנא, הורה לרב פרץ, תמליץ לחכמי התורה להישאר בקואליציה. מזכ"ל התנועה, יאיר לוי, מזכירה בכנסת צבי יעקבזון, ממלא-מקום הממונה על מחוז ירושלים (במקום רפי לוי), אלי סויסה, ודוד יוסף (בנו של עובדיה יוסף) הציעו לפטרון התנועה, להורות לרב פרץ להישאר בקואליציה כשר בלי תיק.

השר פרץ רוצה אופוזיציה. התנועה רוצה קואליציה. כן פנים לא פנים, העיקר מיניסטר, סגן שר, ומנכ"ל עם הרבה תקציבים.

סיפור „מיהו יהודי", העולה בכנסת חדשות לבקרים, ונופל באותה תדירות ע"י הרוב הלא גדול של המערך, השמאל, שינוי, וח"כים ליבראלים, הוא כבר אופרה אחרת לחלוטין. כל הסיעות הדתיות, כולן, היו נגד העלאת החוק עכשיו. אולם כולן, ללא יוצא מהכלל, לא יכלו לעמוד נגד הכוח הדוחף, המניפולטיבי, התככני, המושפע ביחסי ציבור ובכסף, של אנשי חב"ד.

לאנשי חב"ד אין ח"כ משלהם בכנסת. אולם לעומת זאת, הם מחזיקים בבית לובי קבוע, פעיל מאוד ורב-קשרים, המסתתר לעיתים תחת השם המאוד מרשים, „הוועד למען שלמות העם". בראש הלובי עומד ברקה וולף, שהפך במשך השנים לחלק קבוע מנוף הכנסת.

עד כמה איכפת היה לח"כים הדתיים מיוזמת חב"ד ניתן ללמוד מדרך התגובה של שניים: ד"ר בורג ואהרן אבו-חצירא. „מיהו יהודי" עמד לעלות ביום רביעי. ביום שלישי לקח ד"ר המפד"ל את המזוודות ונסע לחו"ל. דרך אגב, גם לפני שבעה חודשים, כשעלה „מיהו יהודי", היה הד"ר בחו"ל. ח"כ תמ"י, אבו-חצירא, שמע על „מיהו יהודי" במצרים והמשיך לטייל בשלווה בארץ הנילוס.

אבל המפד"ל, ש"ס ואגו"י, המשיכו לרקוד בארץ לפי החליל של חב"ד, נגד רצונן. הרבי מברוקלין דורש קבלות וברקה וולף עובד קשה בכנסת. בסופו-של-דבר הצילו את המר, שפירא, ופרץ, דווקא שני חילוניים — שמיר ופרס. „מיהו יהודי" לא יעלה השבוע, קבעו. והדתיים קיבלו את ה„אונס" ברצון.

„הסחר מכר" סביב „מיהו יהודי" השבוע, חשף כמה פרטים של מאחורי הקלעים, שלא היו ידועים עד כה. מתברר, כי לפני הקמת ממשלת האחדות האחרונה, כששקלו בליכוד הקמת ממשלה צרה, פנה גרופר, ביוזמתו של שמיר, (לבקשת אגו"י... וש"ס), לכל הח"כים הליבראלים. פייסי ביקש מעמיתיו לחתום על התחייבות לתמוך ב„מיהו יהודי", כשהחוק יעלה. שלושה ח"כים סירבו, ומאז הם מצביעים נגדו בקביעות. מדובר בשרה דורון ודן תיכון. על הכרטיס השלישי משחקים מדי חצי שנה, כשהנושא עולה מחדש, אוריאל לין ואריאל ויינשטין. בליכוד מעריכים, כי הדתיים איבדו, בקדנציה הנוכחית, גם כמה ח"כים מ„חרות". אהוד אולמרט, המרבה לנסוע לארה"ב ומבקר גם בקהילות הרפורמיות והקונסרבטיביות, יצביע נגד. ד"ר אליהו בן-אלישר ומישה ארנס, יאמצו את הנוהג של כמה ח"כים ליבראלים (שריר, גולדשטיין, מודעי, גרופר). ויעדרו מההצבעה.

שתיקה בצמרת

א רנכנו יפוג, ישה חט שאינו יורד לאוירונה מהכותרות. מעניין, אבל ישנו למגלה אף אחד לא שמע עליו. האם שמורי אמור משורי על הגנה והגזיל ביותר מהקופה הציבורית: ומרס. מה הוא אמור? דשרי-האוצר. משה ניסים? ושר העל-כלכלי יעקובי? ושר המסחר והתעשייה? ושר המשטרה? ושר המשפטים?

דווקא הפעם כל הדברנים שותקים. למה?

מאיר וילנר, מזכ"ל רק"ח, אמר בצדק, כי כאשר בן תמותה גונב כיכר לחם, מתוך מצוקה, מיד מכנים אותו גנב ומעמידים אותו למשפט. אולם כאשר מדובר בגנינה של מיליוני דולרים של „בן-אלמוות", מתוך רצון להיות עוד יותר עשיר, לא מכנים את יפת, יקותיאלי וחבריהם אפרתי, פקר ומי לא, בשום מילת גנאי. גם לא מתכונים להעמיד אותם לדין.

מדוע?

אין לי צל של ספק, כי בארה"ב, ארץ הדגל של הקפיטליזם, אדם כמו ארנסט יפת, כל כנופיית הדירקטורים בבל"ל, כולל אריה דולצ'ין, היו עומדים לדין פלילי. בחוק האמריקני יש מספיק סעיפים להעמיד אותם לדין. בארץ הדגל של הקפיטליזם, של ההון הבין-לאומי, גנבים כמו יפת, ו„עיוורים" כמו דולצ'ין כבר מזמן היו יושבים מאחורי סוגר ובריח. בארץ מגן עליהם החוק. ירצו, יורידו קצת מהפנסייה. לא חמישה מיליון דולר, ארבעה. לא ארבעה, שלושה. לא שלושים אלף דולר, עשרים אלף, אולי חמש-עשרה אלף. אבל משפט? השתגעתם? משפט לדולצ'ין? לארנסט יפת? לפקר? לאפרתי? הם בנו את הארץ, הקימו אותה, נתנו את כל דמם. את טיפת הזיעה האחרונה. להעמיד אותם לדין על שוד הקופה הציבורית? על עושק העם? השתגעתם?

את זה עושים בארצות לא מתוקנות, כמו סין העממית, כמו קובה, ניקאראגואה, אבל בישראל?

הציבור יודע כי אדון ארנסט יפת קנה בית בתשעים אחוז חינם, בכיכר המדינה בת"א, ועכשיו הוא דורש עבורו מעל לחצי מיליון דולר מהציבור. קוראי העיתונים יודעים, כי יפת קיבל פיצויי פיטורין מבנק לאומי בגובה של חמישה מיליון דולר וקיצבה חודשית של שלושים אלף דולר. במדור זה נחשף, לפני שבועיים, כי חשבון המשקאות החריפים של יפת בשנה, על חשבון בל"ל, הסתכם בעשרת-אלפים דולר. משכורת של כלכלן בכיר בממשלה בשנה. ביום רביעי השבוע, שמעה מליאת הכנסת עוד פרטים מנפלאותיו של ארנסט השודד: סיפר רן כהן (ר"צ): „הוא קיבל שכר מרהים, הנע בין שישים לשמונים אלף דולר לחודש בהיותו בתפקיד, חשבון הוצאות וכרטיס אשראי פתוח לו ולמשפחתו, רכב אמריקני צמוד פלוס נהג, פלוס מזכירות. נסיעות בלתי-מוגבלות לחו"ל, עם קשר ובלי קשר לפעולות הבנק, ותמיד בבזבוז המנקר עיניים ביותר, בבתי-המלון המפוארים והיקרים ביותר".

מתי פלד (המתקדמת): בבל"ל בנו מעלית מיוחדת ומטבח מיוחד לארון יפת, כדי שלא יצטרך חס וחלילה לנשום מאותו אוויר שנושמים פשוטי העם. הובאה גם מבשלת מיוחדת עבורו.

וסיכם מרדכי וירשובסקי (שינוי), עו"ד בהשכלתו: „האם אנחנו מדברים באדם שגמר את כהונתו בכבוד? הוא נזרק ע"י ועדת-חקירה ממלכתית. האם זה אדם שאחרי שהוא גמר הוא מקבל שעון זהב והולך הביתה? הביג-בן לא מספיק לו, יחד עם בניין הפרלמנט הבריטי".

אם ארנסט יפת היה אחד ויחיד למושחתים בגדול בישראל, ואם בנק לאומי לישראל היה קן הצרעות היחיד של עושקי העם, לא היה מקום להיסטוריה הציבורית. לצערי אין הדבר כך. בקרוב תחשוף העיתונות בארץ הרבה יפתים ובל"לים. גרמה לי שהיעד הראשון יהיה דווקא אחד מחבריו הקרובים של יפת — אריה דולצ'ין. על הסויטה בקינג-דיוויד. שמעתם?

רחמים

שר-האוצר לשעבר, יורם ארידור, העיר השבוע, כי הוא דווקא מבין את ארנסט יפת. לדבריו: האיש מסכן. הוא קיבל מבל"ל פיצויים בגובה של חמישה מיליון דולר בלבד. לאיש חמישה ילדים. כאבא טוב, הוא מטה לחלק את הכסף בין יוצאי חלציו. מיליון דולר לכל ילד.

או מטה הוא — יוהרן?

אחות מעודד

(המשך מעמוד 1)

חיים בעולם קיינסיני, אבל סגור, בלי סחר חוץ או לידי האצת היצוא. מכל מקום, חייבנו. הטענה כאילו הממשלה אחראית ל„השתוללה", ולכן התרופה השנה היא „ריסון הביקושים הממשלתיים", פשוט אין לה כל סימוכין בנתונים. ההיפך. כן, ההיפך. הוא המגזר הציבורי היה בדיאטה חמורה, והמעסיקים העוסקים קפצו את אגרופיהם ולא נתנו להם (בריבית ריאלית של 15%? מי המטורף אשר אעיבר לבנות זאת כשנה של כלכלת אנטי-ריגנית) המרוטינו כארכנים. לעומת זאת, ביקשו ועוז. הצריכה הפרטית הייתה הגורם המניע לגידול השימושים. לזוזף הפעילות הכלכלית היא יכולה יכלה — לו תורגמה כולה לפי המיקומי-להגדיל את התוצר הריאלי במנך אחוזים מילאים. אלא מה? לתוצרנו אין לצמוח, אין מיצייחיות לקצב התרחבות אין לו דישנים מתאימים. הוא הוזנח. בסיס נשחק. לכן היבוא הוא שגדל: יבוא אזרחי עלה אשתקד כשיעור של 17%, כשעה שהתוצר הריאלי גדל רק ב-6%. משום כך נשפכה תוספת הביקושים לחוץ לארץ. עודף היבוא האזרחי הריאלי (לפי ההגדרות המסובכות של החשבונאות הלאומית) גדל מ-6% של התוצר המקומי ל-12% ממנו. הגרעון הריאלי בסחר סחורות ושירותים לפי הגדרות פחות מסובכות ויותר קרובות אל התחושה של קורא עיתון מתעמק, גדל ב-200% עד 230%.

וזה מחזירנו אל הפרספקטיבה.

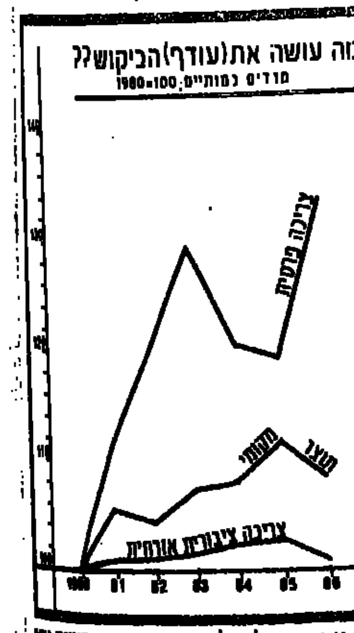

אין אסון נופל על המשק כאשר בשנה אחת חריגה (ארה"ב 1985) או שנתיים רצופות חריגות עולה התוספת לצריכה על התוספת לתוצר, במסגרת כזו זהו עדיין תהליך הפיך. „הסינטזה הקיינסינית" שבינינו רשאים לומר כי הגלגל לא יתהפך מעצמו ושבלי מדיניות ממשלתית מתערבת ופעילה תימשך הנטייה לצרוך להשתולל, תהיה גבוהה או נמוכה מן הרצוי. הנוטים לשמרנות שבתוכנו יאמרו, כי צריך לכוון, הגל יירד עד מהרה בעצמו, הכוחות הטבעיים של השוק ישיבו את שיווי המשקל של הצמיחה המאוזנת אל כנו. מדיניות פעילה עלולה אף להזיק, אם בסך הכל צריך לתקן סטייה של שנה או שנה וחצי. אבל הראשונים והשניים מחייבי אקטיביזם כלכלי ממשלתי ושולליו, מדים בבושת פנים מול תהליך מתמשך זה כמו שור של איזון מופר לחלוטין בין שני צידיו של המאזן הלאומי, מצד המקורות ומצד השימושים. התמשכות כזאת הופכת את השינוי במשק ובחברה, לבלתי-הפיך, לפחות לא באמצעים הכלכליים המקובלים (*). כשם שלאינפלציה הישראלית לא נמצא הסבר כלכלי סטאנדרטי המניח את הדעת, עד שלבסוף נזקקו הכלכלנים לחסדיו של כוח האינרציה הפוליטי, הגיוון של ההתמד של עצמו, ואשר מדעיותו עלולה להיות מוטלת בספק מתודולוגי, כדי לפתור החידה — כך גם אין הסבר לדחף הצריכה הבלתי-פוסק והבלתי-שבע מתחום הכלכלה בלבד. אפשר שזו מכת טבע אלוהית, אפשר שזו מכת הטבע האנושי המרכיב את אוכלוסיית ישראל, ובעיקר סביר לטעון, שזהו התירגום הסטאטיסטי של פוליטיקה חברתית מסוימת, שנפתחה ביוזמה עם מילות הזהב „להיטיב עם העם", ובעצם לא השתנתה מאז ביסודה. על 1986 כשלעצמה היינו בוכים במקצת כמו על כיבשה שחורה אחת בעדר. על הרצף של השנים האבודות שהיא מצטרפת אליו, אנו מיילילים מרה כמו על עדר כבשים שחורות.

(רשימה שנייה)

* את ההבחנה בין תהליך כלכלי „הפיך" ו„בלתי הפיך" לקחתי ממאמרו של פרופ' צ'ארלס קלינדנברגר בגיליון לפני-אחרון של הירחון „צלצל".

ב. סגל

בעל החידות מוקד

עם עובד·מדע בדיוני

ספר חדש בהוצאת עם עובד

דפים לספרות

במלחמה המבלבלת אנשים ואדמה
והופכת בכל ועושה עומדים ליושבים
ויושבים לשוכבים, ושוכבים לתמונות
שעל הקיר, הכל ייתכן.

יהודה עמיחי

הווידוי, התפילה והסיפור

יעקב רבי

שמחה רז: גשר צר מאוד. אמרות רבי נחמן מברסלב. ירושלים, עם פתח-דבר מאת פרופ' דב סדן. בית הוצאה כתר, 1986.

שמחה רז קיבץ עלייד מיבחר אפוריזמים של רבי נחמן מברסלב, מלוקטים ברובם מספריו „קיצור ליקוטי מוהר"ן" ו„ליקוטי מוהר"ן" על שתי מהדורותיהם ומוכתרים בכותרת שהיתה בימינו לשם-דבר: גשר צר מאוד, לפי מה שנאמר בליקוטי מוהר"ן, תנינא מ"ח: „ודע, שהאדם צריך לעבור על גשר צר מאוד מאוד, והעיקר שלא יתפחד כלל".

אימרה זו מעמידה על אתגר נורא-הוד: אף-על-פי שהעולם שהאדם שרוי בו הוא בעל ממדים מצומצמים ביותר, מה שמטיל עליו חיל ורעדה, שומה עליו לא להתייאש, לא לשקוע בפסימיות. זה בעצם מוטיב-קבע בהגותו של רבי נחמן: הוא נהג סגפנות והטיף סגפנות בקרב חסידיו, סגולה למלחמה ביצר הרע, ומכל מקום נאמן היה ליסוד החסידי של קיום מצווה מתוך שמחה. שמחה אקטיבית, מתמדת, שביטוייה זמר ומחול: חובה „לרקוד בכל יום במחשבה ובמעשה".

כמקומות אחדים מביע רבי נחמן את הכורח הקיומי כשמחה ובסילוק היפוכה של השמחה — העצבות הכרונית, המרה השחורה: „טבע האדם למשוך עצמו ל„מרה שחורה" ולעצבות מחמת פגעי הזמן, וכל אחד מלא ייסורין. על כן צריך האדם להכריח את עצמו בכוח גדול להיות בשמחה תמיד." ודאי לא קל לו לאדם להעיר ולעורר את כורח השמחה, שכן, אם תמצא לומר זוהי בראש וראשונה בעיה מוסרית: „עיקר השמחה הוא בלב, ואי אפשר ללב לשמוח עד שיסיר עקמימות שבלבו". אבל אשרי הזוכה ליישר את ההדורים שבלב, לפי ש„כל החמלות באות על-ידי „מרה שחורה" ועצבות, והשמחה היא רפואה גדולה".

שמחה פאראדוקסאלית

בדמי ימיו מת ר' נחמן באומאן, עיר מושבו האחרונה, עד שלא מלאו לו ל"ט שנים, והוא מסובל בייסורים קשים — אך כל הימים נשא נפשו ל„רפואה גדולה" באמצעות המלאך הטוב, המרפא המובהק הקרוי שמחה. השמחה הפאראדוקסאלית החייתה וקיימה אותו, כשם שכל תורתו ואמונתו וכל הפסיכולוגיה שלו עשויה מאחזים פאראדוקסאליים — דבר והיפוכו של עצמו של דבר עולים בקנה אחד. כגון: „עיקר השלום הוא לחבר שני הפכים. על כן, אל יבהלוך רעיוניך. אם אתה רואה איש אחד שהוא בהיפוך גמור מדעתך, וכשאתה רואה שני אנשים שהם שני הפכים ממש, אל תאמר שאי אפשר לעשות שלום, — אדרבה. זהו עיקר שלמות השלום, שיהיה שלום בין שני הפכים".

לכאורה יש הפכים שלעולם אינם עולים בקנה אחד ושמן הסתם חירוף וגידוף הוא להשוותם, כגון בשר ודם ובני-תמותה מזה והקדוש ברוך הוא מזה. אך לרבי נחמן היה העוז לקרב את מעלתו של צדיק, רבם של חסידים, לרום-מעלתו של ריבונו של עולם. לא זו בלבד שאמר כי „הצדיק הוא צלם אלוהים של הדור" וכי „אם מאמינים בשם יתברך, שהוא חי וקיים תמיד בכל דור ודור, צריכים להאמין שגם הצדיקים מצויים בכל דור ודור", אלא הוסיף ואמר — הפלא ופלא — ש„הצדיק מלמד את הקדוש-ברוך-הוא כתורתו איך לנהוג עימנו" הווי אומר, אלוהים הוא מקור-ההשראה להליכותיהם של בני-אדם, אבל בני-אדם מסויימים, מצויינים, שכל אחד מהם הוא בבחינת „צדיק יסוד עולם". מסוגלים לנווט את אורח השימוש בתורת השם על-ידי השם בכבודו ובעצמו. צא וראה איפוא שהאמונה אליבא דרבי נחמן היא אוטונומית יותר משהיא הטרונומית: הסיטריות שלה היא מן האדם אל האלוהים, ואף זאת, כביכול: חייב אדם להתמודד עם הקב"ה. לחתור לנצחון במאבק עימו, שהרי לא בכדי מצינו בתהילים (ד. א) „למנצח בנגינות מזמור לדוד" ולא בכדי אומרת הגמרא (ביצה קיט) „זמרו למי שמנצחין אותו ושמח": מי שרוצה להיות איש ישראלי — „נמצא כביכול שרוצה לנצח את השם יתברך, כביכול, והשם יתברך יש לו שמחה מכך שמנצחים אותו, כביכול".

סיפור המטהר את המחשבה

ר' נחמן מברסלב סופר אמן היה, משכמו ומעלה. יצירתו הספרותית היא הרבה מעבר לז'אנר של ספרי יראים וסיפורי מעשיות. אמת נכון, הסיפור הוא אמצעי לתכלית, והתכלית היא אמונית: „מלבישים את התורה בסיפורי דברים חיצוניים, למען יוכל האדם לקבל את הרפואה הגנוזה בה, כי גם התורה עצמה מלובשת עתה בסיפורי מעשיות, מחמת שלא היה אפשר למוסרה כמות שהיא". אבל מלבד התכלית האמונית נודעת לסיפור תועלת רוחנית: „על-ידי סיפור המעשה האדם מטהר את מחשבתו ומשיג מוחין דגדלות".

כשם שהיה רבי נחמן סופר אמן, המיטיב לכלכל סיפור שכל שעה היא שעתו, שהוא מודרני תמיד ואינו מתיישן לעולם, כך היה אמן-פרגוג, המטיף חכמה ודעת על הצד המקורי והחרשני ביותר. לא שהיה „יהודי פיקח", שפיקחותו מבריקה אך אפשר שהברק שלה יועם והוא ככספית חמקמקת זו — אלא חכמתו אחראית, בונה, ומעלתה כנ"ל בהשגת „מוחין דגדלות". הוא היה אומר: „עיקר האדם הוא הדעת, ומי שאין לו דעת — אינו מן היישוב ואינו מכונה בשם אדם כלל, רק הוא בחינת חיה ברמות אדם". יתירה מזו: יכול אדם להיות חסיד ומאמין בכל מאודו — וחסידותו ואמונתו לא יעמדו לו ולא יצילוהו מחטא אם אינן רצופות דעת, או כלשונו: „כשאדם מאמין בצדיק בלי דעת, אפשר לו ליפול. כי מאמונה בלבד אפשר ליפול, אבל אי אפשר ליפול מאמונה שיש עימה גם דעת". יישוב הדעת, שלמות הדעת — הם מושגים של זמן, ושיעורו של זמן מהו? תשובתו של רבי נחמן משתמעת לשתי פנים או לשני שיעורים: (א) זמן מועט או מרובה, כגון: „זכייה גדולה היא לאדם, כשהוא יכול ליישב את דעתו לפחות שעה אחת ביום, שיוכל לחשב את דרכו — מה עשה אתמול ומה עליו לחדש היום. (אבל) לא כל אחד זוכה לכך, כי יש בני-אדם שחייהם חולפים ועוברים ואין להם אפילו שעה אחת של פנאי ליישוב הדעת". או כגון: „כשזוכה אדם לשלמות הדעת, יכול הוא לעבוד את השם יתברך ברבע שעה, מה שאדם אחר צריך לעבוד שבעים שנה"; (ב) רדוקציה של הזמן, התירתו לאפס: „מי שיש לו מקצת שכל מבין שאין הזמן כלום. כי העבר אין והעתיד אינו עדיין, וההווה כהרף עין. נמצא שהזמן הוא רגע".

שוב ושוב, כגון באסופת האמרות הדנות בענייני הנהגה ושררה, מתריע רבי נחמן על קילקול שורת האמת, כביכול בשמן של כוונות רצויות: „פעמים סבור אדם שיש לו רחמנות על העולם, שאין לו מנהיגים, ורואה עצמו אנוס ליטול את מושכות ההנהגה לידיו. אך האמת היא שהוא פשוט רודף אחרי הכבוד, אלא שמתרץ רדיפתו ברחמנות". ועוד באותו מדור של הנהגה ושררה אנו מוצאים פריטה על נימת-הקבע של מלאנכוליה, שהרבי מברסלאב חזה אותה מכשרו כל ימיו והיה נאבק עימה בכל מאודו: „עצבות ומרה שחורה, הם בחינת עפרוריות על לב האיש הישראלי. שעל-ידי זה אין הלב יכול לבעור ולהתלהב... ומנהיגי הדור האמיתיים מנשבים ברוחם הקדוש ומנפחים העפרוריות... ומלהיבים לבבות ישראל לשם יתברך".

ארץ-ישראל על בתיה וחצרותיה

רבי נחמן קיים בגופו, בייסורים רבים, את מצוות העלייה לארץ-ישראל. באמת השתוקק לעלות ולהתיישב בארץ בלי מחיר של ייסורים — כדרך הטבע הלוואי ועלה בידו לקנות ולארש לו את הארץ „כפשטות, עם אלו הבתים והחצרות". ארץ-ישראל, מציין שמחה רז בהקדמתו ל„גשר צר מאוד", היא אכסניה במישנתו של הבראסלאבי. „המקום שלי", מורגל היה בפיו של רבי נחמן, „הוא רק ארץ-ישראל. וכל אימת שאני נוסע, הריני נוסע רק לארץ-ישראל. אלא שלפי שעה אני חונה פעם במקום זה ופעם במקום אחר, והריני רועה בבראסלאב..." ברם, תפיסה ריאליסטית זו של כיבוש א"י כמות שהיא, „על בתיה וחצרותיה", לא היתה יכולה להתממש בימים ההם, בשלהי המאה הי"ח, לא בידי צדיק מובהק, המודע למעלת צדיקותו והמבקש בכל עת מאת השם „שיהיו לו כיסופים וגעגועים לארץ-ישראל עד שיזכה לבוא לשם". כאפוריסטן חד-לשון, שאמרותיו הן מועט המחזיק את המרובה ואת ההגהה לעומק, ואולי בעיקר כמספר אמן — הקדים רבי נחמן את זמנו, כל-שכן בעולמה של החסידות, אולם במה שנוגע לעלייה לאדמת-אבות „לא איכשר דרא". משהגיע לאחר טלטולי-דרך רבים לחיפה, בערב ראש השנה תקנ"ט, שט בארץ והתהלך בה — בערי-הקודש טבריה וצפת — והשתטח על קברות הקדושים, הרשב"י והאר"י, אך סוף-דבר שנאלץ מקץ שנה לחזור לעכו, שבע תלאות, ולשים פעמיו אל הגולה אשר ממנה יצא.

רבי נחמן העמיד אחריו דורות של חסידים ומעריצים אבל לא העמיד אחריו יורשים בהוראת החסידות. מכאן הכינוי המרושע שדבק בתלמידיו — „חסידים מתים". אולי טבעי הוא שכה חד-פעמית תהיה מנת-חלקו ואחרי מיתתו בטרם עת. יחיד בדורותיו ובמירותיו היה, מכמה בחינות: בכך שהורה על החשיבות של ווידוי-דברים לפני הצדיק („להתוודות בדיבורים בכל פעם מה שעשה") — תפיסה שכדברי שמחה רז הוא נותר בה „אחד ויחיד בכל ספרותנו הדתית" ולקניות דעתי מוטב לומר שבעניין הווידוי נתייחד ר' נחמן בכל ספרותנו החסידית. שכן היה מינהג כיוצא בו גם בשלוחות מתנגדית, בתנועת המוסר), ועוד נתבלט הבראסלאבי במישאלתו „שיעשו מהתעוררות שלו תפילות". — ואכן באפוריסטיקה שלו משובצות באופן אורגני אבני-חן-יקר ליטורגיות שאין משלן אצל מורי החסידות האחרים; ולבסוף נשוב ונאמר שאף-על-פי שגם צדיקים גדולים אחרים אחזו בעט-סופרים או סיפרו סיפורים בעל-פה — אחד ומיוחד היה רבי נחמן בחינם וחסדם וברום מעלתם של סיפוריו, שסיפרו-מוכירו ר' נתן שטרנהארץ הפליא לשכתבם והעמידם כראש פינה בסגנון הפרוזה ובספרות ההגות העברית של הדורות האחרונים.

עורך משנה אילן שיינפלד

בעריכת יעל לוטן

יעקב סימן־טוב

ילדיה האבודים של ספרטה

יהושע קנז: התגנבות יחידים.
הוצאת עם עובד, 1986

מחומרים פשוטים, שוליים כביכול, בנה יהושע קנז רומן רחב־יריעה המתפתח בו־זמנית בשני רבדים: הרובד האחד, החיצון, הוא סיפור־רצף, ציר עלילה המתרחש במסגרת זמן ומקום מוגדרים ביותר: תקופת הטירונות של חבורת צעירים בבה"ד ארבע, במחזור הגיוס של קיץ 1955.

הרובד האחר, החבוי ומשוקע בציר הרצף, הוא עולם פנימי של עימותים אנושיים אקסיסטנציאליים, פרשת טראומה נפשית המתחוללת בצורות שונות בגיבורי הרומן.

במערבולת ההתהוות של החברה הישראלית בשנים הראשונות שלאחר קום המדינה, בתקופת קליטת העליות הגדולות, המעברות שכיסו את נוף הישוב, מצוקות הקיום הכלכלי והבטחוני, אמור היה צה"ל — בעיני מעצבי המדיניות דאז ובן־גוריון בראשם — להוות כור־היתוך חברתי. משהו פרוקסאלי היה ברעיון זה. שרווקא הצבא, הגוף המממש את האתוס הספרטני של החברה הארץ־ישראלית, יממש ויגשים רעיונות הומניסטיים שעמדו ביסוד הקמת המדינה.

שורשי אותו אתוס ספרטני נעוצים עוד בתקופה שלפני הקמת המדינה. יורשה לי לסטות כמעט־קט מהדיון הספרותי ולהידרש לרקע חוץ־ספרותי, היסטורי, החשוב להבנת שורשי הספרטניות הישראלית שחילחלה אל מערכות החינוך ואל כל חלקה טובה.

בעת מלחמת העולם השנייה תבע יצחק טבנקין, ממנהיגי הקיבוץ המאוחד, מיליטריזציה שלמה של חינוך הנוער. עם המתנגדים למגמה זו נמנה אז פרופסור ע"א סימון, שהזהיר מפני תהליך זה ותוצאותיו. גם אם רעיונו של טבנקין לא נתממש, גלגוליו המאוחרים נתגלמו ברעיון החדרת החינוך הצבאי לבית־הספר התיכון. בשנת 1952, כשלוש שנים לפני שקנז וחבריו באו בשערי בה"ד ארבע, נתפרסמה מסתו של פרופ' ע"א סימון „ספרטה או אתונה", הדנה בצד הדיון ההיסטורי־עיוני, בבעיות של חינוך ומשטר כבית־ספר התיכון ובצה"ל, והתריעה מפני הסכנות החמורות הכרוכות בהפיכת החברה הישראלית למעין „ספרטה של המזרח התיכון". הדברים ארוכים, ולא כאן המקום להרחיב או לנקוט עמדה בהם.

שלושים שנה בקירוב חלפו מאז שקנז וחבריו בני מחזורו לקו בהלם הפגישה עם בסיס הטירונים ל„ילדיה האבודים של ספרטה". לאמור, לבעלי כושר גופני לקוי, שלא נועד להם מקום־של־כבוד בחילות הקרביים של צה"ל ואף־על־פי־כן עשו בהם מה שעשו — „שיעור בכירון? זה מה שמגיע לך לדעתך? אתה חושב שאתה כבר ראוי לזה? אסור לתת רובה וכידון לדגנרטים כמוך. אתה עוד צריך לעבור את השלב של המחראה... זה שאתם בוגרי גימנסיות, אינטליגנטים, תרבותיים, זה לא עושה רושם על אף אחד. זה כמו הבעיות שלכם בבריאות, שבגללן אתם פה, ביחד מחממים אחד את השני במחלות שלכם ומאמינים שהן יגנו עליכם ויאפשרו לכם להמשיך ולהתנוון. אין לזה שום תועלת, תכניסו את זה לכם לראש. זה רק ידרוש יותר עבודה ויותר בזיונות כדי לשבור אתכם. והתקווה היחידה שלכם היא שתישברו כמה שקודם ותיהפכו לחיילים". (עמ' 164־165).

וככן, שלושים שנה לאחר הדברים האלה המחבר מוצא פורקן לחוויה הקשה ההיא ביצירתו. מעיז קתרזיס קיבוצי ואישי, שרורות של ישראלים יכולים למצוא בה מאפיינים רומים לחוויותיהם שלהם. פעמים רבות תמהתי על עוצמתה של טראומה זו אצל רבים בישראל. יכול אדם להתנסות במלחמות ובקרבות ובשירות מילואים קשה ועדיין סימני צלקות הטירונות ההיא טבועים בו.

„אתה מאמין למה שהם מספרים לנו, שהם הופכים ילדים מושתנים לגברים. שכמו נחש אתה משאיר את הנשל המחורבן שלך ויוצא אדם חדש, חזק ומוכשר לכבוש את העולם. אין שום תחייה מן המוות הזה. תסתכל בחברה שלך...יש כאלה שלא יתאוששו מזה כל החיים שלהם. שיישארו נכים מבחינה נפשית, פצועים לתמיד. הדבר היחיד שאפשר לנסות לעשות הוא להשתדל לשמור את המוח נקי, לסלק ממנו את הזבל שהם שופכים לתוכו כל הזמן".

טירוני חטיבת גבעתי, צולם ע"י יח' דובר צה"ל

המציאות מתוארת מזוויות־ראייה שונות. ראשית, זווית־הראייה של המספר־העד, שאל תוך סיפורו שלו משתרבבים פרטים אוטוביוגרפיים רבים ומוטיבים מוכרים מספריו הקודמים („אחרי החגים", „האשה הגדולה מן החלומות", „מומנט מוסיקלי") — כגון הנגינה בכינור, האקליפטוסים, המושבה הישנה, דמות המורה הוותיק, ועוד.

שנית, זווית־הראייה של רעיו בבסיס הטירונים, „ילדי השמנת" של רחביה בירושלים, ובהם יוסי רסלר המוסיקאי. אלון הקיבוצניק החולם להיות צנחן ולחזור הביתה עם כומתה ארומה, מיקי הכדורגלן בן המושבה, אבנר בן שכונת עוני ירושלמית, החי כזר בין בני עירו ותופס את המציאות כגיבור סרטים הוליבודי. אפס־אפס הרומני הנשוי הממתין להולדת בנו, היקה ניצולי־השואה החולני הכותב ללא־סוף במחברותיו, פרץ סעיף־עצבים בן המעברה שכל מעייניו להסיר מעליו את רוע הגזירה של הצבא, זכי בן המעברה, ועוד.

שלישית, זווית־הראייה של המפ־כפים והמפ־מם, שרובם ככולם מבני שכבות נחשלות של ישראל השנייה, המתוסכלת, שלשעה־קלה בחייהם ניתנים להם כוח ושלטון ללא מצרים על גורל זולתם: „אתה יכול לשחק בחיים שלהם כמה שמתחשק לך, אתה יכול לקבוע את הגורל שלהם". (עמ' 441).

על ציר הרצף של הרומן תלויים אשכולות־אשכולות של אפיזודות, מהן קצרות מהן מתמשכות, המתקשרות זו לזו בתנועה מעגלית. שכן אותה האפיזודה מסופרת לפעמים מזוויות־ראייה שונות ובסדר־זמנים שונה. על־ידי כך נסגרת האפיזודה כבמעגל ומקבלת הארה והשלמה. הדמויות נתונות בתהליך קבוע של עימותים: עימות עם הסביבה, עימות עם דמות אחרת, עימות פנימי עמוק של אדם עם עצמו לנתב את דרכו. אין תימה איפוא שהתגנבות היחידים האמיתית, הממשית, אינה זו שבכסיום הטירונות בחולות הנגב. אלא זו המתקיימת שעה־שעה בתודעת הגיבורים למצוא מוצא ומפלט, בין אם לרגע בין אם לקבע.

שורת העימותים שבין דמויות הרומן חושפת, לדעתי, את שורשי הקונפליקטים האנושיים, התרבותיים, העדתיים והמפלגתיים שנתגלעו לימים בדמותה של ישראל בעת המהפך הפוליטי של 1977 ואחריו. העימותים שבין דמות לזולתה ובין דמות לבין עצמה עשויים ביד אמן אמונה. רקמת הטקסט חיונית לאורך כל הספר ואינך מחפש את הקליימקס.

מאז הארה לי האינטרפרטציה של חוקר־הספרות הרוסי הגדול מראשית המאה, דמיטרי מרז'קובסקי, את אמנות הסיפור של טולסטוי, נעשיתי דרוך וקשוב אל סופרים המקרבים את קוראיהם אל גיבוריהם באמצעות תיאורם מבחוץ פנימה, צורתם, תנועתם, מבנה גופם, חלקי גופם החשופים, אופן הילוכם, אופן דיבורם וכדומה. למדתי להעריך סופרים הגורמים לקורא, במוקדם או במאוחר, לשכוח את האירועים המרכזיים של הרומן ולהיות מוכנים לחכות, יחד עם הסופר, ולהתבונן בפרטים הפשוטים, שכן „הכל חשוב באותה מידה, הכל עיקרי באותה מידה", כדברי מרז'קובסקי.

קנז מיטיב לבנות ריקמת־טקסט עשירת תוכן ומיטיב לאפיין דמויות בתיאורן הפיסי. אלון הקיבוצניק — „היה גבוה, רחב כתפיים, ופניו ועפעפיו ושערו נראו כמו צרובי שמש, אלא שזה היה כנראה צבעם הטבעי. שפתיו היו מבוקעות ופצועות, כמו מחמת יובש". סמי העבריין שקשרים לו עם העולם התחתון — „פני הילד שלו, עם עיניו הקטנות, התכולות, הצוננות ככפור, הפיקו זעם עצור ושנאה. הצלקת המכוערת על לחיו הבהירה, אם היתה מוכרת מתגרת־סכינים כמו שהיה מקובל לחשוב, כתם־לידה או עקבות תאונה, הצטיירה כמו איום ששום דבר לא יעמוד על דרכו להשיג מבוקשו."

בתוך הרצף הסיפורי זורמות אקספוזיציות קצרות, וחסכוניות, בלתי מורגשות כמעט, המוסיפות על הנאת הקריאה. אחד מסממני אמנות־הכתיבה המעניינים של קנז הוא, לפי עניות דעתי, צורת המעבר מדמות לדמות ומאפיזודה לאפיזודה, מתחת למבנה הקלאסי המוקפד והברור אתה מוצא לפרקים תחבולות מעניינות של יצירת ציפייה וקשב בקורא על־ידי התהוות מין חלל בתוך הרצף, אשר תובע ממך למלאו לרגע־קט בפרשנות אישית ולקבוע כלפי מי הדברים אמורים.

את הרושם העז ביותר מבחינת העיצוב האמנותי השאיר עלי דווקא אלון, אולי משום שבדמותו ממש הסופר בעקביות רבה את הצד הטראגי חסר המוצא שבאתוס הספרטני. אלון בן הקיבוץ, שאביו נפל במלחמת השחרור, ספוג ערכים של חלוציות ומסירות לכלל. לאחר מלחמת השחרור, בשנים שסיפורנו עוסק בהן, נוצר בבני הנוער ילדי הארץ מין חלל ריק. הפלמ"ח וארגוני המחתרת נעשו נחלת העבר, ומולם ניצבה במלוא אפרוריותה המציאות העגומה של מצוקות המדינה הצעירה. את החלל הריק הזה מילאו אצל רבים מבני הנוער מיתוסים של גבורה, מיתוס ההליכה ל„סלע האדום", מיתוס הגבורה של מאיר הר־ציון וחבריו הצנחנים, וכדומה. אלון גדל וניזון על המיתוסים הללו. בקיבוצו ההליכה לצנחנים או לחיל קרבי היתה נורמה ברורה וטבעית. הליקוי הגופני שנתגלה בו ומנע ממנו להגשים את הייעוד, שחינוכו הקיבוצי הכין אותו לקראתו, מחולל בו ככתם, כחולירע טראגי, חסר־מוצא. הוא אמנם חניך מצטיין במקצועות הצבאיים וידיד עוזר ומסור המסייעת לנחשלים. אבל הכתם הנורא מוליך אותו למעשי כשל בזה אחר זה, ומפקדיו מעודדים אותו לשרת במשטרה הצבאית. בשורה זו היא לגביו הפסק, הוא לא יוכל לבוא לקיבוץ במדי שוטר צבאי ולהיראות בפני החברה. אלון הוא אדם ישר ודרים [illegible] דרכי המניפולציות. הוא אינו מחפש הזדמנויות לעקוף, לחנוף, להסתדר. לגביו המוצא אחד ואין שני: הוא יורה בעצמו.

אבנר הוא היפוכו של אלון: ירושלמי זה בן שכונת עוני, המשתכר למחייתו כסבל בחנות כלי־נגינה, ולומד אגב־כך לשרוק יצירות קלאסיות שלמות, ביקש דווקא לשרת במשטרה הצבאית, כדי להיות קרוב לבית וליהנות מיתרונות שמעניק ג'וב כזה אל בחורות בעיר. שאלות קיומיות מסוג אחר לגמרי מטרידות את עולמו.

„הסלע האדום שלי נמצא בתוכי. אליו אני צריך להגיע. והוא רחוק יותר מהסלע האדום הנמצא נשף הירדן," (עמ' 332). הוא זר ומנוכר למשפחתו, לסביבה הטבעית שלו בשכונה, לחבריו הגימנזיסטים בטירונות שאת קרבתם הוא משחר. ניגודים קיצוניים מתרוצצים בקרבו. הוא מסייע לחברים ובוגד בהם; הוא ואוהב כדמות קולנועית הוליבודית וסדיסט שפל מלך זונות־רחוב ירושלמית. עולמו ושפת דיבורו אינם עולים בקנה אחד, ודומני שפן זה בחברה הישראלית לא לגמרי מחוור לקנז.

על כל פנים, אני רואה ליקוי או החמצה אמנותית בכך שחוץ מן המספר הסמוי איש מגיבורי הרומן לא הובא אל תוך ביתו וחוג משפחתו של אבנר, שדמותו ועולמו תופסים מקום נכבד בספר. גם הקטע הנפלא כהלכה, כשלעצמו, בשיטת זרם התודעה (ר' עמודים 268־269) אינו הולם לדעתי את המבנה הנפשי והתרבותי של אבנר, ואליבא דאמת היה אפשר ליחסו באותה המידה גם לגיבור אחר.

אבל בדברי אלו אין כוונתי לגרוע כהוא זה מהערכת הישגיו בשרטוט דיוקנם, אורח חייהם וחשיבתם של בני ישראל השנייה, ילדי המעברה, העולים החדשים ובני היישוב הוותיק, שכן, בכל ההתבוננות הנוקבת בבני אדם ובתופעות יש לו לקנז מבט אירוני חד וחודר, הנותן טעם בעיצובם האנושיים ובהבדלי הפרספקטיבות.

יצירה ספרותית העוסקת בבני אדם חיים ניצבת תמיד לפני בעיות של עיצוב לשוני — סגנון, חיקוי לשון הנפשות הפועלות, עיצוב אסתטי, דיוק המבנה ועוד אינספור שאלות כיוצא בזה.

המשפט הפרוזאי העברי של יהושע קנז הוא מן המעולים והמהנים בספרותנו. לשונו צלולה, יציבה, עשירת־מבע, פשוטה ונעדרת פאתוס. יש מן [illegible] מטפוריקה רכה ומפתה. „רוח נעימה מאוושה בכל האקליפטוסים. לא הרחק מאחורינו. עננות שמח לאיטן על פני השמיים, ואור חורפי חמים, מפציע מלטף את גבנו. הזמן מתנמנם כמו חתול בשמש מתרפק על חמימות היום." (עמ' 541).

בדרך כלל, הסופר משתדל להימנע מדרמות ספרותיות בבניית משפטיו והוא נוטל לבנייה משפטי חומרים רלוונטיים. אבל אם בכל זאת הוא נזקק להרמזה ספרותית אזי היא פונקציונלית לאותו העניין ועשוייה מלאכת מחשבת:

„...ושוב נופלת דממה על פניו, דממת המוות למרחקים. כל הוויית השינה שלו דומה לדוגמה, כאילו כל נחלי חייו הולכים אל הים האידיטופי. האפל הזה והוא כרפסודה הנישאת במהירות בשטף המים. ללא מעצור וללא עקיפין, נסחף אל המקום שכל הדברים נודדים אליו למצוא בו את תיקונם. אף בשעות הערה יכולת לראות בו את ההתמכרות ואת הציפייה לשכר שמה. לא פעם יכולת לחוש כי רק חלק ממנו הולך לצידך, עושה את הנדרש ממנו, מוכניה, ללא הרהור, ללא פחד, וחלקו האחר המרגיש, הנאבק — נשאר שם, עם הזרימה."

הרומן רחב־היריעה שכליכך הזכרנוהו מספרות אירופה בשמץ קנאה, קונה לו שביתה על מדף הספרות העבריים, וטוב לנו שנתעשרנו בו.

עקיבא (בן) פאלק

מִדְרָשׁ אַחֵר (מעין בלדה על רועה הסנוניות)

„...וַיֵּרַע בְּעֵינֵי יהוה אֲשֶׁר עָשָׂה
וַיָּמֶת גַּם אוֹתוֹ."

(בראשית ל"ח, י)

א. חלום בהקיץ

אִם אָחִי הַשֵּׁם
הֱמִיתוֹ כִּי עָשָׂה אֶת הָרַע —
אֶעֱשֶׂה אֶת הַטּוֹב,
אֶהְיֶה עֵר
לַבְּרִיאָה, וְכַיְּצִיר שֶׁנִּבְרָא בְּצַלְמוֹ
אֶת צַלְמֵי אֶבְרָא
מֵחָדָשׁ: כְּאַחַר הָאָדָם
לֹא אֶהְיֶה, וְאֶל עוֹרְבִים
בַּלֵּילוֹת לֹא אָבוֹא,
כִּי טָרָף
הָעֲלֶה בְּפִיהֶם, וְאַנְשִׁק
בְּעֵינַי עַד אֵין סוֹף
אֶת סִלְסוּל הַסְּנוּנִית בְּאֵין־סוֹף,
וְאֶשָּׁבַע בֵּאלֹהֵי הָעוֹפוֹת
כִּי כְּמוֹתָן
אֶחָלֵץ מִן הַפַּח, כִּי עָשׂוּ לִי לָעַד
כְּרוֹעֶה סְנוּנִיּוֹת שָׁם
גָּדוֹל לְפָנַי, וּכְמוֹתָן אֶתְעַלֵּס
בַּמָּרוֹם.

ב. קץ החלום

אַךְ קוֹלָהּ
מִגָּרַם הַמַּעֲלוֹת
הוֹלֵם
פִּתְאֹם
בְּזַעַף
אַלְמָנוּת: הַבּוֹר
רֵיק הַשּׁוֹר נָגַח בַּמַּטְאֲטֵא הָדִי בָּאָבָק.

ג. הצעקה

עַל אֵם הַדֶּרֶךְ, כְּעֶנֶק
שֶׁחֲמָתוֹ תִּבְעַר, אַף בָּרָק
אוֹנוֹ הוֹעֵם, יוֹשֵׁב אוֹנָן
עַל אֶבֶן מְלֻבֶּנֶת: הִנֵּה
קוֹל דָּמוֹ צוֹעֵק אֵלָיו
מִן הָאֲדָמָה.

חיים לנדאו

יובלו של י.צ. שרגל

ספר היובל לכבוד יעקב צבי שרגל בהגיעו לגבורות.
הוצאת ועד היובל ו„ישראל בוך"
תל־אביב, תשמ"ו – 1986.

שי מקורי הגישו למשורר האידי, יעקב צבי שרגל, ידידיו ומוקיריו עם הגיעו לגבורות — ספר יובל. בו קובצו מאמרים מאת 45 סופרים ומבקרי ספרות, וכולם דברי ביקורת והערכה על יצירתו, אשר הופיעו בכתבי עת, רובם ביידיש ומיעוטם בעברית. במאמרים אלה משתקפת דרכו של י.צ. שרגל בספרות יידיש, בשירה ובמסה.

גלבוע ושרגל

יעקב צבי שרגל נולד ב־1905 בעיירה זולם שבפולין. עיר זו תפסה מקום מכובד בפולקלור היהודי כ„עיר של חכמים". דב סדן, המשתתף בקובץ במאמר גדול וגם בהקדמה לספר, מונה שורה ארוכה של שמות ורבנים וגדולי תורה בזוטות עברו שדרו בעיירה זו. בצד של משוררים, סופרים, חוקרים, עיתונאים ועסקנים בני ומנו שמוצאם חלם. בין השאר — מנהיג „הבונד" שמואל זיגלבוים (ארטור), יעקב בקר (עורך „ישראל שטימע"), המשורר הלל שרגל זכרונם לברכה, ויבדלו לחיים ארוכים בעל היובל, הסופרים פייגל זיגלבוים, ש. ווארזאגר ואחרים.

מוצאו של י.צ. שרגל ממשפחה אדוקה, וחסידית, ולפיכך למד בישיבות. אולם, בצעירותו נדלק לרעיון הציוני הסוציאליסטי, עלה לארץ־ישראל בשנת 1926 כחלוץ, השתקע בפתח־תקווה ועבד בפרדסים ובעבודות אחרות.

על פעילותו הספרותית כותב אמיר גלבוע: „...מראשוני משוררי יידיש בארץ. שירתו לירית צרופה וקשת נושאיו רחבה, חותמה יהודי ועברי מובהק. השגת הכותו הלאומית והחברותית הן ציוריים נפשיים טבעיים בשירתו. גופיה משיקים אל מחוזותיה הרבנותיים של ארין הולדתו ואל זכרי ארץ התנ"ך מחד, ואל זו שקמה לעיניו, שהוא היה בבוניה, מאידך... יש בשיריו ששזורות בהם נימים עממיות ונוסח צקון לחש של יהודי העומד בתפילתו. שפת שיריו שורשית, יונקת ממקורותיה הקדומים, עושר ניביה והשפה חיה ומורנית". בין אמיר גלבוע ז"ל לבין שרגל היתה קיימת, „כימיה" הדדית ודו־סיטורית של שני משוררים — העברת יצירותיהם מלשון ללשון — שרגל תירגם משירת של גלבוע ליידיש וגלבוע היה בין מתרגמיה של שירת שרגל לעברית.

יידיש – שפת יצירה בלבדית

שרגל הוא מבין ראשוני הסופרים והמשוררים בארץ שכתיבתם היא ביידיש בלבד. היו לפניו שכתבו גם יידיש וגם עברית, היו שכתבו תקופה מסויימת בשפה אחת ועברו לשפה השנייה, כמו אורי צבי גרינברג. דב סדן רואה בכך את הייחוד שביצירותיהם של שרגל וחבריו לעטו „... יצירתם לא ידעה כפל לשון, לא מהתחלה ולא בסופם ובבואם לארצנו ובהשתקעותם בה נדרשו לעמוד במידה כפולה של עמידת מיעוט... כלפי ספרות יידיש בעולם, שרוב סופריה לא נטו לראות בארצנו מרכזה של אומה, לא כל שכן מרכזם שלהם עצמם... מסה אחרונה היתה והינה בעמידת מיעוט כלפי הספרות העברית וסופריה בארץ".

את הייחוד ביצירתו של שרגל מחפשים רבים מהמשתתפים בספר היובל. נביא כאן אחדים מהם. כותב י.ח. בילצקי: „...בספריו של המשורר י.צ. שרגל קולות אנושיים. קולו של אדם יהודי מדבר אליך. „איך זאמל אייך רייד אין א לאגל" (אני אוסף אתכם דברים בנאד), הקול האוסף את הדברים מברך על הפריחה ועל הפרי, על השרשים, על הראשית המתהוות, על הריקמה והקול נשמע לאורך כל הדרך זה למעלה מחמישים שנה".

על שירי חנוף הארצישראליים של שרגל כותב יצחק קאהאן מאוסטרליה, והמשוררת דורה טייטלבוים מצביעה על דו הצדדיות שביצירתו:

י. צ. שרגל

„...שירו הוא מכאן — אדמתי, מולדתי, מושרש בארץ ישראל, אך בו זמנית הוא גם משם. זיו בו וזורם בו הכתל שעיצב את המהות הנפלאה של יהדות אירופה המזרחית — המידות, ערכי התורבות והמוסר, קשרי עם ומשפחה, הצימאון הנוטמיד לדעת, השאיפה לצדק סוציאלי שהתגבשו במיוחד בספרותנו ולשוננו העשירה".

יעקב צבי שרגל פירסם את שיריו בכתבי העת והמאספים והטמוראריים, שגם השתתף בעריכתם בשנות העשרים והשלושים, ונך פילס את ראשית דרכו בספרות יידיש הארצישראלית. קובץ שיריו הראשון, „אין ביזיען ליכט" („באור התכלת"), ראה אור ב־1937 ומאז הופיעו עוד חמישה קובצי שירים: „פון ווי און טו־ערן" („צער ואמונה"), „זוניקע שוועלן" („סיפי שמש"), „סויערן אין די בערג" („שערים בהרים"), „הארבסטיקע סרויכן" („ענבי סתיו"), „ליכט פון מיין גאס" („אורות הרחוב שלי") וכן שני ספרי מסות: „פסן אנהויב אן" („מבראשית"), „קוואלן ארום געצעלט" („מעיינות סביב האוהל").

ב־1972 הופיע בעברית קובץ שיריו „עלי ספיט", מתורגמים בידי אמיר גלבוע, ב. מרדכי, חיים רבינזון, אשר שופט ושלמה שנהוד.

שרגל ערך (יחד עם יוסף חנני) את השנתונים „קטיף", ילקוטים לדברי ספרות, הגות ואמנות. הוא מוסיף לערוך את המדור לספרות של „ישראל שטימע", עיתונה של מפ"ם ביידיש, שבו מתפרסמים גם משיריו ומסותיו, וכן שירים שהוא מתרגם מעברית.

שנים רבות כיהן שרגל כמנהל המחלקה לתרבות של עיריית פתח־תקווה.

י.צ. שרגל הוא משורר גם במאמריו ומסותיו. אין אלה מאמרי ביקורת, המנתחים יצירה באיזמל של מחקר קר ואובייקטיבי. אלא שיחת תלמיד חכם, המספר בלבביות ובחום על פלוני הסופר או האמן, על פגישותיו ושיחותיו איתו, ועל היצירה הוא מדבר לרוב תוך הזדהות והערכה חיובית. על תרגומי שירתו של שרגל לעברית, כותב מרדכי חלמיש, כי „אין לך דבר קשה במלאכת התרגום מאשר תרגום שירה טובה. במקרה דנן נוסף עוד קושי לשונו של שרגל שיש בה משום שילוב אורגני של ניבי יידיש ועברית. על כן יש לשבח את המתרגמים אשר ידעו לרדת לעומק יצירתו של שרגל ולהלבישה לבוש עברי מתנגן ונאות".

* * *

ארבעים וחמישה מחברים משתתפים ב„ספר היובל". ביניהם כבר בעולם האמת, כגון י. גלאטשטיין, משה יונגמן, מלך ראוויטש, אריה שמרי ועוד, ויבדל"א — א. סוצקובר, רבקה באסמן, י. ינסוביץ, שמעון קאנץ, ישעיהו שפיגל ועוד. הדברים נכתבו בזמנים שונים ומעל במות שונות, אך כולם שופעים הערכה והוקרה לאיש ולמשורר.

יוסף דורמן

הגירוש *

(פרק מרומאן)

עד בלותה, כתריסר לידות עברו עליה, ולא זכתה בבן. להגנתה טענה, שהפגע בנער השרת של בעלה.

עכשיו בא הבעל להוכיח גבריותו בספק ילדה ספק נערה.

עוד חודשים רבים גילגלו בבית־יהתה את פרטי המעשה. בין לגימות תה ירוק מספל אחד העובר מיד ליד, טופר איך נפטר החתן למחרת ליל כלולותיו.

באותו לילה, ליל כלולותיו, בלשו מהחומה עיניים סקרניות אחר הנעשה בחצר. זמן רב לקח לו, לחתן הזקן, עד שיצא לטבול בבריכה. רק אחרי חצות ראו אותו יורד עירום ממדרגות חוריה, לרגע נעלם בתוך המים, קם, הנגער ורטוב חזר לחדרו.

מנוהגי המקום לא השתנו גם בחילופי העיתים והשלטונות. הסתיו סוער היה. גשם דליל ורוחות פתע ביישרו את כנה האוויר. הזקן חולה. עם בוקר עליה נומה. ילעו עורב נשימתו קשתה עליו, ובלילה נפח נשמתו.

הוא היה מסתפק באותן בנותיו שנותרו כסעריסר ללא נוגעות של אשתו. זו הוכיחה אותו על שתיגה, לדברים, אוליגה עם הנער השרת.

השמועות, דווקא כוחי הנפוץ לכל עבר, וטבען שמתקבלות על הדעת. גם שוכבים הזמנים של הכפר, הפועלים העונתיים־העוקרים, שמעו, כורכם. בשיחות הערב האידיטופיות בגיות הונה, צמחה היא, גדלה עד שהפכה לודאית.

לטענת הגבירה, כילה הנער את זרע יורשיו הזכריים של בעלה. והראיה — מאז היה האסוף לנער, הוליד בעלה רק בנות. אמנם הוא הובא כתינוק אחרי לידתה השלישית, אבל לפניה עמדו עוד הרבה שנות פוריות.

ומאז בוא הנער המשיכה ללדת בנות.

בלידתה את השלישית, הביאו בעלה מבית יתומים עירוני. בן שבוע היה. עד שהוחבהרו פניו הניקה אותו עם ילדתה. תינוקות פרדוויתהם דומים. כשגדל התבהרו פניו ועיניו נעשו שקופות, הילד ינוקן היה. יוצא ודופן בין דיירי הקישלאק היה האסופי. ומאז התכחשה לו. עם אימוצו הרשמי, כבנו יורשו של הבאי** הוחלה לשנוא את שניהם.

ושוב נסבו השיחות בבית־יהתה על מעללי הגבירה. הפעם גרשה את הנערה בו ביום שהיא ילדה.

את ימי הריונה בילתה בין החומות, כרגיל כאן, למרות זאת בלשו, מעל לחומות החיצור הגבוהות, אחרי הנעשה בחצר.

כל המשפחות, המתייחסות על בתי־אב המרוכזים מסביב לקישלאק של באי, עקבו אחרי כל קול הבא מהחצר. כולם ציפו ליורש.

רוב הגברים בכפר באו מבחוץ, לא כפי הנהוג בכל הכפרים. בחודז'י־חאנא הגברים־היורשים מעטים היו וגם ימיהם קצרים. הבאי היה יוצא דופן בקהלם והאריך ימים עד שאין איש זוכר מתי בא לעולם. הגבירה, באה מבחוץ. והתייחסה, אמנם בייחוס רחוק אל הפרסים. בצעירותה משחה גבותיה בצבע כחול כהה כאילו היו שתי הגבות גבה אחת ארוכה ורחבה, ובצאתה הליטה פניה. עוד בחייו של בעלה היתה לשליטה בחצר. לגבירה לכל השוכנים לחומות חצרה הגדולה. במשך דורות התפצל השבט וכל משפחה נוספת בנתה את חצרה הסגורה בסמוך לחומות. אין יודעים מתי הוקם הקישלאק הראשון, בבית־יהתה של הכפר, חיפשו ומצאו סימוכין לייחוס מכובד, רחוק ובלתי ניתן להכחשה — העצים הענקיים שסביב הבריכה שבחצר. בכדי להקיף ולו אחד מהם הצטרכו חמישה גברתנים לפרוש זרועותיהם סביב לו ובקושי הקיפוהו. את גילם של העצים אמרו באלף שנים. גיל שהוא החצי מזה קרוב יותר לאמת, כי את גילם קשרו עם שלטונו של טימור־לנג ואולי עם אבי האומה הגיבור אוזבק.

בחודז'י־חאנא ראו את היורש המאומץ כזר. האיש נימול, דיבר בשפתם, נהג לפי כל המנהגים המחייבים אבל פרצופו הלבקני הרתיע, ושוב אין יודעים מי הפיץ את השמועה, שלבקנים ימיהם קצרים, בקושי יולידו דבר מה, וגם זה בספק. למרות הכל העדיפו אותו על פני הגבירה. בשנות העשרים לחייו שקול היה בדיבורו ובמעשיו ובין הבודרים ששוחררו מכל שירות צבאי.

הרבים שהלכו לא חזרו. בכפר רצו להאמין שעדיין לא חזרו.

והימים ימי המלחמה היו וסופה לא נראה באופק.

את עוון מותו של הזקן תלו בנערה. לו ילדה בן, ייתכן שהיו מוחלים לה על האברה. ממילא זקן היה והנערה אשתו הרביעית. את שתי הנשים הראשונות קבר. שתיהן מתו לפני שהן ילדו, אחיות היו ונישאו לו אחת אחרי מות קודמתה. כמקובל כאן, שמרו המשפחות המיוחסות על הקשר ביניהן בכל מחיר. כבר לא נותרו רבות מהאצולה.

עוד ביום הלידה גורשה הנערה עם התינוקת. ארבא*** מקפצת הביאתן לבית הוריה. בערבו של יום קיצי וחם, הורדו שתיהן לפני השער היחיד בחומה הגבוהה הסוגר על הבית סביב.

* פרק מתוך הרומאן „אחותי", שיראה אור בקרוב בספרית פועלים.
** באי — ראש משפחה, ראש כפר (ראיס).
*** ענלה דו־אופנית.

אילן שיינפלד
איגרת אויר (2)

קולות בגלריה

שירה הנכתבת בהשפעת אמנויות אחרות היתה מאז ומתמיד נושא מרתק לעסוק בו, וגם בשירה העברית — כפי שהראה החוקר אבנר הולצמן מאוניברסיטת ת"א במחקריו זה מכבר — מצויים שירים רבים כאלה. במאה העשרים, שידעה מגעים הדוקים בין אמנויות, תוך נסיון לשבור את החיץ בין מדיום אחד למשנהו, וגם מתוך רצון לכתוב על עולם האמנות יותר מאשר על עולם המציאות בו אנו חיים — גברה נטייה זו, לכתוב שירה על אודות יצירות אמנות, עד מאוד.

השבוע ראתה אור בלונדון האנתולוגיה „קולות בגלריה", בעריכתם של המשורר דני אבסי ואשתו גזאן העוסקת באמנות ובהוראתה. האנתולוגיה כוללת עבודות אמנות מן הקלאסיקה העולמית, בצירוף שירים שנכתבו בהשראתן, ומחולקת לחמישה שערים: „המשורר המודרני והאמנים הקדומים", „מסטאבס לסיורא", „קולות מודרניים, מראות מודרניים", „תכתובות" ו„בליסימהו". ובין עשרות האמנים והמשוררים המודפסים בו — אמנים כפרנסיס בייקון, ויליאם בלייק, פיקאסו, מיכלאנג'לו, ג'ורג' סטאבס, טולוז לוטראק ואחרים, ומשוררים כזביגנייב הרברט, ט.ס. אליוט, ספריס, רוברט גרייבס, וגם משוררים חיים כשימוס היני, רות פיינלייט, דני אבסי ועוד.

בערב הקריאה שהתקיים ב„טייט גלרי" סמוך להופעת הספר, בהוצאה לאור של הגלריה, השתתפו מרבית המשוררים החיים ששיריהם הודפסו בספר. הערב, שהונחה בחינניות רבה על־ידי בני הזוג אבסי, כלל הקראת שירה בד־בבד עם הקרנת הציורים אליהם מתייחסים השירים. היה זה אירוע מגוון, מעניין ורב־משתתפים.

„מאז ימי קדם", כתב דני אבסי בהקדמה לספר, „נחשבו השירה והציור לאמנויות אחיות. האם לא איפיין המשורר סיימונידס את הציור כשירה אילמת, ואת השירה כתמונה דוברת? מאות אחר מאות הושראו ציירים ופסלים מנושאים תנ"כיים, סיפורים מיתולוגיים, הקשורים להומרוס, אובידיוס, וירגיליוס, מיצירותיהם של שייקספיר ומשוררים אחרים...". ואכן, בשילוב בין הציורים לשירים, בספר עצמו וגם במהלך ערב ההקראה, עלתה בבירור הכד־בבדיות של שתי האמנויות. כך, למשל, שירו של ו.א. פנטרופ, שהקריא את שירו בעצמו, ואשר נכתב בעקבות הציור „ג'ורג' הקדוש והדרקון" לפאולו אוסלו. הציור מראה את ג'ורג' הקדוש לבוש שיריון ורכוב על סוס, בעודו נלחם בדרקון נורא כדי להציל את הנערה המצויה בשביו. השיר מביא שלושה מונולוגים — משל הנערה, הדרקון וג'ורג' הקדוש — המלאים הומור ואירוניה. כך, למשל דברי הדרקון:

„...לֹא אִכְפַּת לִי לָמוּת
בְּאֹפֶן פֻּלְחָנִי, כִּי תָּמִיד אֲנִי קָם מֵחָדָשׁ.
אֲבָל צָרִיךְ הָיָה לִהְיוֹת לִי קְצָת יוֹתֵר דָּם
כְּדֵי לְהַרְאוֹת שֶׁהֵם לוֹקְחִים אוֹתִי בִּרְצִינוּת."

נאום, היוצא נשכר מן הדו־משמעות של השפה העברית, ב„קצת יותר דם", כמובן, אלא שזהו כבר דרקון מתורגם. ומשעשע לא פחות הוא נאום הנערה:

„קָשֶׁה לְנַעֲרָה לִהְיוֹת בְּטוּחָה שֶׁהִיא
רוֹצָה לְהִנָּצֵל. אֲנִי מִתְכַּוֶּנֶת, שֶׁדַּי
הִתְמַסַּרְתִּי לַדְּרָקוֹן. זֶה נֶחְמָד לִהְיוֹת
נֶחְשֶׁקֶת, אִם אַתָּה יוֹדֵעַ מָה כַּוָּנָתִי. הוּא הָיָה
מָה נֶחְמָד, פִּיזִית, עִם מַלְתְּעוֹתָיו
וְעוֹרוֹ הַיְרַקְרַק הַמּוֹשֵׁךְ, וְהַזָּנָב הַסֶּקְסִי הַהוּא,
וְהַדֶּרֶךְ בָּהּ הִבִּיט בִּי,
הוּא גָּרַם לִי לְהַרְגִּישׁ שֶׁהוּא כֻּלּוֹ מוּכָן כְּבָר
לֶאֱכֹל אוֹתִי. וְכָל נַעֲרָה נֶהֱנֵית מִזֶּה."

וכך הלאה והלאה.— שירים השמים דברים בפי דמויות בציור, שירים בעקבות ציורים, ציורים שנכתבו בעקבות שירים ועוד. אחד הקצרים והיפים מבין אלה, המדברים בעקבות תמונה ומתארים את שהיה בטרם היותה לכזו, הוא שירו הקצר של עזרא פאונד, „התמונה", שנכתב על אודות „ונוס נחה" לג'קופו דה־סלאיו:

„עֵינֵי גְּבִירָה מֵתָה זוֹ מְדַבְּרוֹת אֵלַי,
כִּי אַהֲבָה הָיְתָה פֹּה וְלֹא כְּרֵי שְׁטִיפָה,
וּפֹה תְּשׁוּקָה הָיְתָה שֶׁלֹּא לְהִנָּשֵׁק.
עֵינֵי גְּבִירָה מֵתָה זוֹ מְדַבְּרוֹת אֵלַי."

ועם דרקון סקסי, קדוש אחר, נערה מתמסרת וגבירה חידלת תשוקה, אפשר לסיים היטב כך נדמה, עוד גלויה מלונדון, עיר חורפית שיש בה מזה, מזה וגם מזה.

לונדון, 1986

ספרי ילדים

עד חרמה למען החמאה
דוקטור סוס, המלחמה
האיומה על החמאה
עברית: לאה נאור
כתר 1986

אני וגם רודל, תותח־טרח־על־פודל,
צעדנו ברמה
לכיוון החומה.
כל היוקים הריעו תרועת מלחמה:
„נלחם ונמות
כי למעלה החמאה!"

במלחמה האיומה על החמאה כותב דוקטור סוס בביקורתיות מובהקת ושנונה על הנושא הרגיש של מלחמה גרעינית. נושא הסיפור הוא מירוץ החימוש והשלכותיו על שתי קבוצות יצורים, שחיים לצד חומה המפרידה ביניהם. הפוקים החיים בצד האחד של החומה מורחים חמאה על צידה התחתון של פרוסת הלחם, ואילו היוקים החיים בצד האחר מורחים חמאה על צידה העליון של הפרוסה.

העימות בין שני העמים, עוד בימים שבהם החומה היתה נמוכה, מתחיל בזריקת אבן, אך עם הזמן שני הצדדים מייצרים כלי נשק משוכללים יותר. כל אימת שאחד העמים מייצר נשק מפותח יותר, מפתיע הצד השני בפיתוח נשק, העולה בתיחכומו על זה של היריב. בסופו של הסיפור שני הצדדים מחזיקים במצצה, המסוגלת לפוצץ את כולם ולשלחם לאוי ואבוי, ונשאלת השאלה מי ישתמש בה הראשון.

כל הסיפור וההתרחשויות שבו מסופרים, כביכול מנקודת ראותו של ילד המביט בנעשה מן הצד. סבו של הילד מקבוצת היוקים הוא היוזם והגורם העיקרי למרוץ החימוש, ובמקביל עושה כמוהו סבא פוק בעברה השני של החומה — וביניהם מתנהל מאבק גאווה והם קובעים את גורלם של הילדים, אם אכן תהיה מלחמה או לאו. ככל שהסיפור מתקרב לסופו כן גדלה החומה, וככל שגדלה החומה גדל הניתוק, עד שהחומה מביאה לניתוק מוחלט בין שני העמים. אין עוד פשרות של התמזגות ואינטראקציה. כל מה שידוע לעמים אחד על השני ידוע מסיפורים בלבד וסיפורים אלה נשמעים מפיהם של זקני העם ומשקפים את עקרונותיהם — וכמובן הילדים, מתוך האהבה הרבה לזקניהם, מקבלים אותם כלשונם.

אין תשובה למאורעות המובאים בסיפור והאינטרפרטאציה מועברת לקורא. ד"ר סוס מכין דור חדש של ילדים למודעות, כי יש פצצות בעלות כוח הרס קטלני וצריכים למצוא פתרון חיובי לשימוש או לאי־שימוש בנשק זה, כמו אולי פירוקו מכאן ועד בכלל.

ד"ר סוס, שספריו אהובים על הילדים, אכן מתגלה הפעם כאחד הסופרים המעמיקים והקלאסיים של ימינו. האיורים המלווים את הספר לכל אורכו מוסיפים לו חן ויופי, הדרושים לספרי ילדים ומסתירים את רצינות הנושא.

המלחמה האיומה על החמאה פונה לכל אדם באשר הוא אדם, כי זהו ספר שוחר שלום.

בלגן שכזה
פרנק מיור, איזה בלגן;
איזה בלגן הטוב; הנסיך איזה בלגן;
סופר איזה בלגן
איורים: ג'וסף רייט
זמורה־ביתן 1986

לפנינו סידרה חדשה בת ארבעה ספרים, המתורגמת מאנגלית, שגיבורה הוא כלב ששמו „הנסיך אמיר מקינג'אן", אך הוא ידוע יותר בשמו „איזה בלגן".

בספר הראשון של הסידרה, ששמו איזה בלגן, מתוארות הנסיבות שהביאו לכלב זה את שמו המוזר. „איזה בלגן" סוחב אחריו בכל אשר הוא בלגן. מסתבר שאימו שכחה לומר לו שהוא כלבלב, והעלילה דנה בנסיונות הכלב לברר לעצמו מי הוא בעצם ולמצוא את זהותו. כך חושב „איזה בלגן" פעם שהוא דבורה, ופעם כובע, ופעם דג, ולבסוף, לאחר הנסיונות המעייפים האלה הוא מסיים את יומו בסלסלת השינה שלו.

איזה בלגן הטוב, הספר השני בסידרה, כבר מסתמך על ידע קודם של הקורא באשר לאופיו של הכלב. „איזה בלגן" מחליט לבצע מעשה טוב שתכליתו בלתי אפשרית, והוא: ניקוי הבית, ואולי כל העולם. מגמלים, אך הבלגן לא מפסיק לרדוף את הכלבלב ואחרי נסיונות נקיון אחרים, שבהם הוא מצליח להפוך את כל סביבתו לתוהו, נגמר היום בסלסלת השינה.

בספר השלישי בסידרה, הנסיך איזה בלגן, מנסה הכלב להוכיח לסביבתו, בלא הצלחה כמובן, שהוא בעצם נסיך, ואילו האחרון מבין ארבעת הספרים, סופר איזה בלגן, מבוסס על היכרות עם הדמות של סופרמן, והוא שונה משאר הסיפורים בכך שהבלגן נגרם הפעם לא באשמתו של „איזה בלגן", אלא באשמתה של כלבלבה המתארחת בשכונה. תוך כדי הבלגן מצליח „סופר איזה בלגן" להבריח את הכלבלבה והוא מסיים את היום, כרגיל, בסלסלת השינה.

הסידרה מיועדת לגילאי 5־10. הכתיבה האיטית קצת משעממת ולפעמים מתקבלת מעין „מריחה". לעומת זאת, הציורים המעטרים את כל ספרי הסידרה מגלמים את כל ההנאה שאפשר להפיק מן הטקסט, ונדמה לעיתים, שקודם צויירו הציורים ולאחר מכן נכתב הטקסט. באיורים משולבים רעיונות דימיוניים מלאי הומור וכל ציור מכיל פרטים קטנים, המצטרפים לכדי סיפור אוטונומי בפני עצמו לצד הסיפור העיקרי. אפשר שיש בסיפור יסודות חינוכיים מוסתרים, כמו: תמיד לשמוע בקולה של אמא ולהימנע מלעשות בלגן ולהיות מנומס וטוב.

יסודות רבים בסיפורים שלפנינו אינם מוכרים לילדי הארץ והילד לא יוכל לזהותם, גם לא ליהנות משילובם בסיפור, למשל, יש רמיזות לפרסומות בטלוויזיה האמריקנית, שאינן ידועות לילדי ישראל. מבנה ויסודות של סיפור הסופרמן, אמונות טפלות וכמו לגרש שד בעזרת ראשי שום, או רעיונות השאולים מסידרת סרטים מצויירים המשודרת בטלוויזיה האמריקנית, ושמה „אנדרדוג".

המתרגם שירבב לתרגומו, בכוונה תחילה, שגיאות עברית וזאת כדי לקרב את שפת הספר למה שכביכול שגור בפי ילדים. אין זו הדרך הנכונה. השפה צריכה להיות קלה, אך נקיה משגיאות.

לסיכום: אין ספק שמבוגר שיקרא באוזני הילד את הסיפורים יהנה מן האיורים שאין להציץ בהם בחופזה והם יפרו את דימיונו של הילד הרך, שעדיין אינו יודע לקרוא.

אני האיפור המצייצת
בארץ לאזוורת
משירי נוריה אילנה ווליש
עברית: רינה ליטוין. איורים: מיכל לויט
מסדה 1986

מרים אלנה ווליש, משוררת, מלחינה, פסנתרנית, מספרת וזמרת היא אמנית מן הידועות והאהובות בארגנטינה. בגלל התנגדותה למשטר המיליטאריסטי בארצה גלתה לפאריס, שם חיה שנים רבות. עתה חזרה למולדתה. בשיריה היא יוצרת עולם בדיוני מיוחד במינו המאוכלס בבעלי חיים וביצורים דימיוניים ואנושיים מאוד.

בקובץ השירים שלפנינו, שתורגם בידי רינה ליטווין והם שירי מחזמר לילדים הנושא שם זה, המוצג עתה בארץ, כלולים, בין היתר, שירים שחיברה נגד המשטר הרודני (משטר החונטה) בארצה ונגד מלחמה. אחד השירים היפים בקובץ הוא השיר הפאציפיסטי הציפור המצייצת:

אני הציפור המצייצת
אשת הציפור הציצן.
בעלי היה אך שמח
ובא הצייד בחציו
בחץ ירקרק ירה בו
בבוקר ראש חודש ניצן

בתחילה בו המית הזומר
— וזמר רב קסם ומרתו —
בשניה את מעופו המית בו
בשלישית את לבבו.
אי אי, חץ ירוק ירה בו
אי אי, הוא בא והמיתו.

אם קולי יעורר עצבת
מחול תמחלו לי אל נכון:
לא אוכל עוד לשיר שמח
לא לשבת על עץ לימון
כמקודם, כאשר תלשתי
כותרת של פרח ראשון.

אני הציפור המצייצת
והיה אם ישאל מי היכן —
לו אימרו כי ברד נראיתי
ומצונפת כינץ.
בוכה לי ומתאבלת
באשמת הצייד וחציו.

הממית ציפורי הזומר
עוד ינבטו בו מן הלב
ראש קליע שחור של קרח
ומערבולת של כאב.

אי אי, חץ ירוק ירה בו
אי אי, ציפורי הציצן.

את השירים מלווים איורים פיוטיים וצבעוניים שציירה מיכל לויט. בהחלט יש מה לקרוא.

שמחה גילולה

בזווית עיניים

פרסי מרדכי איש־שלום ליוצרים צעירים
שלושה פרסים לעידוד ההתעניינות ... היצירה בקרב הנוער בגיל 16־18, בנושא „ירושלים עיר", יוענקו כדי שנה מטעם בית הסופר ... הזו בירושלים.
הפרסים יוענקו עבור חיבור, שיר או סיפור קצר. ניתן להגיש כותבי יד עד סוף חודש ינואר. ... הכתובת: ת.ד. 282, טל' 02־288128.

האמן ז'אן דוד
בשבת, 27.12.86 נפתחה במוזיאון ... בקיבוץ הזורע תערוכה של ז'אן דוד.
התערוכה תשאר פתוחה עד למוצאי שבת ... שעות הביקור בשבתות מ־10.00 — 12.30 ... — 17.00.
בשאר ימות השבוע: מ־9.00 — 11.30 ... תאום טלפוני מוקדם: טל' 04־999311.

תערוכה בבית הספרים
תצוגה מיוחדת לציון מאה שנים להולדתו של הסופר והמשורר היהודי־גרמני אלברט ארנשטיין ... הצייר אוסקר קוקושקה נפתחה בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי שבאוניברסיטה העברית בירושלים בגבעת רם. בתצוגה ספרים, כתבי יד ותצלומים של ארנשטיין, שהיה סופר ומשורר אקספרסיוניסטי ומתרגם בשפה הגרמנית. בתצוגה רישום של אוסקר קוקושקה, אשר צוייר בביקורם של ארנשטיין וקוקושקה בירושלים ב־1929. המוצגים הם מתוך עזבונו של אלברט ארנשטיין, שבמחלקה לכתבי יד וארכיונים של בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי.

מחווה לתיאטרון האידי
במהלך חודש ינואר יתקיים פסטיבל ... לתיאטרון האידי מטעם „הבימה", בית התפוצות, ... ת"א לספרות ולאמנות והמועצה לתרבות ולאמנות. האירועים: הצגות „הדיבוק", „מירה'לה אפרת", ... ליר היהודי", „אידל מיטן פידל" (אידל והכינור), „טוביה החולב", „שרות ירוקים", ... „אלהים אדם ושטן".
התצוגה „רגעים בתיאטרון האידי", תוקם באכסדרה של אולם רובינא, בשיתוף עם ... התפוצות.
אירועים מיוחדים: מופע של שירים ... מהתיאטרון האידי בהשתתפות מיטב האמנים שההכנסה ממנו תוקדש לעזרה הדדית של איגוד אמני ישראל, ומוספשבת בשיתוף ... ועיריית תל־אביב, המוקדש לתרבות האידיש.
ערב ערב יתקיימו הצגות חגיגיות של ... „מירה'לה אפרת" ומופעי זמר באידיש.
הפסטיבל — בחסות פולגת, תשלובת ... טכסטיל.

„אדם ודמות" — כנס בינלאומי
המכון לחקר הספרויות ע"ש לכטר באוניברסיטת בר־אילן קיים כנס בינלאומי בנושא „אדם ודמות" ב־17־18 בדצמבר 1986, לרגל חמישים שנה למותו של המחזאי והסופר האיטלקי לואיג'י פירנדלו.
בכנס דנו בבעיות הנוגעות לקשרים שבין הדמות הפיקטיבית לאדם הממשי. הכוונה היא לחקור את היחסים הנוצרים בין המחבר לקורא בתיווכה של הדמות הפיקטיבית.
בנוסף לחוקרים ישראלים בתחומי הספרות העברית, האנגלית והצרפתית, התיאטרון והקולנוע לקחו חלק השחקנית גב' חנה מרון, פרופ' ... בלאו (אוניברסיטת ויסקונסין) ופרופ' ... (אוניברסיטת ניו־מכסיקו).
במסגרת הכנס הוקרן גם הסרט הפופולארי „קאוס" (איטליה, אחים טביאני, 1984), המבוסס על סיפורים קצרים מאת פירנדלו ששימש כנושא ... ההרצאות.

שמואל כץ — 35 שנות איורים לספרים
ביום חמישי 15.1.87 בשעה 19.30 תיפתח בספריית שער ציון בית אריאלה תערוכתו של הצייר שמואל כץ „מחסמבה ועד מר קשקש", המציינת 35 שנה לעבודתו האמנותית. בתערוכה יושם דגש על איורים לספרים בכלל ולספרי ילדים בפרט, בנושאים: ארץ ישראל, מלחמות ישראל, הגדות של פסח, ספרי הומור ואיורים לספרי הילדים: „דירה להשכיר", „מר קשקש", „חסמבה" ועוד. שמואל כץ אייר כ־150 ספרים שחלקם הופיעו בחו"ל.

פרס עיריית חולון ל„ספרות יפה" תשמ"ז
עיריית חולון מודיעה בזאת על חלוקת הפרס העירוני ע"ש ר"ר חיים קוגל ז"ל, בשנת תשמ"ז. גובה הפרס — 1,000 שקלים חדשים.
הפרס מיועד ליצירות ב„ספרות יפה". ועדת השופטים נקבעה בהמלצתו של הוועד המרכזי לאגודת הסופרים.
על קבלת הפרס יכולות להתחרות יצירות מוגמרות של לא פחות מ־2 גליונות דפוס, באים בחשבון גם ספרים שיצאו לאור לפני מספר שנים.
הסופרים והמו"לים המעוניינים מתבקשים להגיש לעיריית חולון, הפרס ל„ספרות יפה", את החיבורים ב־4 עותקים. עד יום ו' ט"ו שבט תשמ"ז, 16.1.87.

חלון ראווה

ביתו של סופר
רבקה רוכל־שנברג, „בית יצחק שנהר", פרקי זכרונות מפי אחותו של הסופר.
הוצאת עקד, 1986

באחד מסיפוריו הקצרים, הנושא את השם „הפלוגה האילמת" ואשר הובא בספרו הראשון „בשר ודם", מספר יצחק שנהר (שנברג) על יהודי שלחם במהפיכה ברוסיה שכם אחד עם חבריו הגויים, תוך אמונה אידיאליסטית בצידקת המהפיכה. לאחר קרבות ותלאות וסכנות גדולות, כאשר מגיעה רכבת כדי להציל את הלוחמים והמהפכן היהודי נאחז בביגדו של המפקד ומנסה להידחק לתוך רכבת ההצלה יחד עם כולם, נורה כדור לעברו והירייה מלווה בקריאת־הגנאי „ז'יד". מוסר־ההשכל ברור ופשוט: הארץ אינה ארצנו והמהפיכה אינה מהפיכתו של היהודי. גם כאשר הוא מוסר את נפשו בעדן; המהפכנים הלוחמים למען עולם צודק וארץ חדשה לא מחקו את המלה „ז'יד" מהמילון ומהמציאות־גם במציאות החדשה, המתהווה בין נחלי־דם־וסבל, אין היהודי מוצא את מקומו.

עם מוסר־השכל זה ועם הכרה זו בא שנברג הצעיר בראשית שנות ה־20 לארץ־ישראל. וכאן, לאחר תקופה חלוצית בחייו, לאחר שהחליף מלאכות ועבודות שונות, ביקש שנברג, שהיה לשנהר, להתמודד עם המציאות הארץ־ישראלית באחד התחומים הקשים ביותר: עיצובה הספרותית.

לתקופת רוסיה בחייו של יצחק שנהר, תקופה שאת עיקרה הוא בילה בקרב משפחתו, מוקדש ספר זכרונותיה של אחותו רבקה רוכל־שנברג, „בית יצחק שנהר", אותו הכתיבה לבתה ואשר נתפרסם ברובו בהמשכים בכתב־העת „מבצרון" בטרם ראה אור בצורת ספר.

זהו סיפורה של משפחה בעיירות רוסיה בעידן של זעזועים, מהפיכה וטלטלה עזה.

עם הופעת הספר יש להזכיר, כי נושאי סיפוריו של יצחק שנהר, אשר החל את דרכו כמשורר, נחלקים בין הגולה והארץ. הוא הצטיין גם כמתרגם של יצירות מופת לעברית, כגון „אנה קארנינה" לטולסטוי, „הנפשות המתות" של גוגול, סיפורים של דוסטוייבסקי, צ'כוב ואחרים. שנהר מת ב־1957.

הילדה והחתול
„החתול שיצא לטיול", סיפור בובות
ובימוי: דינה דזיטלובסקי,
צילומים: אברהם חי
הוצאת ספרית פועלים, 1986

זהו סיפורן של בובות הניצבות לפנינו כיצורים חיים; הן נוטלות חלק בהתרחשויות העלילה כגיבורים סיפוריים לכל דבר — בטקסט ובצילומים.

הילדה טלי אהבה מאד את חתולה, שהיה כולו לבן כשלג ורק זנבו שחור כזפת. היא פינקה אותו, השכיבה אותו לישון בחורה על כרית רכה, האכילה אותו בחלב טרי מצלחת. אך יום אחד יצא החתול לטיול ומשאיחר לשוב היה ביתה של טלי נעול וגם את שנת הלילה החתול חשב שטלי ידידתו אינה רוצה בו עוד, נעלב והלך לחפש לו מקום אחר — עד אשר מצא ארגז שבור, שלתוכו נכנס ונרדם. למחרת בבוקר יצאה טלי לחפשו וכאשר מצאה אותו בארגז הוא סירב לקום. טלי קראה לעזרה את התרנגול, הכלב והחמור שבחצר — כל אחד מהם השמיע קול קירקור, נביחה ונעירה — אך לא הצליח להקים את החתול הנעלב. ורק כאשר יעצה אמא לטלי להביא לו דייסת־חלב, קם החתול, אכל לתיאבון וחזר הביתה עם טלי — הוא פשוט הבין שאין היא כועסת עליו ושהכל יכול לשוב לקדמותו.

„החתול שיצא לטיול" הופיע במסגרת סידרה של ספרי ילדים בעריכת מירה מאיר, עדנה קרמר ושמואל בנשלום.

מציאות תנ"כית ומציאות היסטורית
משה גרנות, „התנ"ך־כף חובה",
עטיפה: דני קרמן
משה גרנות, „הנדר",
עטיפה: זהבה טפר
הוצאת „תמוז", 1986.

מחברם של שני ספרים אלה, אשר ראו אור בעת ובעונה אחת באותה הוצאה, הוא מרצה בחוגי החברה לחקר המקרא, שפירסם שורת מחקרים, שהעיקריים שבהם קשורים לתנ"ך והשלכותיו: המוסר החברתי בנבואה, הישראלי החילוני והמקרא, דמות האשה בתנ"ך, השקפת העולם המקראית על המוות, המוות והנצח. ד"ר משה גרנות פירסם גם ספרי לימוד וספרי עזר להוראת המקרא והספרות.

ספרו החדש „התנ"ך — כף חובה" הוא בעל מגמה פולמוסית במודגש, כדברים אחרים אשר פירסם ואולי אף יותר מהם. להבדיל מאחרים הבקיאים ברזיו ובשביליו של התנ"ך, הוא מבקר בחריפות צדדים מוסריים ואתיים שונים הבאים בו לידי ביטוי־ויותר מזה, את גישתם של רבים וטובים אשר דבקו בו במשך דורות בהתלהבות גדולה, לא רק בלי לפתח כל יחס ביקורתי אל הסתירות והעיוותים שבו, אלא גם תוך ציות עיוור לכל הכתוב בו. בשלושה־עשר פרקים תמציתיים הוא מבקש להתמודד עם סתירות אלה ולהוכיח שיש הרבה מן המלאכותי במאמץ הרצוף מאז ועד היום לקדש את כל הטקסט של התנ"ך כמות שהוא. בין הנושאים שד"ר משה גרנות נדרש להם: סתירות פנימיות וגירסאות מקבילות, סתירות בין המקרא לבין ההגיון והמידע מכלי המדע, ישראל והעמים — ההיבט המוסרי, המוסכמות החברתיות, הקשר בין האל לאדם ועוד.

שונה לגמרי הוא ספרו השני של מ. גרנות, „הנדר", ספר זה, המיועד לבני הנעורים, הוא בעל זיקה אוטוביוגראפית. יש כאן שיבה אל ילדותו ונעוריו של המספר, שגדל בקרב משפחת צ'רקסקי, אשר עלתה לארץ עם חלוצי העלייה השניה. הילד והנער משה חווה יחד עם אחרים מבני הישוב באותם ימים רחוקים את אימי הפרעות, את ההתארגנות להגנה מפני הפורעים, את נחישות־ההחלטה להוסיף ולהאחז באדמת־הארץ, על אף הסכנות, הקשיים והסבל. את אלה מבקש המחבר להציג באמצעות סיפורים קטנים, שבהם מורגשת הנימה האנושית.

משה גרנות פירסם לאחרונה שני ספרים לקוראים צעירים: „להיות כמו כולם" ו„פטיטון בטיפת הטל". סיפורים אחרים שלו מופיעים בעיתוני ילדים.

מ. אבי־שלמה

תערוכות
דורית קדר

סדנת נפשו של היחיד

אמן האדריכלות והעיצוב הפיני, אלוואר אלטו, במוזיאון ישראל בירושלים

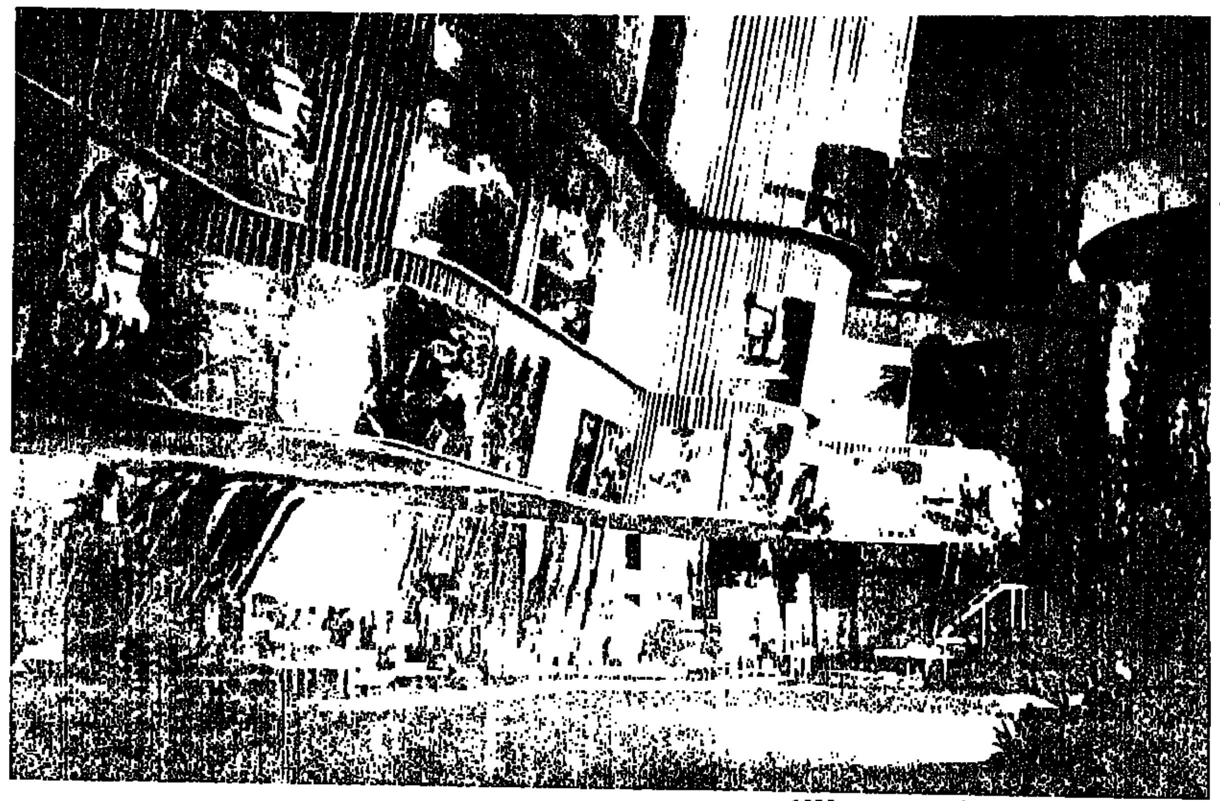
הביתן הפיני, היריד העולמי בניו־יורק 1939

את מכלול עבודתו של אמן האדריכלות והעיצוב הפיני, אלוואר אלטו, המוצג עתה במוזיאון ישראל ניתן לסקור מנקודת ראות סגנונית: לשייכו לצורת החשיבה המקורבת לזו של הארכיטקטים מיס ון דר רוה ו־לה קורבוזייה. שהרי שלושת האמנים מהווים, למעשה, את השלישייה הפותחת בארכיטקטורה המודרנית.

אולם, צורת החשיבה של אלטו מזמינה התבוננות שונה בעבודותיו, מנקודת מבט אנושית, המבוססת על צרכיו הפסיכולוגיים והפיזיים של היחיד. שכן זוהי גם נקודת המבט של אלטו עצמו, הרואה את צרכיו של האדם עדיפים על פני קריטריונים צורניים. ניתן להסתייג מאמירה זו בטענה לפיה כל ארכיטקט הבונה עבור האדם — מחשיב אותו, ולפיה אי־אפשר לבנות ולעצב עבור האדם ללא האדם. דברים אלה נראים, לכאורה ודאיים וברורים עד מאוד. אולם הסתכלות בסביבה המיידית, בתל־אביב, העיר הלבנה, מורה ומבהירה, כי אלה אינם ודאיים כלל.

הסגנון האחיד שנבחר עבור תל אביב — הנובע מחשיבה צורנית טהורה, באוניפורמיות — מנוגד לרצונו של האדם להיות יחודי, שאיפה לייחוד, הבאה לידי ביטוי בפתגם האנגלי „ביתי הוא מבצרי": בחוץ, ברחוב, בבית הספר, בעבודה ובחברה, אני משועבד — במידה מסויימת — לדרישות ולציפיות של החברה הסובבת. אבל בביתי, בין ארבעת קירותי, בפינתי המרוחקת מעין זר, אני מלך למעשי. ביתי הופך למבצר נעול בפני האחרים.

אצל אלטו, נוכחים מייד לדעת, משוחררים כל בנין וכל בית מצורת חשיבה סגנונית קודמת. כל בית הוא כמו מקביל לבעליו, לפרט האחד הדר בו, והשונה מכל בני האדם הסובבים אותו. כשם שצורת החשיבה ומראהו הפיזי של הפרט בחברה שונים הם, כך גם פרטי הבית, המשתנים בלא הרף, צורתו הגמישה וצדדיו השונים, בעלי החוות המתחדשת תמיד.

על כן, לא הסגנון הצורני והאמצעים הטכנולוגיים השונים הם שקובעים את הבנייה אצל אלטו, אלא צרכי האדם הם המשעבדים סיגנון ואמצעים ומשמשים לאחרונים כקו מוביל ומנחה.

רעיון מוביל זה מקל על הבנת שאר היסודות הנכללים באופן הבנייה של אלטו.

אם האדם הוא זה שעומד מאחורי ביתו ובניינו — הוא יחוש טוב יותר בסביבה, התואמת לצרכיו הראשוניים והבסיסיים, שאולי נשכחו ממנו, מן האדם, עם התיעוש ובניית הערים, עם הצפיפות וכורח הנסיבות האופייניים לחיים המודרניים. אלטו בא למלא עד כמה שניתן את החסר בסביבתו של האדם באמצעים שונים ומגוונים:

● בנייה לא אחידה.
● בנייה, העוקבת אחר עקומות אורגאניות, מתפתחות ודינאמיות, הדומות יותר לרוח הטבע.
● בנייה, המעדיפה חומרים טבעיים, כגון עץ ואבן.
● בנייה, המחדירה את האור כיסוד בונה נוסף, ולא באופן אחיד, ובכך הופכת את האור לתורם לרבגוניות של הצורניות.
● בנייה גמישה, המתחשבת בתנאי הסביבה וביעדו של הבנין, ובכך יוצרת סינתיזה בין כורח חיצוני לכורח פונקציונאלי: הבניינים אמנם מהווים נקודה זרה ומנוכרת בטבע הסובב כדוגמת הוילות הענקיות והצפופות שנבנו בשטחים שמעבר לקו הירוק, הבולטות בשטח כפנינים באף חזיר, אם לא כגרועות מזה.

אומר על כל אלה הארכיטקט אלוואר אלטו עצמו: „ארכיטקטורה ופרטיה הינן באופן מסויים חלק מביולוגיה. אולי הארכיטקטורה לפרטיה היא כמו דג האילתית או דג הטרוטה. אלה אינם נולדים מושלמים, הם אפילו אינם נולדים בים או במיים, היכן שהם חיים באופן טבעי. הם נולדים מאות קילומטרים הרחק מהקרח הנמס, הרחק מחייהם התקינים. בדיוק כפי שהיצרים והריגושים האנושיים רחוקים מעבורת השיגרה של היומיום. וכמו שנדרש זמן על מנת שגרגר של שרץ־דג יתפתח ויהפוך לדג בוגר, כך גם אנו זקוקים לזמן לכל אשר יש ביכולתו להתפתח ולהתגבש במחשבתנו" (מתוך המאמר „הטרוטה והזרם", דומוס, 1947).

התערוכה עצמה ממחישה את דרך חשיבתו של אלטו באופן מצויין: יש בה עירוב פרטים, בד בבד עם כיתוב, המבהיר בצורה טבעית וחכמה, מבלי לגלוש לתיחכום מיותר, את רעיונותיו העיקריים. יותר מכך, יש מודעות לגורם ההשתנות גם בתצוגה עצמה: צילומים קטנים בשחור לבן, צילומי ענק בצבע, רישומי תכניות, ציורים מקוריים מיד הארכיטקט. אלה האחרונים, כמו הבניינים עצמם, מצביעים על קירבתו הרבה של אלטו לאמנויות הלא שימושיות — לציור ולפיסול. ולאמיתו של דבר, רבים מהבניינים נראים כפסלי ענק. כן מצויות בתערוכה דוגמאות לעיצוב רהיטים. הצופה כן חייב להתחשב בזמן הייצור, ולראות עד כמה הושפע עיצוב הריהוט דהיום מהלך החשיבה של אמצע המאה. על הקירות מצויות, מדי פעם, גם דוגמאות של עיצוב עץ, לבנה בצורה ייחודית ועוד.

שני 'משגים' בלבד ניגלים בתערוכה: א. תערוכה שכזו היתה חייבת להיות מוצגת זמן רב יותר מאשר שישה שבועות. ב. המוזיאון, ואולי השגרירות הפינית, היו חייבים להוציא לאור קטלוג, המביא את עיקרי הדברים וממחישם. זאת, משום שארכיטקטורה נכונה היא גורם המעצב את רוחו של האדם, ויופי המעצב את הפסיכולוגיה שלו.

זוהי תערוכת חובה לארכיטקטים, למחנכים לאמנות ולאוהבי היופי.

מסביב לעולם
דוד ארן

פצצות־זמן בספריות

לא רק „ארבע המכשפות" של אלברכט דירר נשארות, כנראה, צעירות לנצח. גם יתר יצירות הגראפיקה והספרים העתיקים נשמרים היטב עד להדהים.

„ואולם, הספרים החדשים יחסית, מן המאה ה־19 והמאה ה־20, מתפוררים לעינינו בהמוניהם" — קראה ד"ר מאגדה שטרבל, המנהלת הכללית של הספריה הלאומית האוסטרית בשמם של 120 עמיתיה מכ־48 מדינות, אשר התכנסו לא־מכבר בוינה והתריעו על הסכנה.

בספריות הגדולות של כל המדינות מתקתקות פצצות־הזמן. בכל המקומות הללו אורבת לספרים סכנה חמורה, וחלק מהם כבר אבד. הנה, למשל, מבין 83 מיליוני הספרים בספריית הקונגרס בוושינגטון, נמצאים כבר 25 אחוז במצב של התפוררות.

משתתפי הכינוס ידעו היטב את הסיבה: היא טמונה בכימיה. במשך אלפיים השנה שחלפו בין המצאת הנייר בסין לבין המהפכה התעשייתית באירופה, לא השתנו הרבה השיטות לייצור נייר. כחומר גלם שימשו סיבי תאית אשר הופקו מכותנה ומסחבות. התוצאה: כמות מוגבלת ואיכות מצויינת. הנייר הזה, שהוכן במלאכת־יד — סחורת־מותרות בשביל עשירים — שמר על חוזקו ועל גמישותו מאות בשנים, הואיל והיה נייטראלי מבחינה כימית.

רק השוק ההמוני לספרים, עיתונים וכתבי־עת, שנולד במאה ה־19 בעקבות השיפור בהשכלת ההמונים, כפה על תעשיית הנייר להשתמש בשיטות אחרות. במקום הסחבות, שכמותן היתה מוגבלת, השתמשו בסיבי עץ, ובמקום בשיטות המכאניות הישנות — בשיטות כימיות. הלבנת עיסת הנייר לצבע לבן אחיד דרשה שימוש בחומצה. הוסיפו לתערובת חומר דבק משרף ואלומיניום יוצר חומצה. כך נוצרו ניירות זולים, יחסית, מכילי חומצה ובלתי־עמידים מבחינה כימית.

כיום — כעבור כ־150 שנה — אנו רואים את התוצאות. נייר העץ המודפס מאז שינה את צבעו ונעשה שביר. מן הנמנע לעזור לו באמצעי שימור קונבנציונאליים: הוא כאילו אוכל את עצמו.

לא ייפלא אפוא, כי 120 הספרנים מחמש היבשות ישבו ליד שולחן הדיונים בוינה לאו־דווקא בהתרוממות־רוח. סוף־סוף מדובר היה בקיום מוסדותיהם. הן הספרות ה„שבירה" של מאתיים השנים האחרונות מהווה את רוב הספרות באירופה; באמריקה היא מגיעה ל־90 אחוז, ובמדינות המתפתחות — ל־100 אחוז מכל רכושן של הספריות.

מה לעשות? קודם כל — ובכך כל המומחים תמימי־דעים — יש למצוא שיטת שימור יעילה וברבומון לא יקרה מדיי. את הדוגמה נתנה וושינגטון, אשר בה מבצעים מדי שנה סתירת־חומציות ב־500,000 ספרים.

לתשומת־לב בינלאומית רבה זוכה גם מיתקן מיוחד להצלת כרכי עיתונים, אשר פותח בספריה הלאומית האוסטרית בסיוע קרן „פולקסוואגן". התהליך מוציא תחילה בוואקום, את כל הרטיבות שבכרכי העיתונים, ואחר־כך מגינים עליהם מפני רטיבות על־ידי תערובת של תאית ושרף מלאכותי, תוך תוספת נוזל סידי. התהליך סותר את החומצות הקיימות ומרחיק חומצות חדשות לזמן רב. לסיום, מוכנסים כרכי העיתונים הרטובים לקירור עמוק, ומתייבשים תוך שלושה־ארבעה ימים, בהם אסור שיפשירו. בעקבות טיפול זה מגלים כרכי העיתונים, שהיו שבירים, חוזק רב, ולפי החשבון ישמרו היטב כ־300 או אף 400 השנים הקרובות.

אך לא פחות חשוב מן השיקום המאוחר של כתבי־האתמול נראה שימורם של הכתבים של היום ומחר. שכן הספרים עדיין מודפסים ברובם הגדול על נייר חומצי ופגיע. הכותרים החדשים של 1986 הם, אפוא, הדאגות המתוכנתות־מראש של הספריות בשנת 2100...

אינגה סאנטנר

עולם חולף ונעלם

צוותא לתרבות מתקדמת
אבן גבירול 30 ת"א. טל' ...
הקופה פתוחה: ...
מאמי
פנטזיית רוק
„לא להחמיץ, ראיתי פעמיים ואבוא גם בשלישית" ...
מוצ"ש 10.1 ב־21.00
תיאטרון
„קידוש" - א' 11.1, ב' 12.1 ב־20.30
„הימנוס" - יום ג' 13.1 ב־21.00
„הרהורים וכביסה" - בביצוע תנועמיטה - ה' 15.1 ב־18.00
מוסיקה
שחרית 11:11 - „מהסונטה אל הקנטטה" עם נגני הבארוק מישראל ...
שבת 10.1 ב־11.00
בידור
יהונתן גפן „על חפצים" — הערב 9.1 ב־21.30 ובחצות
אירועים מיוחדים
על „דימוי האשה והתקשורת" עם רחל אוסטרוביץ, דינה בלכמן ותמרה וויס
יום ג' 13.1 ב־16.30
„חתונתה של גליה" - סרטו של רמי קימחי (הקרנת בכורה) - ה' 15.1 ב־19.30
★ בצוותא מוצגת תערוכתה של מיקי הראל

תל-אביב

אסתר
עסקה ללא רחמים
חול: 5.00, 7.15, 9.40
שישי: 10.00, 12.15
מוצ"ש: 7.15, 9.40

אורלי
חזרה לנעורים
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

צוותא לתרבות מתקדמת

"צוותא" ראשון לציון
ליל שבת, 9.1.87, בשעה 22.00 מציאות או אשליה – עמי דיין על טלפטיה, קוסמות ו... אחיזת עיניים.
מוצאי שבת, 10.1.87, בשעה 11.00 הצגה לילדים: בגדי המלך החדשים.
ליל שבת, 16.1.87, בשעה 22.00 להקת "קולן" – הם כולם בזמר הזה.
מוצאי שבת, 17.1.87, בשעה 11.00 – זוג פתוח.

"צוותא" אשדוד
ליל שבת, 16.1.87, בשעה 22.00 מציאות או אשליה – עמי דיין במתנ"ס ד'.

"צוותא" נהריה
מוצאי שבת, 10.1.87, בשעה 20.00 מגל כלכלי עם דב פלג מנחה: נדב רם – מזכיר סניף מפ"ם.

"צוותא" כפר סבא
ליל שבת, 9.1.87, בשעה 21.00 ערב זמר – בהנחייתו של המלחין, המעבד והמלווה – נחום היימן. זמרת אורחת: נתנית שובל.

"צוותא" מגדל העמק
מוצאי שבת, 17.1.87 טיול מעילי "צוותא" לצפון.

"צוותא" רמת השרון
מוצאי שבת, 10.1.87, בשעה 11.00 לילדים – הצגת בובות חדשה. בילוס... סילוס סיפור מחווי היער לילדים בני 3–8. כתיבה וביצוע: עלינה אשל, יעוץ: אלן וינסטון.

"צוותא" ירושלים
ליל שבת, 9.1.87, בשעה 22.00 הזמרת: יעל לוי בתוכניתה: "אהבה צעצוע" מלווה בגיטרה: דורי אמריליו.
מוצאי שבת, 10.1.87, בשעה 11.11 חמישית טרובדור – קול העונות ושירת החיות מתקופת הרנסנס והרומנטיקה מדריגלים, שירי עגנים ושירים ישראליים. דינה אבני – סופרן, עדנה פרוחניק – אלט, מתי מנדלסון – טנור, אריה אפשטיין – באס.
מוצאי שבת, 10.1.87, בשעה 21.00 יוקרן הסרט: חברה של גרגורי. בימוי: ביל פורסיט. עם גורדון ג'ון סינקלר סיפור אהבה סקוטי של בני טיפש עשרה הגדלים בעיירה קטנה באזור גלאזגו.
יום ד', 14.1.87, בשעה 20.30 "האשה בחברה הישראלית" – שיח נשים על מעמד האשה בחברה הישראלית. משתתפות: פנינה פלאי, עו"ד קולט אביטל, נעמי פרנקל, דינה הכהן.
ליל שבת, 16.1.87, בשעה 22.00 נארח את המוסיקאי שם טוב לוי בתוכניתו: "טווס הזהב" מלווה בגיטרה: עמוס חדני.
מוצאי שבת, 17.1.87, בשעה 11.11 קונצרט בוקר, בתוכניתו: מוצרט, ברהמס, בטהובן. מנגנים: עודית שגב – פסנתר, יגי מלכה – צ'לו, אבי אברמוביץ – כינור, ג'אן היינזון – ויולה.
מוצאי שבת, 17.1.87, בשעה 21.00 יוקרן הסרט: "הדוור מצלצל פעמיים" בימוי: בוב רפאלסון. עם: ג'ק ניקולסון. אשה צעירה הנשואה לגבר זקן, מתאהבת בגבר צעיר ומשכנעת אותו לרצוח את בעלה. (הסרט מוקרן גם ביום חמישי, 15.1.87).

"צוותא" קרית חיים
ליל שבת, 9.1.87, בשעה 21.30 מארחים את יצחק שטייגר יצחק כנאייר, מעטר ומאלתר על סרטים אילמים – "קולנוע כמו פעם". הסרטים הם: "פאנטום האופרה". "הוד ערמומיותו" – לויד ג'ורג'. ONE WEEK – בסטר קיטון.

בית לסין
ישנוני
מוצ"ש: 23.15

בן-יהודה
משפט הנשרים
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

גת
ג'ק פלש המקפץ
חול: 5.00 – 7.15 – 9.40
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.40

גורדון
אוונטי פופולו
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

דקל
פרנקנשטיין הצעיר
למבוגרים בלבד
שישי: 10.00 בלילה
מוצ"ש וחול: 9.30 – 7.15

דרייב אין
זכרונות מאפריקה
שישי – 9.45
מוצ"ש: 9.30
עוץ לי גוץ לי
מוצ"ש וחול: 7.15

הוד
הקוטב חלוחט
שישי: 12.00 – 9.45
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול – 9.30, 7.15, 4.30

לימור חדש
בלאגן מאורגן
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

פאר
קציר הזעם
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15,
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

מוזיאון
שואה

סינמה 1
אהבה בשתקים
שישי: 10.00
חול: 9.30 – 7.15
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
שישי: 9.30 – 7.15 – 4.30

סינמה 2
פגישה עם אנשים מופלאים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

פאריס
את מכוכב אחר
יום ו': 12.00, 22.00, 24.00
חול: 12, 2, 4, 7.15, 9.30
שבת: חחברה של גרגורי
(11.00 בבוקר)
13.00 – זכרונות (בבוקר)
15.00 – ארץ אחרת
17.00 – מופע הקולנוע של רוקי
23.30 – שער

חן 1
חטיפה נעימה
חול: 5.00 – 7.30 – 9.45
שישי: 10.00 – 12.15
מוצ"ש: 7.30 – 9.45
תעתועי שחור הזקן
שבת: 11.00 בבוקר

חן 2
גושוע אתמול והיום
חול: 5.00 – 7.25 – 9.45
שישי: 9.50 – 12.05
מוצ"ש: 7.25 – 9.45
בעקבות החרב הקסומה
שבת: 11.00 בבוקר

חן 3
קטיפה כחולה
חול: 4.30 – 7.15 – 9.40
שישי: 9.50 – 12.15
מוצ"ש: 7.15 – 9.40
עליסה בארץ הפלאות
שבת: 11.00 בבוקר

חן 4
דונה פלור נשואה לשניים
חול: 11.00, 2.30, 5.00, 7.30, 9.45
שישי: 9.50 – 12.05
מוצ"ש: 7.30 – 9.40
חברי הדרקון אליוט
שבת: 11.00 בבוקר

חן 5
שובו של הנוסע השמיני
חול: 11, 2.30, 4.45, 7.05, 9.45
שישי: 9.45 – 12.20
מוצ"ש: 7.05 – 9.45
הפיראטים
שבת: 11.00 בבוקר

שחף
חנה ואחיותיה
שישי: 12.00 – 9.45
מוצ"ש: 9.30 – 7.00
חול: 9.30 – 7.00 – 4.30
עוץ לי גוץ לי
שבת – 11.00 בבוקר

תכלת
כולם נפלו על הראש
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30
מוצ"ש: 7.15 – 9.30

תל-אביב
שוטר ללא חוק
שישי: 10.00, 12.00
מוצ"ש: 9.30, 7.15
חול: 9.30, 7.15, 4.30

קולנוע בית ציוני אמריקה
יום שישי – 2.30 בצהריים
גלגל אותה
ליל שישי – 24.00
אהבה במחתרת
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
אהבה במחתרת
מוצ"ש: 23.45
עיניים גדולות
ימים א', ב', ג', ה': 4.30–7.15–9.30
אהבה במחתרת
יום חמישי: 8.1.87 23.45
שר הטבעות

ירושלים

אדיסון
המשימה
מוצ"ש: 9.15, 7.00
חול: 9.15 – 7.00 – 4.30

אורגיל
חטיפה נעימה
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30
מוצ"ש: 7.15 – 9.30

עדן
שוטר ללא חוק
מוצ"ש: 9.00 – 7.00
חול: 9.00 – 7.00 – 4.30

אורנע
עסקה ללא רחמים
מוצ"ש: 9.00 – 6.45
חול: 9.00 – 6.45

בנייני האומה
סגור

מיטשל
משפט הנשרים
מוצ"ש: 9.15 – 7.00
חול: 9.15 – 7.00

סמדר
דונה פלור נשואה ל-2
מוצ"ש: 9.15 – 7.00
חול: 9.00 – 7.00 – 4.30

כפיר
חנה ואחיותיה
מוצ"ש וחול: 9.00 – 7.00
חול: 9.00 – 7.00 – 4.30

חבירה
אוונטי פופולו
מוצ"ש: 9.15 – 7.00
חול: 9.15 – 7.00 – 4.30

בית אגרון
שישי – ב-14.00
כנגד כל הסיכויים
שישי – 15.45
פולטרגייסט 1
מוצאי-שבת
17.00 – תקלה מופלאה
18.45 – האחים מרקס
מרק ברונז
20.15 – הרולד ומוד
22.00 – מונטי פייטון
טעם החיים
24.00 – הנוסע השמיני
חלק 1

אוריון
אור 1
המשימה האחרונה
מוצ"ש וחול: 9.00 – 7.00

אור 3
שתי אצבעות מסיני
מוצ"ש: 9.00 – 7.00
חול: 9 – 7 – 4.30

אור 4
שתי אצבעות מצידון
מוצ"ש: 9 – 7
חול: 9, 7, 4.30

אור 5
הצבע ארגמן
מוצ"ש: 8.30
חול: 8.30 – 5.30

תיאטרון ירושלים
שואה
יום שישי – 10.00 בבוקר
חלק ב'
מוצ"ש – 18.30
חלק א'
יום א' – 18.30
חלק ב'
יום ב' – 18.30
חלק ב'
יום ג' 13.00
חלק א'
יום ג' – 18.30
חלק ב'
יום ד' – 18.30
חלק ב'
יום ה' – 13.00

רמת-גן

אואזיס
המשימה
חול: 7.00 9.40
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.00 9.40

ארמון
עסקה ללא רחמים
חול: 5.00 7.15 9.40
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 9.40

לילי
חנה ואחיותיה
מוצ"ש: 7.15 9.30
חול: 9.30 7.15 4.30
שישי: 10.00 בלילה

רב גן 1
חטיפה נעימה
חול: 5.00 - 7.25 9.45
שישי - 10.00
מוצ"ש: 7.25 9.45
תעתועי שחור הזקן
שבת – 11.00 בבוקר

רב גן 2
זכרונות אהבה מפירנצה
חול: 4.45 – 7.00 – 9.40
שישי – 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.40
מהדובים באהבה
שבת – 11.00 בבוקר

רב גן 3
גבר ואשה 20 שנה אחרי
חול: 5.00 – 7.20 – 9.40
שישי – 10.00
מוצ"ש: 7.20 – 9.40
בילבי
שבת – 11.00 בבוקר

רב גן 4
גושוע אתמול והיום
חול: 5.00 – 7.20 – 9.40
שישי – 10.00
מוצ"ש: 7.20 – 9.40
בעקבות החרב הקסומה
שבת – 11.00 בבוקר

רעננה

אורות
הטרמפיסט
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
א'-ד': 9.00, 7.00, 4.30
ה': 9.00 – 7.00

עפולה

מופתרון
עוברת אורח
מוצ"ש: 8.30
ב'-ה': 8.30

בת-ים

עצמאות
משפט הנשרים
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 7.15 4.30

חיפה

ארמון
עסקה ללא רחמים
מוצ"ש 7.00 9.15
חול 4.30 6.45 9.00

חן
כולם נפלו על הראש
מוצ"ש 7.00 9.15
חול 4.30 6.45 9.00

אורלי
הנבל הבורנזי
מוצ"ש חול 6.45 9.00

רון
משפט הנשרים
מוצ"ש 9.15 7.00
חול 9.00 6.45
עוץ לי גוץ לי
10.30 12.30 4.00
מדבר עברית

אורה
המשימה
שישי 10.00
מוצ"ש: 6.30 9.00
חול: 4.00 6.30 9.00

קרן אור המחודש
שושנת קהיר הסגולה
שבת 23.30
ג'ינג'ר ופרד
מוצ"ש: 6.45 – 9.15
חול: 9.00 – 6.30 – 4.00
יום ה':
שר הטבעות
23.30

פאר
חטיפה נעימה
שישי: 22.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

אמפי
רעם הנינג'ה
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

עצמון 1
חזרה לנעורים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

עצמון
אוונטי פופולו
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.45 – 7.15 – 9.30

סטודיו
נשיקת אשת העכביש
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 5.00 – 7.00 9.15

באר-שבע

חן
שוטר ללא חוק
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.30
חול: 9.30 7.30 4.30

פתח-תקוה

היכל 1
חזרה לנעורים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

היכל 2
אוונטי פופולו
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 7.15 4.30

היכל 3
משפט הנשרים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 7.15 4.30

חולון

ארמון
אהבה במחתרת
מוצ"ש וחול: 9.30 – 7.15
רציחות משונות
מוצ"ש: 11.00 בלילה
מונטי פייטון – טעם החיים
יום ה' 11.30 בלילה

סבוי
שוטר ללא חוק
שישי – 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

מגדל
עסקה ללא רחמים
חול: 7.15 – 9.30
מוצ"ש: 7.15 – 9.30

עכו

אודיטוריום
גברתי הנאווה
חול: 7.00, 9.00

הרצליה

היכל
משפט הנשרים
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

מלון דניאל
מוצ"ש וחול: 19.00
מונה ליזה

גבעתיים

חדר
משפט הנשרים
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 7.15 4.30

נתניה

שרון
המשימה
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 5.00 – 7.00 – 9.30

שרותים ● עזרה ● התחבורה

תורנות בתי-מרקחת

שישי
בת-ים: נוי בת-ים הנביאים 3
חולון: אסותא — טרומפלדור 4
ירושלים: אלכא — יפו 42
נתניה: קופ"ח לאומית
פתח-תקוה: פינסקר — פינסקר 2
רמת-גן: הרצל — הרצל 52
תל-אביב: בני — דיזנגוף 174 קופ"ח כללית, אמסטרדם 7
חיפה: נוה שאנן — התיכון 37
רעננה-כ"ס: קופ"ח בן גוריון 43 כ"ס

שבת
בת-ים: מור — חביבה רייך 20, קופ"ח עין יהב
חולון: קופ"ח עין יהב
ירושלים: קופ"ח מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28; בי"ח שערי צדק — בית וגן (מוצ"ש)
נתניה: קופ"ח כללית — ברודצקי 31
פתח-תקוה: גמ"א — חפץ חיים 6
רמת-גן: פיניבי — חיבת ציון 43
תל-אביב: שדה דב — האונור 3; דיה — אצ"ל 52
חיפה: הרם — חורב 53
רעננה: שואף — אחוזה 78 (שרת) רעננה; כנרת — ויצמן 3, כ"ס (מוצ"ש)

משטרה
ירושלים, תל-אביב, חיפה, רמת-גן, בני-ברק, חולון, פתח-תקוה – טל' 100. באר-שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100. אילת – 244. חדרה – 22444.

תורנות בתי-חולים

תל-אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל-השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח-תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל-אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה ופנימית, ילדים – כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל-אביב – בימים א', ג', ה' שבת – כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
הדסה ע"כ – כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג, נשים
שערי צדק – ילדים, פנימית
שבת
הדסה ע"כ – פנימית, כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג
שערי צדק – ילדים, נשים

יד ביד – אוזן קשבת בטלפון לילד ולנער – קו לנער במצוקה: ת"א – 226027 (24 שעות) חיפה – 04-229488 (11.00–20.00) נהריה – 04-920014 (11.00–20.00)
קו פתוח להורים במצוקה בימי ב' ו-ה' – טל. 222732.
"קו פתוח" – אוזן קשבת לילדים ובני נוער 03-221680 (24 שעות)

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים של ההסתדרות לרפואת שיניים
בתל-אביב — בימים א'–ה' ... 21.00—23.00, בלילות שבת ומוצאי שבת ... 18.00—24.00, בשבתות וחגים 15.00—21.00.
הכתובת: רח' בריכבכו 49, טל' ...
בחיפה: רחוב הנמן 26, קומה ג', טל' ...
מדי יום ביומו, כולל שבת ... מ-20.00 עד 23.00 בערב.

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבת ... השעות 9.00–24.00, אחרי ... בלבד.
דיזנגוף סנטר שער 3 ליד ... 03-285822, 294869.

מרכז סיוע לקורבנות אונס
לרעננה ואיזור השרון, טל' ... ה' בשעות 17.00—21.00.

עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' ...
ער"ן תל-אביב — טל' ...
ער"ן ילדים ונוער — טל' ...
ער"ן חיפה — טל' 04-672222
ער"ן באר-שבע — טל' ...
ער"ן נתניה — טל' 053-35316

סילוק מטורדים
מוקד עת"א למקרים דחופים — טל' ...

מד"א
ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101, ... גבעתיים — טל' 781111 ... עפולה – טל' 93333 ... באר-שבע – טל' 057-74767 ...

אלופת הכדורסל, מכבי תל-אביב, שבה אמש מהפסדה הצורב באורתז 78:77

מיקי: משהו בראש לא היה בסדר אצלי באורתז. משהו פסיכולוגי

קפטן מכבי תל-אביב הוסיף: "רק בארץ גומרים שחקנים לפני גיל 32–33" ★ עוזר המאמן יאיר שרון: "אסור לנו להתייאש. איבודי הכדור לא מתאימים למכבי" ★ דורון ג'מצ'י: "אני לא קובע מי ישחק וכמה זמן"

מאת יצחק ויסהוף

"ביום אנו רחוקים ממשחק הגמר. הרבה דברים יכולים לקרות בדרך שהיא עוד ארוכה. אנו צריכים להיות ממשחק למשחק. ברור כי חסר לנו מזל. אין לנו את הפוש בסיום המשחק כפי שהיה בעבר. משהו בראש לא היה בסדר אצלי באורתז. זה משהו פסיכולוגי. הבטחון אבד לי קצת. ברגע שיהיה לי את הפויל בראש אחזור ליכולתי הטובה ואני אהיה אותו מיקי שכולם מכירים. הדברים שאני אומר תופסים גם לגבי חברי מוטי ארואסטי" כך אמר אמש מיקי ברקוביץ שחזר עם מכבי תל אביב מההפסד הכואב באורתז 78:77.

"רק בישראל גומרים שחקנים לפני גיל 32–33. באירופה ובארצות הברית שחקנים בגיל זה מציגים רמה גבוהה ביותר. התרומה של ברקוביץ וארואסטי אינה נמדדת במשחק זה או אחר. אני משוכנע כי השניים עוד יתנו את שמצפים מהם. יש להם הרבה כדורסל ואסור לנו להתייאש." אמר יאיר שרון, עוזר מאמן מכבי תל אביב שהפך לדובר הקבוצה כיוון שהמאמן הראשי צבי שרף המשיך למילאנו שם חזה אמש במשחק בין טרסר מילאנו לז'אלגיריס קובנה.

שרון הוסיף כי השחקנים ששיחקו במשחק מול אורתז היו חייבים להימצא במגרש. "זה היה שיקול המאמנים. לא היה מקום להחליף את חן ליפין. הוא היה מצויין. לגבי דורון ג'מצ'י צריך לדעת כי הוא נכנס כמחליף במחצית הראשונה והיה מצויין. הוא פתח את המחצית השניה ולא נתן את שציפו ממנו. היה מקום להחליפו בשחקן מנוסה כמיקי ברקוביץ. דורון הוחזר לקראת הסיום אך אז נקלעה הקבוצה למשחק מפוזר" אמר שרון.

לדעת עוזר המאמן נוצחה מכבי כיוון שלאחר 35 דקות מצויינות היא איבדה שלושה כדורים שהפכו לסלים של הצרפתים. "אלה היו איבודי כדור שלא מתאימים לקבוצה כמו מכבי תל אביב. אך אין מה לעשות נגד דבר כזה. אנו עוסקים בספורט ואם היינו מנצחים בנקודה היינו גדולים" הוסיף יאיר שרון.

על העתיד אמר שרון: "מכבי לא בנויה על תוצאה של משחק אחד. אנו בנויים למצבים קשים. היום ברור שהקבוצה לא נמצאת בעמדת זינוק מהירה אך אנו לא מרימים ידיים. לאחר שני המשחקים בשבוע הבא נגד הרוסים נוכל לסכם את מצבנו לכאן או לכאן וייתכן כי בסוף השבוע הבא הדעות יהיו שונות מאשר כיום. במכבי מנסים לשמור על פרופורציות ולהכין את השחקנים לקראת הצפוי."

דורון ג'מצ'י שהתבקש להגיב על החלפתו במיקי ברקוביץ אמר: "מי ישחק, וכמה זמן, קובע המאמן. את מה שאני חושב כדאי להשאיר לתקופה אחרת. כל ההתייחסות שלי לנושא לא תישמע טוב. עצוב להפסיד כפי שהפסדנו. התכוננו קשה לקראת המשחק באורתז אך גם אם היינו מנצחים עוד לא היה לנו מה לשמוח."

בעקבות השלמת משחקי המחזור השלישי, אמש

מכבי – אחרונה בבית

שירות "על המשמר"

השלמת משחקי המחזור השלישי בבית הגמר בגביע אירופה לאלופות שלחה את האלופה הישראלית, מכבי תל-אביב, למקום האחרון בטבלה.

למקום השני זינקה טרסר מילאנו שניצחה באולמה את ז'אלגיריס קובנה 71:75 במשחק מרתק בו קלעו בוב מקארו 22 נקודות ופרמייר 21 למילאנו. סאבוניס היה הטוב בשורות ז'אלגיריס והוא קלע 19 נקודות. במשחק זה חזה מאמן מכבי תל-אביב, צבי שרף.

במאדריד השיגה ריאל נצחון בכורה כשהביסה את זאראר יוגוסלביה 79:92.

טבלת בית הגמר

1.	אורתז	3	237-248	6
2.	מילאנו	3	225-245	5
3.	זאראר	3	269-244	4
4.	ז'אלגיריס	3	240-240	4
5.	ריאל מדריד	3	265-262	4
6.	מכבי ת"א	3	258-255	4

זאראר ממוקמת שלישית בזכות הטבלה הפנימית שבין צוברי 4 הנקודות ומכבי תל-אביב אחרונה משום שמבין הקבוצות שצברו ארבע נקודות היא ניצחה רק את זאראר.

אליפות הפועל בכדורסל נמשכת

תחרויות אליפות הפועל בכדורסל יימשכו מחר. 46 קבוצות בעריים יתמודדו באולמות בגדל בצמח, משמר-העמק, דגניה כ', גן השלושה, נהריה, גבעת-חיים מאוחד, שפיים, בית-יצחק, חולון, יד-מרדכי וערד (ההתחלה ב-9). 62 קבוצות ילדים יתחרו באותה שעה בחמריה, בית-אלפא, גורן-יזרעאל, קרית-טבעון, גן-שמואל, בית-יצחק, הפועל ת"א, מדרשת רופין, גבעתיים, גבעת-ברנר, ראשון-לציון וחצרים. 14 קבוצות נערות יתמודדו בגן-השלושה (5), כדורי (9), נס-ציונה (10), דליה (12) וגורן-יזרעאל (10) (20).

במשחקי ותיקי גביע העולם הנערכים בבראזיל:

בראזיל – אורוגוואי 0:0

נבחרות הכדורגל של בראזיל ואורוגוואי לותיקים מעל 35, סיימו במאנטוס בתיקו אפס, לעיני 15 אלף צופים בלבד.

הקיצוני השמאלי הברזילאי אדו החמיץ הזדמנות פז, כאשר השוער האורוגוואי קורבו הדף כדור אימים של ריבלינו, אבל את הכדור החוזר בעט אדו מקרוב מעל השער.

בשורות בראזיל הופיעו כמה שחקנים ותיקים ידועים, כמו השוער רנאטו, המגינים טוניו ומרקו אנטוניו, הקשר קלודואלדו והחלוצים ז'אירזיניו, ריבלינו ואדו.

הבוקר עמדו להיפגש באותו מקום במסגרת גביע פלה, נבחרות איטליה ומערב-גרמניה.

מחזור 2 בליגת הפועל באתלטיקה

תחרויות המחזור ה-2 בליגת הפועל באתלטיקה ייערכו בשבת ב-4.15 אחה"צ באיצטדיון בהדר-יוסף.

● מירוץ סוסים במסלול מדברי יהיה מחר ב-2.30 בקיבוץ רביבים.

האוחנה של הכדורסל הנשי

תנועות הידיים הזו מוכרת לנו ממדורי הספורט. זוהי התנועה המפורסמת של כוכב בית"ר ירושלים, אלי אוחנה. מי שמחקה אותו היא כדורסלנית האלופה, אליצור תל-אביב, ענת דרייגור, שמן הסתם גם ידועה ככוכבת הכדורסל הנשי. לתשומת לבך, אלי. (צילם: משה בר-ידידיה)

● כדורעף

מאבקים מעניינים בליגה לנשים

מאבקים מעניינים על כרטיסי הפליי-אוף ייערכו מחר בליגה הלאומית לנשים בכדורעף. המובילה, הפועל בת-ים, תתמודד ב-6 בקרית-חיים נגד קבוצת הקרייתים.

שאר המשחקים מחר: אס"א באר-שבע — הפועל כפר-סבא (6); אליצור יבנה — הפועל עין-החורש (7); הפועל רמת-אביב — הפועל עמק-יזרעאל (7).

מחזורים מלאים גם בארצית

מחזורים מלאים יהיו גם בליגה הארצית בכדורעף. המובילים בליגה: א.ס. רמת-השרון (דרום) והפועל איחוד עירון (צפון). כל המשחקים ייערכו מחר.

● דרום: מכבי פ"ת — הפועל כפר-סבא ב' (6.30); נען — חצור (7); גדרות — רמת-השרון (7); אליצור חולון — אשכול/נירים (8); יבנה — הפועל ראשל"צ (8.30); שער-הנגב — אס"א באר-שבע (נרחה).

● צפון: איחוד עירון — עמקים ב' (6); בקעת בית-שאן — מטה אשר ב' (7); מכבי עוספיה — מסילות (8.30).

משחקים מטקרנים היום ומחר בגביע-הטוטו

בית"ר ירושלים חוזרת למאבק יוקרתי בבאר-שבע

משחקי הסיבוב השני בגביע-הטוטו לקבוצות הליגה הלאומית בכדורגל ייערכו היום ומחר. מיפגשים מעניינים יהיו בין בני-יהודה והפועל ת"א; מכבי נתניה והפועל פ"ת; הפועל כפר-סבא ומכבי חיפה; הפועל באר-שבע ובית"ר ירושלים.

● בבית א' תארח המוליכה בבית, בני-יהודה ת"א, את הפועל ת"א בשכונת-התקוה (שבת, 2.30). סיכויי בני-יהודה טובים יותר. בני-יהודה טרם נוצחה גם בגביע-הטוטו, כמו בליגה. בסיבוב הראשון — 1:1. באותה שעה תשחק מכבי נתניה במגרשה עם הפועל פ"ת. הנתניתים שניצחו בסיבוב הראשון 0:1, מועמדים לזכייה גם הפעם.

בית א'

1.	בני-יהודה	3	4-6	7
2.	מכבי נתניה	3	3-4	6
3.	הפועל ת"א	3	4-3	2
4.	הפועל פ"ת	3	5-3	1

● המוליכה בבית ב' קבוצת הפועל כפר-סבא, תארח מחר ב-2.30 את מכבי חיפה, אותה הביסה בסיבוב הראשון — 0:3. במשחק שני בבית, שייערך מחר ב-2.30, יתמודדו בנתניה בית"ר נתניה ושמשון ת"א. בסיבוב הראשון — 2:3 לשמשון.

בית ב'

1.	הפ. כפר-סבא	3	4-9	0
2.	שמשון ת"א	3	3-6	6
3.	מכבי חיפה	3	5-4	6
4.	בית"ר נתניה	3	12-5	0

● מכבי תל-אביב, הנצבת בראש טבלת בית ג', תשחק מחר בפ"ת (2.30) עם מכבי פ"ת, אותה ניצחה בסיבוב הראשון 0:2. במשחק נוסף בבית, היום ב-2.30, ייפגשו באיצטדיון וינטר ברמת-גן קבוצות בית"ר ומכבי יבנה. בסיבוב הראשון — 1:1.

גביע הטוטו – לאומית

בית ג'

1.	מכבי ת"א	3	3-6	7
2.	מכבי יבנה	3	4-5	4
3.	בית"ר ת"א	3	2-2	3
4.	מכבי פ"ת	3	4-0	1

● משחק מעניין יהיה מחר ב-2.30 בבאר-שבע, בבית ד', כאשר הפועל באר-שבע תתמודד עם בית"ר ירושלים. שחקני הבירה, המדורגים רק במקום ה-3 בבית, ינסו לגמול ליריביהם מהנגב שהם היחידים שניצחו אותם בליגה — 0:1. בסיבוב הראשון בגביע-הטוטו היתה ידם של הירושלמים על העליונה — 1:2. קבוצת הפועל לוד, שתארח היום ב-2.30 את מכבי יפו, תשתדל לגמול ליריבתה שזכתה בסיבוב הראשון 0:2.

בית ד'

1.	מכבי יפו	3	2-5	7
2.	הפועל לוד	3	5-5	6
3.	בית"ר י-ם	3	5-4	3
4.	הפ. באר-שבע	3	6-4	1

הפועל חיפה תארח את טבריה ותשתדל ל"ברוח" מיריבותיה

הטבלה הארצית
(אחרי המחזור ה-14)

1.	הפועל חיפה	9-20	28
2.	הפועל חדרה	15-22	25
3.	הפועל יהוד	14-18	24
4.	הפועל חולון	8-15	23
5.	הפועל י-ם	17-17	22
6.	הפועל עכו	14-17	21
7.	מכבי שעריים	8-13	20
8.	מכבי עמידר	15-12	20
9.	הפועל טבריה	19-20	18
10.	הפועל בית-שאן	17-14	18
11.	בית"ר רמלה	16-13	17
12.	הפועל רמת-גן	10-6	17
13.	הכח רמת-גן	16-9	15
14.	בית"ר נהריה	12-10	14
15.	הפועל מרמורק	22-16	14
16.	הפועל דימונה	19-9	8

● **ארצית**

בעוד שקבוצות הליגה הלאומית יהיו עסוקות בגביע-הטוטו ערב המראת נבחרת הנוער למוקדמות הגביע העולמי בניו-זילנד, יסיימו היום ומחר קבוצות הליגה הארצית בכדורגל את הסיבוב הראשון. המוליכה, הפועל חיפה, תשתדל ליצור במחזור ה-15 מקדמה לגבי יריבותיה כשתארח מחר ב-2.30 באיצטדיון בקרית-אליעזר את הפועל טבריה.

טבריה תילחם על נפשה, שכן הפסד עלול לדחוק אותה כלפי מטה.

● לשנייה בטבלה, קבוצת הפועל חדרה, צפוי מחר ב-2.30 מאבק קשה בוינטר מול קבוצת התחתית של הכח רמת-גן, המבקשת להימלט מהאזור המסוכן.

● מאבק צמרת יהיה מחר ב-2.30 בימק"א, בין קבוצות הפועל ירושלים ומכבי שעריים. שתי היורדות מהלאומית מבקשות לשוב אליה. ירושלים נעצרה מעט. לאחר שבעה נצחונות נוצחה השבוע בחולון — 2:0.

● משחק מעניין יהיה מחר ב-2.30 ברמת-עמידר, בין קבוצות הפועל חולון ומכבי רמת-עמידר, שגם הן שוכנות בחלק העליון של הטבלה.

● דרבי של הגליל-המערבי ייערך היום ב-2.30 בעכו כשקבוצת הפועל עכו מהצמרת תתמודד עם בית"ר נהריה מהתחתית. כל תוצאה, לבד מנצחון עכו, תהיה הפתעה.

● קבוצת הפועל יהוד מהצמרת תרד היום ב-2 לבאר-שבע לדו-קרב עם סוגרת הטבלה, הפועל דימונה, שתנסה להפתיע.

● כדורגלני הפועל מרמורק, שגם הם נקלעו לתחתית, ישתדלו לנצל מחר ב-2.30 את מגרשם ברחובות ולגבור על הפועל בית-שאן ממרכז הטבלה. האורחים יהיו מרוצים מתיקו.

● שתי קבוצות מהחלק התחתון של הטבלה — בית"ר רמלה והפועל רמת-גן — ינהלו מחר ב-2.30 מאבק ללא-אפשרות ברמלה. יתרון למארחים.

מחזורים מלאים בליגות א'

גם בליגות א' בכדורגל ייערכו מחר מחזורים מלאים. קבוצות הצמרת בצפון — מכבי חדרה, הפועל רעננה ובית"ר חיפה — יקיימו משחקי-חוץ במחזור ה-15. גם המוליכה בדרום, הפועל בת-ים, תשחק בחוץ.

● צפון: הפועל טייבה — מכבי עפולה (2:2); הפועל טירת-הכרמל — הפועל טירה (3:3); הפועל קרית-אתא — בית"ר חיפה (1:3); מכבי אור-עקיבא — הפועל בני-טמרה (1:0); מכבי טמרה — מכבי חדרה (0:0); הפועל קרית-שמונה — מכבי אח"י נצרת (0:0); הפועל עליה כפר-סבא — הפועל רעננה (2:0).

● דרום: הפועל רמת-השרון — בית"ר באר-שבע (2:1); הפועל אזור — הפועל בת-ים (0:0); הפועל רמלה — הפועל אשקלון (1:0); הפועל קרית-מלאכי — הפועל אור-יהודה (0:0); הפועל קרית-אונו — הפועל ירוחם (2:1); מכבי קרית-גת — לזרוס חולון (1:1); הפועל ראשל"צ — הפועל בית-שמש (2:1).

מרכוס בהפועל ירושלים

שוער מכבי תל-אביב משה מרכוס שהושאל אשתקד לקבוצת מכבי פתח-תקווה יחזק עד תום העונה את הפועל ירושלים מהליגה הארצית.

מרכוס שלא שיחק מאז תחילת העונה כבר נטל אתמול חלק באימון הפועל ירושלים והותיר רושם חיובי למרי.

הפועל ירושלים בוטחת עתה בכוחה שעם מרכוס, טורק, נחמיאס, שכנר ואחרים היא תשוב לליגה הלאומית.

במפגש בכדורגל ידידותי

פורטוגל — יוון 1:4

בתיקו 1:1 נפרדו בפורטו אלגרה, נבחרות פורטוגל ויוון, במסגרת ידידות.

פורטוגל הוליכה בדקה ה-72 על-ידי קוליניו, אבל דקה לסיום, השווה קסאנוטופולוס, לאכזבתם של עשרות אלפי הצופים.

● גיזה טורש בן 48, מאמנה המודח של נבחרת פורטוגל, נתמנה בימים אלה למאמנה של קבוצת בואוישטה מהעיר פורטו.

● הרמת-משקלות: תחרויות המחזור ה-2 בליגה הארצית ייערכו בשבת ב-10 בבוקר במתנ"ס תל-כביר.

● סיוף: אליפות מכבי ברומח, דקר וחרב תתקיים מחר ב-10 בבוקר באולם נתניה במכון-וינגייט.

במשחק הסיבוב השלישי בגביע האנגלי בכדורגל:

ארסנל יוצאת לרדינג

מאת ש. פלברט

המוליכה בטבלת הליגה האנגלית הראשונה, קבוצת ארסנל, תצא מחר למשחק חוץ ברדינג מתחתית הליגה השניה — (מקום 18), במסגרת הסיבוב השלישי בגביע האנגלי, שהוא הראשון לקבוצות הליגה הראשונה והשניה.

שני משחקי דרבי יהיו בשבת. מנצ'סטר-יונייטד תארח את יריבתה העירונית מנצ'סטר-סיטי ובלונדון תארח אוריינט מהליגה הרביעית את וסטהאם.

המשחק המרכזי עשוי להתקיים בלוטון, כשזו תארח את בעלת התואר הכפול (ליגה וגביע) — ליברפול.

מפגשים נוספים בין קבוצות הליגה הראשונה: אברטון — סאותהמפטון, אסטון-וילה — צ'לסי, לסטר — ק.פ.ר.

טוטנהאם לא תזדקק ככל הנראה למאמץ מיוחד, כדי לגבור במגרשה על נציגת הליגה הרביעית, סקנטורפ.

בין יתר המשחקים: קובנטרי — בולטון (ג'), בריסטול-פאלאס (ב') — נוטינגהאם, ווימבלדון — סנדרלנד (ב').

האלופה באורוגוואי נקבעה בבעיטות עונשין מ-11 מטרים

קבוצת הכדורגל פניארול מונטבידאו, זכתה מעט טוספת בתואר אליפות אורוגוואי, כשניצחה במשחק הקובע את יריבתה המושבעת, נאסיונל 3:4 בדו-קרב בעיטות עונשין מ-11 מטרים.

בתום 120 דקות המשחק לא הובקעו שערים.

לאליהו, ברכה
ומשפחת עמיאל

אתכם באבלכם הכבד במות

האב

רות וישראל פז

הקרמלין פתח במסע נגד השחיתות בק.ג.ב.

באירוע ראשון מסוגו מאז המתת בריה — הודח ראש מחלקת הק.ג.ב. באוקראינה בשל מעצר בלתי חוקי של עתונאי שחשף שחיתות

מוסקבה, ראש ק.ג.ב. משטרת הבטחון הסובייטית, הודיע על הדחתו של קצין בכיר, בצעד מבשר את הרחבת מסעו של הקרמלין נגד השחיתויות גם למשטרה החשאית רבת העוצמה.

ויקטור צ'בריקוב, יו"ר הק.ג.ב. מאז דצמבר 1982 וחבר בלשכה הפוליטית השלטת, אמר כי ראש מחלקה של הק.ג.ב. באוקראינה הודח, בעקבות מעצר שלא כחוק של עתונאי שחשף ניצול לרעה של הסמכויות בחבל זה.

ההודעה על ההדחה פורסמה בעמוד הראשון של עתון המפלגה הקומוניסטית פראוודה, ארוע חסר תקדים מאז הוצאתו להורג של לאוורנטי בריה, ראש משטרת הבטחון של סטאלין, לאחר מותו של הדיקטאטור ב־1953.

צ'בריקוב אמר כי איש הק.ג.ב. א. דיצ'נקו הודח בקשר לידיעה שפורסמה ביום ראשון ב„פראוודה", ואשר זיהתה אותו כ„מתאם" במעצרו של העתונאי ויקטור ברחין ביולי אשתקד, בעיר וורושילובגראד, באשמת „חוליגאניזם".

ראש הק.ג.ב. באוקראינה סטפאן מוחה, קיבל הוראה להעמיד לדין משמעתי אנשי ק.ג.ב. אחרים שהיו מעורבים בפרשת ברחין. הוא ציין, כי הק.ג.ב. נוקט צעדים נוספים כדי להבטיח שארגונים בטחוניים ממשלתיים יכבדו בקפדנות את החוק.

זו הפעם הראשונה שנמסר רשמית כי הק.ג.ב היה מעורב בניצול סמכויות לרעה, תופעה המשמשת יעד ראשי במסעו של מנהיג הקרמלין גורבאצ'וב נגד השחיתות.

במוסדות ממשלתיים, מפלגתיים ומשפטיים אחרים — ביניהם משרד הפנים ולשכת התובע הכללי — בוצעו הדחות רבות על שלא נחשפו פעולות פליליות או על שיתוף פעולה עם פעולות כאלה.

משקיפים מערביים אמרו, כי יתכן שעד כה לא תקפו את הק.ג.ב. אשר סבורים, כי הוא מעסיק 700,000 איש — משום שהארגון היה דרוש כדי לעמוד בראש המערכה נגד השחיתות.

„פראוודה" כתב, כי ברחין, כתב בן 56 של כתב העת „סובצקי שאחטיור" (הכורה הסובייטי), נעצר ביולי בעיר דונטסק ע"י „צוות מעצר" של שלושה קציני משטרה, והוחזק במעצר משך שבועיים בהאשמה מפוברקת של „חוליגאניות".

המשטרה פשטה על דירתו, הרסה חלק רב המרהיטים והרכוש בה בחיפושים אחר „הוכחות", והחרימה את פינקסי רישומיו ומאמר שאותו כתב זה עתה.

ברחין נלקח לכלא בוורושילובגראד. בנימוק כי כמה שנים קודם לכן מצאו אותו בחדר במלון כשהוא לובש רק גופיה...

הוא נעצר לאחר שפרסם מאמר בו חשף ניצול סמכויות לרעה ע"י אנשי המשטרה והשלטונות המקומיים.

(עיד)

מסורב עלייה פתח בשביתת רעב במוסקווה

מסורב העלייה אלכסנדר יפה (49) ממוסקווה הכריז ביום חמישי על שביתת רעב, כמחאה על סירוב שלטונות בריה"מ לאשר את יציאתו לישראל, יחד עם אשתו, בתו, בנו ונכדתו.

בשיחה טלפונית ממוסקווה למועצה הציבורית למען יהודי בריה"מ בישראל אמר כי זהו האמצעי האחרון שביכולתו לנקוט כדי לקבל את ההיתר המיוחל, והוא לא יפסיק את שביתת הרעב עד שיקבל היתר היציאה.

אלכסנדר יפה הוא מתמטיקאי ואשתו רווה היא מורה למתמטיקה. שניהם דוברים עברית וממתינים לאשרה זה 11 שנה. אלכסנדר יפה היה מעורב בפעילות תרבותית ובארגון סמינרים מדעיים של מסורבי עלייה במוסקבה.

(עתים)

זכו בפיס־רב־פרס

בהגרלת רב־פרס מצטבר של מפעל הפיס מס. 02/87 שהתקיימה ביום 8/01/87 זכו הכרטיסים הבאים:

בהגרלה הרגילה ובהגרלת כדור המזל זכה כרטיס מס. 452259 בסך כולל של 580,000.00 ש"ח.בסך —. 12,000.00 ש"ח זכה המספר: 868456.

בסך —. 6,000.00 ש"ח זכו המספרים: 121471, 480397.

בסך —. 300.00 ש"ח זכו המספרים:

003432; 022519; 043007; 061017, 062591; 107178; 188819; 198291; 267463; 272732; 324555; 372298; 379290; 384299; 438231; 457897; 459304; 471087; 484094; 526504; 567809; 571408; 648509; 674762; 683288; 732166, 747842; 758021; 793809; 800498; 821812; 830280.

בסך —. 150.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 3183, 9498.

בסך —. 25.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 480; 589.

בסך —. 16.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 031; 216; 274.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 8 זכו בסך של —.2.50 ש"ח.

בסך —. 5.00 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 047; 123; 154; 247; 259; 288; 312; 340; 362; 374; 436; 480; 481; 602; 726; 729; 804; 877; 895; 911; 914; 959; 965; 974; 976; 999.

בסך —. 2.50 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 02; 05; 20; 28; 30; 31; 34; 39; 41; 42; 43; 53; 58; 64; 65; 68; 69; 72; 76; 77; 78; 81; 82; 83; 89.

פינה חמה ללב"י

הקרן למען בטחון ישראל

השבוע

☆ התרומה הגבוהה
מר צבי פיינשטיין, קרית מוצקין
14,729 ש"ח

☆ התרומה המרגשת
מיכאל מחימוף ממלבורן, אוסטרליה, תרם את המתנות שקיבל לרגל חגיגת בר המצווה שנחגגה בכותל המערבי בירושלים
7,084 ש"ח

☆ התרומה הצעירה
לרעיי נחום בהגיעו למצוות מקרן ע"ש סבו אלדד נחום ז"ל
500 ש"ח

היום יותר מתמיד — תן לבך ללב"י

קרן לב"י: רח' ד' (ארניא) 17, הקריה, תל־אביב 64734

פותרי התשבץ ב־ חותם

בטעות הוחלפה התבנית לתשבץ ואגוזן מס' 167, המתפרסמים השבוע. זו התבנית הנכונה. עמכם הסליחה.

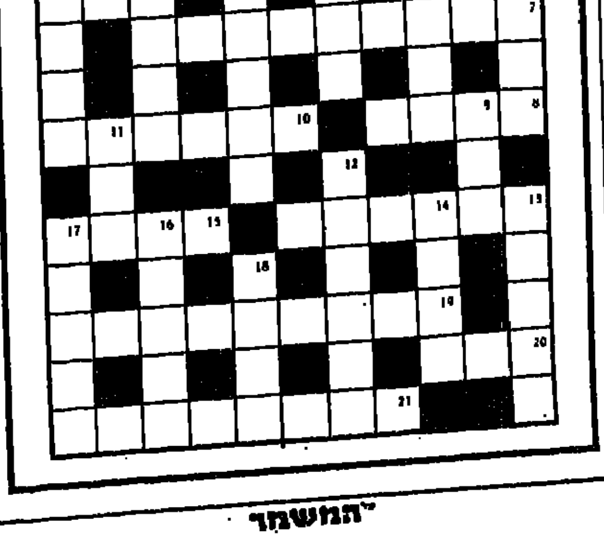

החל מיום ראשון 11.1.87

יוחלפו מספרי הטלפון בסניף על־המשמר בירושלים

מספר הטלפון החדש

02־233161/2/3

שרידי מטוס הבואינג שנפגע בהפגזה על נמל התעופה של ביירות.

מטוס התפוצץ בהפגזה ביי — 10 נהרגו בשכונות הנוצר

ביירות. — פגזי תותחים נחתו אתמול בנמל־התעופה של ביירות, והשמידו בואינג 707 של חברת התעופה הלבנונית. ארבע שעות לאחר מכן הופגזו שתי שכונות נוצריות של ביירות באש טנקים. עשרה בני אדם נהרגו ונפצעו 13.

מאות נוסעים מבוהלים ועובדי נמל התעופה, כולל פקחי התעופה, רצו כדי לתפוס מחסה במהלך ההפגזה שנמשכה שעה. הפגזים יצרו מכתשים על מסלולי הנחיתה, אך בניין המסוף לא נפגע.

מטוסים נכנסים נתבקשו לנחות במקומות אחרים. זו הפעם הראשונה שנמל התעופה נסגר מאז אוגוסט 1985, כאשר מטוס אחר של החברה הלבנונית הושמד על הקרקע מחמת הפגזה.

הנוצרים נימו?

קבוצת מחתרת נוצרית בלתי־ ידועה עד כה הודיעה אח[illegible] ביצעה את הנסיון לרצח [illegible] לבנון לשעבר, כמיל [illegible] הארגון שטען לאחריו[illegible] גם הבטיח „לחסל את [illegible] שבגדו בעקרונות [illegible] (ג'מאייל) וביחוד אמין [illegible] (הנשיא הנוכחי) ו[illegible] (מנהיג המיליציה הנוצ[illegible] כי הוא נוהג עפ"י עקרונ[illegible] בשיר.

המלכה אליזבת „מזועזעת": הנס נוטש הצבא; לא רוצה להיות „רמב

לונדון.— הנסיך אדוארד בן ה־22, בנם הצעיר של המלכה אליזבת והנסיך פיליפ, קיבל „חופשה בלתי מוגבלת" כדי לאפשר לו להרהר בעתיד הקריירה הצבאית שלו, הודיע אמש ארמון באקינגהאם.

הנסיך, צוער בחיל הנחתים המלכותי (הקומנדו של חיל הים) מאז ספטמבר אשתקד, החליט כנראה לנטוש את הקריירה הצבאית, מסרו עתוני בריטניה.

הנסיך אדוארד, שסיים בקיץ אשתקד את לימודיו באוניברסיטת קימברידג', עזב ביום רביעי בערב את הבסיס הצבאי לימפסטון, „כדי לשוחח עם משפחתו וידידיו על עתידו" מסר הארמון.

המלכה אליזבת, הנסיך פיליפ והנסיך צ'ארלס נופשים עתה בארמון סנדרינגהאם במזרח־אנגליה.

נמסר, כי המלכה „מזועזעת" ע"י החלטתו, שכן נהוג שכל בן משפחת המלוכה הבריטית בוחר לעצמו קריירה צבאית, לפחות לשנים מספר.

כן נמסר כי אביו של אדוארד, הנסיך פיליפ, שיש לו דרגת־כבוד של גנרל, „זועם". הוא עצמו, וסר מייקל ווייקינס מפקד חיל הנחתים, באו במיוחד לארמון באקינגהאם וניסו לשכנע את הנסיך אדוארד לסיים בכל מחיר את 12 חודשי האימונים — אך מאמציהם העלו חרס.

אם יחליט הנסיך לנטוש את יחידות הקומנדו של חיל הנחתים, שבהן אימונים קשים ביותר, יהיה זה תקדים במשפחת המלוכה הבריטית, ותדמיתה ללא ספק תיפגם בעיני האוכלוסיה.

אחיו הבכור, הנסיך צ'ארלס, יורש העצר, הוא בעל ה[illegible] בחיל הים. הבן השני של ה[illegible] המלוכה הנסיך אנדרו, גם ה[illegible] בחיל הים. ב־1982, הוא ה[illegible] מלחמת איי פוקלאנד, ש[illegible] כטייס של מסוק.

העתונות הפופולרית מ[illegible] ידידיו בגדוד לא הפסיקו [illegible] של אדוארד. חבריו אמרו [illegible] אוהב לשחק תפקיד של ה[illegible] מאצ'ו".

קולנוע שרון נתניה
טלפון 053־32919
החל ממוצ"ש 17.1.87 ועד יום ה' 22.1.87
שואה — חלק א'
4½ שעות
וממוצ"ש 24.1.87 ועד יום ה' 29.1.87
שואה — חלק ב'
5 שעות
התחלת ההקרנה בשעה [illegible]
מכירה מוקדמת של כרטיסים החל מהשעה 16.00 בקופת הקולנוע

הבימה התיאטרון הלאומי
מחר מוצ"ש, 10.1
לינדזי קמפ: 20.30
ביבוף: 20.30

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 8.1.87

	יחידה	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שער יציג
סל מטבעות	1			1.5013	1.5200	1.5101
דולר אמריקני	1	1.44	1.51	1.4773	1.4957	1.4859
מרק גרמני	1	0.75	0.79	0.7662	0.7758	[illegible]
לירה סטרלינג	1	2.13	2.23	2.1676	2.1947	[illegible]
פרנק צרפתי	1	0.22	0.24	0.2295	0.2323	[illegible]
ין יפאני	100	0.92	0.96	0.9316	0.9432	[illegible]
גילדן הולנדי	1	0.67	0.70	0.6789	0.6874	[illegible]
פרנק שווייצרי	1	0.90	0.94	0.9120	0.9234	[illegible]
כתר שבדי	1	0.21	0.22	0.2176	0.2203	[illegible]
כתר נורווגי	1	0.20	0.21	0.1998	0.2023	[illegible]
כתר דני	1	0.20	0.21	0.2025	0.2050	[illegible]
מרק פיני	1	0.30	0.32	0.3088	0.3127	[illegible]
דולר קנדי	1	1.06	1.11	1.0783	1.0918	[illegible]
דולר אוסטרלי	1	0.94	1.02	0.9787	0.9909	[illegible]
ראנד דר' אפריקני	1	0.47	0.70	0.6867	0.6953	[illegible]
פרנק בלגי	10	0.35	0.37	0.3667	0.3712	[illegible]
שילינג אוסטרי	10	1.07	1.12	1.0846	1.0982	[illegible]
לירה איטלקית	1,000	1.06	1.13	1.0852	1.0988	[illegible]

טלקס

● משטרת אום רשרש — אתר לאומי

בניין של משטרת אום רשרש המנדטורית הוכרז כאתר לאומי ע"י מועצת עיריית אילת, לאחר מאבק ממושך שניהלה עמותת „מיסדי אילת" להכרה במקום כאתר היסטורי לאומי.

בניין החימר של משטרת אום רשרש המנדטורית הוא השריד האחרון היחיד לימית הראשונים של אילת. בחצר הבניין הישן הונף ב־י"א באדר תש"ט „דגל הדיו" המפורסם וכאן גם התקיים המסדר של חטיבות „הנגב וגולני" בסיום מלחמת השיחרור.

האתר נמצא סמוך לשפת הים ונחשב למקום היקר ביותר בארץ. מחירו של דונם קרקע באיזור זה עולה כמליון דולר.

בצלאל רובין

● תוזל הקרקע לבנייה בראש העין

שר־החקלאות, אריק נחמקין, שהיה אתמול אורח ראש העין, הבטיח לתושבי העיירה להוזיל את מחיר הקרקע לבנייה במקום.

התושבים התלוננו בפני השר כי בנים עוזבים את המקום מחוסר אפשרות לבנות. הם אמרו, כי בישובי יהודה ושומרון נבנים בתים במחיר של 36 אלף דולר ובתים זהים נבנים בראש העין במחיר של 49 אלף דולר.

השר הבטיח, כי בתוך חודש יעביר את הצעת מינהל מקרקעי ישראל לאשר בראש העין ארבע דירות על מגרש אחד מבלי לשלם עבור הקרקע. כן הבטיח להוזיל את מחיר הקרקע ב־50 אחוז.

ניצה רימון

● עיריית אשקלון תעכב בניית תחנת תכות

משרד־האוצר מעכב הקצבת 1.5 מיליון דולר להקמת תחנת ניטור באשקלון. למרות החלטת הוועדה הארצית לתיכנון ולבנייה על הקמת תחנה זו שנתיים לפני הפעלת היחידה הראשונה של תחנת הכוח במקום.

היחידה הראשונה של 550 מגאווט תופעל באפריל 89'. ותחנת הניטור אמורה היתה לקום עד אפריל 87'.

ראש עיריית אשקלון, אלי דיין, שכתב על כך לשר־האנרגיה, משה שחל, תבע ממנו לדאוג למימוש ההחלטה בלוח הזמנים שנקבע, אחרת תיאלץ העירייה לנקוט אמצעים, ביניהם ביטול אישורי הבנייה.

רפאל גאון

● תן חיוך ותקבל פרס

„לחייך ועוד איך" — זהו שם המבצע לעידוד האדיבות והשירות לתיירים. בו פתח השבוע מלון „המלך שלמה" באילת.

כל אורח במלון יקבל פנקס המחאות שי בסך 6 שקלים כל המחאה ויעניק אותן לעובדים שראויים לדעתו לקבל פרס זה.

מדי חודש תיערך בבית המלון ספירה כללית של ההמחאות והעובד שיזכה במספר הרב ביותר של ההמחאות יקבל תוספת של 100 אחוז על הסכום שקיבל ויזכה גם בתואר עובד מצטיין. כל 3 חודשים תתקיים הגרלה על הפרס הגדול ביותר והוא — שבועיים נופש באירופה, כולל טיסה הלוך וחזור.

בצלאל רובין

● רחוב בתל־אביב ע"ש איזיק רמבה

שמו של העתונאי והסופר אייזיק רמבה נקרא על הרחוב המוביל משדרות רוקח למרכז הירידים בצפון תל־אביב בטקס שנערך אתמול באתר, מטעם העירייה.

בנשיאות נראו לצד ראש העירייה, שלמה להט, ויו"ר ועדת השמות והתנצחה, בעירייה ח"כ דב בן־מאיר. גם ח"כ הוותיק לשעבר יוחנן בדר, סגן יו"ר הכנסת, אליעזר שוסטק, ואחרים.

חברי הנשיאות השמיעו דברים לזכר רמבה, שהיה בשעתו עורכם של העתונים „המשקיף" ו„חרות" ולפני כן שימש שנים רבות כמזכירו האישי של זאב ז'בוטינסקי.

(עתים)

צרפת נתבקשה לסייע בחקירת „קשר ההרואין"

מאת יואב אביב. כתב „על המשמר"

משטרת צרפת נתבקשה לסייע למשטרת ישראל בחקירת פרשת „קשר ההרואין" שבה חשוד אלוף ישראל בסיוף, יצחק חתואל תושב עכו. על כך נודע אתמול בהליך הארכת מעצרה של יפה איבגי (23) מעכו, החשודה בפעילות כבלדרית סמים בפרשה.

יפה איבגי נעצרה בסוף השבוע שעבר יחד עם יצחק חתואל ודוד אלקיים, החשוד גם הוא בפעילות כבלדר סמים, ומעצרה הוארך אתמול ב־10 ימים בבית־המשפט השלום בחיפה.

השופט הורה למשטרה לנקוט אמצעים מיוחדים להגן על חייה של החשודה, לאחר שסניגורה עורך־הדין משה גלעד, טען כי קיים חשש שיתנקשו בה מאחר והיא אחותו של הסוכן המשטרתי הסמוי משה איבגי.

בבקשה להארכת מעצרה של יפה איבגי טען באי־כוח המשטרה, פקד יצחק טיילר, כי כ־1 בינואר 86 יצאה החשודה לצרפת במימונו של יצחק חתואל ואף הצטיידה לפני יציאתה בסכומי כסף גדולים לצורך העברתם לבלדר אחר. לטענת המשטרה יצא באותה עת לצרפת גם דוד אלקיים מחיפה בשליחותו של חתואל והוא קיבל מהחשודה סכום של 4000 דולר בצרפת לצורך רכישת סמים. אחר־כך שבה החשודה ארצה כשהיא מצניעה באיברים האינטימיים בגופה 100 גרם הרואין, שהיו רק חלק מהסם שנרכש עבור חתואל. לדברי המשטרה נותר חלק מהסם בצרפת בידיו של אלקיים.

עוד טענה המשטרה, כי בין אלקיים לחתואל נוצר סכסוך על רקע עיסקת סמים ובאמצע החודש שעבר הועלה אלקיים באיומו נשק על מכוניתו של חתואל, הובל לשכונת בת־גלים בחיפה שם פצעו אותו בסכין, והוא התבקש להחזיר לחתואל 5000 דולר שקיבל כביכול בצרפת. עוד הוברר, כי אלקיים לא היה יכול להחזיר את הכסף ועל כן התבקש על־ידי חתואל להניח שני מטעני חבלה בביתם של עבריינים מוכרים מעכו בתמורה לחוב. אחד העבריינים דקר בעבר את אחיו של יצחק חתואל.

בעקבות פרשיה נספחת זו התגלה למעשה קשר הסמים.

עורך־הדין משה גלעד טען בבית־המשפט, כי למעשה דוד אלקיים הפליל את חתואל ואת איבגי מאחר ואחיה של איבגי הינו סוכן משטרתי סמוי שהפיל בפח עשרות סוחרי סמים, ובדרך זו מבקש אלקיים להיפרע ממנו.

הסנגור טען, כי אין הכרות ממשית בין איבגי לבין אלקיים, אולם פקד יצחק טיילר הציג בפניו תמונות בהם נראים השניים.

גלעד ביקש מבית־המשפט שלא לעצור את איבגי מחשש לבטחונה אולם השופט דחה את בקשתו והורה למשטרה לנקוט אמצעים להגנתה.

ביום ראשון בבוקר יובא לבית־המשפט השלום בחיפה להארכת מעצר נוספת החשוד העיקרי בפרשה, יצחק חתואל.

239 אנשים נהרגו בישראל בתאונות עבודה בשנה שעברה

מאת ניצה רימון, כתבת „על המשמר"

239 איש נהרגו בתאונות עבודה בשנת 1985/6. מדי יום נפגעים בתאונות עבודה במדינת ישראל 230 עובדים, כ־13 מתוכם נשארים נכים.

1,086,928 ימי עבודה אבדו למשק בשנת 1985/6 כתוצאה מתאונות עבודה. העלות הכוללת של התאונות למשק היא מעל 300 מיליון דולר בשנה.

נתונים אלה מסר שר־העבודה והרווחה, משה קצב, בכינוס מדעי שנתי של הוועדה לפעולה מונעת ומחקר בבריאות לעבודה שנערך בבית לווינשטיין ברעננה ובו השתתפו 400 עובדים, אנשי מחקר, מפקחי עבודה וממוני בטיחות.

בכינוס הוצג מעקב על 15 אלף תאונות עבודה שאירעו בישראל בשנה שעברה וממנו עולה, כי התאונות השכיחות ביותר נובעות מהיתקלות בחפצים בעת העבודה (27.1%), נפילות (26.7%) ומאמץ יתר (10%).

השר קצב מסר, כי משרדו עומד להקים מרכז מידע לאומי בנושא בטיחות וגהות שיהיה קשור באמצעות מחשב למאגרי מידע ממוחשבים בעולם ויספק שירות יעוץ להנהלות ועובדים.

השר קצב אמר, כי למרות גידול במספר המועסקים חלה ירידה בנפגעי העבודה מ־6.7% ל־4.1%. השר ציין, כי עדיין אין אנו מגיעים לתקנים של מדינות המערב וניתן לצמצם את היקף תאונות העבודה.

צו המניעה בעניין בית הלוחם בחיפה הוסר בעקבות פשרה

מאת ירדן זליג, כתב „על המשמר" בחיפה

צו המניעה הזמני שהוצא לפני כחודש והוצי בבית־משפט השלום בחדרה ואשר על פיו מנועה עיריית חיפה מהמשך עבודות הבינוי בבית הלוחם בשדי הנדיב בחיפה, הוסר אתמול לאחר שנציגי תושבי השכונה ונציג עיריית חיפה הגיעו להסכם פשרה.

ההסכם הושג לאחר ששופטת בית־משפט השלום בחיפה, מיכאלה שירלובסקי, אליה הועבר הנושא לדיון, הורתה בתחילת השבוע לבאי־כוח הצדדים לפעול להשגת הסכם פשרה ביניהם. אתמול נתנה השופטת שירלובסקי תוקף של פסק־דין להסדר שהציגו נציגי הצדדים בפני בית־המשפט.

על־פי ההסכם שהושג יהיה בבית הלוחם החדש אולם אחד בלבד שישמש להרצאות וכינוסים, אשר מספר המשתתפים בהם לא יעלה על מאה. עוד קובע ההסכם, כי השימוש בבניין יהיה לשם הנצחת הבנים, מורשת קרב והרצאות בלבד. בבניין החדש לא יותרו הצגות ומופעי בידור מכל סוג שהוא וכן לא תותר כל פעילות העלולה להקים רעש.

בהסכם הפשרה הצהירה עיריית חיפה, כי אין לה כיום כל כוונה להרוס או לשנות את שדרות הנדיב וכי השדרה תישאר על כנה. כן מתחייבת העירייה שלא לבצע כל שינוי בחצרות הבתים ברחובות הסמוכים לבית הלוחם.

דובר העירייה, יוסי בר, ציין אתמול, כי הצעות הפשרה הוצעו לתושבים עוד לפני שאלו פנו לבית־המשפט. הוא הביע צער על בזבוז הכספים שנגרם עקב ההליכים המשפטיים שהיו מיותרים, לטענתו.

המניות עלו ב־164 מיליון ד'

מאת אלחנן הורוביץ

המסחר בבורסה הושפע בשבוע הראשון של שנת 1987 מידיעות על דיונים באפשרות פיחות השקל. בשוק איגרות החוב עלה אתמול ביקוש לצמודות לדולר ל־4.5 מיליון ש"ח והיה ב־50% אגדול יותר מהביקוש לצמודות למדד, שהסתכם ב־3 מיליוני ש"ח. הביקוש למניות ההסדר, הצמודות לדולר, עלה אתמול ל־8 מיליוני ש"ח. ערך השוק של מניות ההסדר עלה אתמול ב־1.2% במניות החופשיות היו אתמול פי־חמישה יותר עליות שערים, מאשר ירידות שערים. ערך השוק של כל המניות עלה אתמול ב־164 מיליון דולר.

בקרנות הנאמנות השקיע אתמול הציבור 9 מיליוני ש"ח.

בחתימות יתר זכו אתמול שתי הנפקות בנק ישראל, על אף הידיעות על הדיונים באפשרות של פיחות ופגיעה בתוספת יוקר, תוך שאיפות למנוע עליית מחירים לצרכן לאחר פיחות השקל.

גלגלי הבורסה

בנק ישראל הצליח אתמול למכור שתי סדרות נוספות של איגרות החוב צמודות למדד במחירים גבוהים יותר ממחירי המינימום: להנפקה מסוג „גליל" בערך נקוב של 10 מיליוני ש"ח, שהוצעה במחיר מינימום של 83% מערכה הנקוב, נתקבלו הזמנות בסך 42.5 מיליון ש"ח והיא נמכרה במחיר של 84.5% מע"נ. למוזמינים במחיר המכירה ניתנו רק 5.8% מהזמנותיהם. להנפקה מסוג „שגיא" בערך נקוב של 20 מיליון ש"ח, במחיר מינימום של 89%, נתקבלו הזמנות בסך 64 מיליון ש"ח, והיא נמכרה ב־89.5% מע"נ. למוזמינים במחיר המכירה ניתנו רק 2.5% מהזמנותיהם.

סל המטבעות עלה אתמול ב־0.36% ל־1.5101 ש"ח ושער הדולר היציג עלה ב־0.38% ל־1.4859 ש"ח. הדולר לנוסעים לחו"ל עלה ל־1.7651 ש"ח.

הדולר השחור נע אתמול — בעלייה — בין 1.53 ל־1.54 ש"ח.

בשוק המניות עלו אתמול 200 שערים, לעומת 88 שירדו ו־139 שנשארו בלי שינוי. מהם עלו 38 ב־5% ויותר, לעומת 5 שירדו ב־5% ויותר. נרשם שער אחד „קונים בלבד" ואף לא אחד „מוכרים בלבד". ב־139 ני"ע היתה הפסקת מסחר.

המחזור בשוק המניות עלה ל־15.6 מיליון ש"ח, מזה כ־4.9 מיליון ש"ח במניות ההסדר. המניה הפעילה ביותר היתה של בנק הפועלים על־שם, שהמחזור בה בלבד הגיע אתמול ל־1.226 אלף ש"ח.

במניות ההסדר נרשמו אתמול רק עליות שערים. עלו ב־%: פועלים מב' — 1.0; פועלים ש' — 1.5; כללי — 2.8; כל"ל — 1.5; מימון סחר 1 — 0.4; אי.די.בי רג' — 0.6; אי.די.בי ב' — 2.5; אי.די.בי א' — 0.7; אגוד רג' — 0.9; דיסקונט ב' — 1.4; דיסקונט א' — 1.1; מזרחי ש' — 1.0; מזרחי מ' — 0.7. בפועלים מ' היה עודף היצע קטן יחסית, שנקלט ללא שינוי שער.

תשואותיהן השנתיות של מניות ההסדר נעות בין 13.51% (הפועלים ש') ל־14.52% (הפועלים מ'), כל"ל — 13.54%, דיסקונט א' — 14.09%, המזרחי ש' — 14.11%.

בפליליים

צו הוצאה להורג נתגלה בכלא אשמורת

מאת ניצה רימון, כתבת „על המשמר"

עירנותו של סוהר בכלא אשמורת בכפר יונה, שחשף צו הוצאה להורג של אסיר החשוד בשיתוף פעולה עם שלטונות הכלא, מנעה פגיעה בחיי אדם.

ביום רביעי בערב נערך חיפוש פתע באגפי האסירים הבטחוניים כחלק ממערך תירגול ביטחון בכלא. במהלך החיפושים גילה הסוהר נור סלמה פתק שהוסתר בין דפיו של אחד הספרים בספריית האגף. בפתק היתה הוראה להוציא להורג את אחד האסירים הנחשד על־ידי חבריו בשיתוף פעולה עם שלטונות הכלא.

בשירות בתי־הסוהר סבורים כי גורמים מחוץ לכלא העבירו את צו ההוצאה להורג על־ידי מבקרים בימי ביקורי המשפחות או על־ידי אסירים שהועברו לכלא מכלא אחר.

מנהל הכלא סגן־גונדר זאב נגר, הורה להעביר את האסיר עליו הוצא „החוזה" למקום בטוח בכלא, תחת השגחה מיוחדת.

נציב שירות בתי־הסוהר גונדר דוד מימון, שיבח את הסוהר על עירנותו שסיכלה אפשרות לרצח.

מאסר למתפרע בעקבות רצח תלמיד ישיבה

בית־משפט השלום בירושלים דן ל־45 ימי מאסר בפועל את אלברט דהן מירושלים, שהורשע בהתפרעות בעקבות רצח תלמיד הישיבה אמרי.

בגזר־הדין קבע השופט משה רביד, כי אמנם הסיבה להתפרעות נבעה מהירצחו של יהודי. „אך אין במעשה שפל זה של רצח כדי להצדיק מעשים שפלים אחרים של פגיעה ברכוש ערבים. או צעקות של מוות לערבים".

לנאשם היו הרשעות קודמות ולכן החליט השופט להחמיר בעונשו והא גזר עליו 45 ימי מאסר בפועל, 3 חודשי מאסר על תנאי ל־3 שנים וקנס של 300 ש"ח.

(עתים)

קצין נאשם ביציקת מים רותחים לאוזנו של חייל

קצין צה"ל, המואשם בכך שיצק מים רותחים לתוך אוזנו של רב"ט כשנתו, כפר אתמול באשמת התעללות והתנהגות שאינה הולמת את מעמדו.

הקצין, סגן ר.ד., הובא לדין בבית־הדין הצבאי המחוזי־צפון, בראשותה של אלוף־משנה נילי פלד.

התביעה הצבאית טוענת, כי במחצית חודש יולי אשתקד שפך הקצין מים רותחים את תוך אוזנו של רב־טוראי, בעת שהלה ישן באחד ממוצבי צה"ל בגבול הצפון.

הקצין כפר גם בהאשמה נוספת שלפיה סירב לפנות את הרב"ט מהמוצב לטיפול רפואי. משפטו של הקצין נדחה להוכחות, למועד אחר.

(עתים)

בעל מכולת נפצע מיריות בגבעת־אולגה

מאת יואב אביב, כתבנו בחיפה

בעל חנות מכולת מגבעת־אולגה שליד חדרה נורה אמש על־ידי אלמוני.

המקרה אירע אמש סמוך לשעה 7 ליד „אולמי שומרון" בגבעת־אולגה. אדם רעול פנים שהיה לבוש במדי צה"ל ירה שלוש יריות לעבר בעל חנות מכולת סמוכה, דוד עמר. פגע בו ונמלט מהמקום.

בעל המכולת נפצע באורח בינוני ופונה לבית־החולים „הלל יפה" בחדרה.

למקום האירוע הגיעה כל צמרת מרחב חיפה, אולם עד לשעת מסירת הידיעה טרם נעצרו חשודים.

יצויין, כי בגבעת־אולגה בוצע לפני כחודש רצח על רקע סמים ושלשום הודיעה המשטרה על פיענוח הרצח.

לדלית אמיתי ובני משפחתה
אתכם באבלכם הכבד במות
האם
חבר העובדים והחניכים במוסד „מעיין"

לטוביה, גיורא ולכל בני המשפחה לקיבוץ מרחביה
אתכם באבלכם הכבד במות
צפורה יערי
קיבוץ דביר

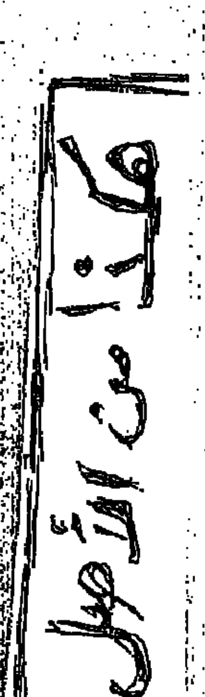
לצילה שפיגל והמשפחה
אתך באבל במות
האח
קיבוץ דליה